

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

**Projekt na podporu čtenářství u dětí
na počátku školní docházky**

Bc. Jana Rodová

Katedra české literatury

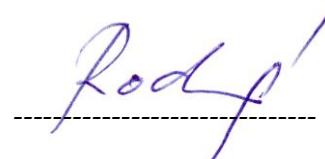
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Štěpánka Klumparová, Ph.D.

Studijní program: Pedagogika předškolního věku

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Projekt na podporu čtenářství u dětí na počátku školní docházky“ vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum:

17. 7. 2015

A handwritten signature in blue ink, written over a horizontal dashed line. The signature is cursive and appears to be 'Podp'.

podpis

Ráda bych poděkovala vedoucí své diplomové práce, Mgr. Štěpánce Klumparové, Ph.D., za pomoc, cenné rady a odborné vedení při psaní práce. Mé poděkování dále patří rodičům i dětem za jejich spolupráci při získávání výzkumného materiálu a všem, kteří mě celou dobu podporovali.

NÁZEV:

Projekt na podporu čtenářství u dětí na počátku školní docházky

AUTOR:

Bc. Jana Rodová

KATEDRA (ÚSTAV)

Katedra české literatury

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Štěpánka Klumparová, Ph.D.

ABSTRAKT:

Diplomová práce pojednává o čtenářství dětí předškolního věku a možnostech jeho rozvoje v mateřské škole. Hlavním cílem práce bylo vypracovat projekt na podporu čtenářství u dětí na počátku školní docházky a zjistit, jaký je jeho vliv na proměnu čtenářského chování a vztahu ke knihám.

Práce předkládá teoretická východiska, která směřují ke čtenářství a jeho vývoji, současné podobě knihy, dále popisují charakteristiky předčtenářské gramotnosti a shrnují metody podpory čtenářství v mateřských školách i z hlediska projektů v ČR.

Praktická část využívá širokou škálu výzkumných metod kvalitativního a kvantitativního výzkumu, a to v podobě dotazníků, interview a projektu, který byl nosným systémem praktické části. Součástí projektu bylo zařazení čtenářských lekcí, zapojení se do celostátních projektů na podporu čtenářství a další metody aktivní podpory čtenářství. Výsledky účinnosti aplikovaného projektu vycházejí z dlouhodobého pozorování subjektů a jsou shrnuty a vyhodnoceny v závěru výzkumné části.

KLÍČOVÁ SLOVA:

dítě v předškolním věku - rozvoj čtenářství - projekt – předčtenářská gramotnost

TITLE:

Project to support reading among children at the beginning of their school attendance

AUTHOR:

Bc. Jana Rodová

DEPARTMENT

Department of Czech literature

SUPERVISOR:

Mgr. Štěpánka Klumparová, Ph.D.

ABSTRACT:

This diploma thesis deals with reading development options of children in a kindergarten. The main task is to work out a reading project for the pre-school children and to follow its impact on reading behaviour and relation to books.

Thesis comes up with the theoretical way-out to reading and its development. It rates present form of books, pre-school children reading literacy characteristics and summarizes methods for support reading and reading projects among kindergartens in the Czech republic.

Qualitative and quantitative research methods are used in the practical part of the thesis. This part contains questionnaire, interviews and the project which was the main part of the practical thesis. The project includes reading lessons, participation in the national reading-support projects and other methods of supporting active reading. The project outcomes are based on a long-term subject observation, summarized and evaluated in a conclusion of the research part.

KEYWORDS:

Pre-school children – reading development – project - pre-school reading literacy

*„Pokud my, dospělí, přistupujeme ke knihám s láskou, jsme
schopni předat tuto lásku dál.“*

(Jana Rodová)

Obsah:

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	11
1. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE.....	12
2. JAK SE RODÍ ČTENÁŘSTVÍ?.....	14
2.1. VÝVOJOVÉ ETAPY DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ.....	14
2.1.1. Předčtenářská etapa.....	15
2.1.2. Čtenářská etapa.....	15
3. ČTENÁŘSTVÍ A KNIHA 21. STOLETÍ.....	17
3.1. ŽÁNROVÁ A OBSAHOVÁ SKLADBA DĚTSKÉ LITERATURY.....	18
3.2. PRVNÍ SETKÁNÍ S KNIHOU.....	19
3.3. KNIHY PRO PŘEDŠKOLÁKY (3 – 6 LET).....	19
3.3.1. Básně, říkadla, říkanky – knihy plné poezie.....	20
3.3.2. Příběhová próza se zvířecím / dětským hrdinou.....	20
3.3.1. Pohádky a pohádková vyprávění.....	21
3.3.2. Encyklopedie a naučné knihy.....	22
4. PŘEDČTENÁŘSKÁ EPOCHA DÍTĚTE.....	23
4.1. PŘEDPOKLADY PRO VZNIK KVALITNÍHO ČTENÍ.....	24
4.1.1. Bohatá slovní zásoba.....	24
4.1.2. Řečové dovednosti.....	25
4.1.3. Percepční vyspělost.....	25
4.2. DOVEDNOST ČTENÍ.....	25
4.3. PŘEDČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST.....	26
4.4. DÍTĚ A JEHO VZTAH KE KNIZE.....	27
4.5. ČTENÁŘSKÉ CHOVÁNÍ.....	29
5. FORMOVÁNÍ DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ – METODY ROZVOJE A PODPORY.....	31
5.1. PODPORA ČTENÍ A ČTENÁŘSTVÍ V ČR.....	31
5.1.1. Celé Česko čte dětem.....	32
5.1.2. Noc s Andersenem.....	33
5.1.3. Rosteme s knihou.....	33
5.2. ROZVÍJENÍ ČTENÁŘSTVÍ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH.....	34
5.2.1. Podpůrné činnosti k rozvoji čtenářství:.....	35
PRAKTICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	38
1. VYMEZENÍ CÍLE.....	39
2. VÝZKUMNÁ KRITÉRIA.....	40
3. CHARAKTERISTIKA POUŽITÝCH VÝZKUMNÝCH METOD.....	41
3.1. DOTAZNÍK.....	41
3.2. NESTRUKTUROVANÉ INTERVIEW (ROZHOVOR).....	42
3.3. ŠKÁLOVÁNÍ.....	42
3.4. NESTRUKTUROVANÉ POZOROVÁNÍ.....	43

3.5.	PROJEKT	43
4.	PROJEKT „KNÍŽKY MÁME VŠICHNI RÁDI“	45
4.1.	PŘÍPRAVA A PLÁNOVÁNÍ PROJEKTU	45
4.1.1.	<i>Definování projektu a jeho smysl</i>	45
4.1.2.	<i>Výstup projektu,</i>	46
4.1.3.	<i>Prostředí pro realizaci projektu, výzkumná skupina</i>	46
4.1.4.	<i>Organizace projektu, rozvržení a způsob realizace</i>	46
4.1.5.	<i>Zajištění podmínek, pomůcek a materiálu pro projekt</i>	47
4.1.6.	<i>Hodnocení projektu, stanovení kritérií</i>	47
4.2.	REALIZACE ČTENÁŘSKÝCH LEKCÍ	49
4.2.1.	<i>Průběh čtenářských lekcí</i>	49
4.2.2.	<i>Počmáraný den</i>	51
4.2.3.	<i>Miltonovo tajemství</i>	58
4.2.4.	<i>Kamil neumí létat</i>	65
4.3.	NOC S ANDERSENEM	71
4.3.1.	<i>Průběh noci</i>	72
4.3.2.	<i>Zhodnocení akce</i>	74
4.4.	DALŠÍ AKTIVITY ZAŘAZENÉ NA PODPORU ČTENÁŘSTVÍ DĚTÍ	75
4.4.1.	<i>Pravidelné předčítání</i>	75
4.4.2.	<i>Volné prohlížení knih před odpočinkem a při odpočinku dětí</i>	76
4.4.3.	<i>Denní nabídka tematických knih</i>	76
4.4.4.	<i>Návštěva knihovny</i>	77
4.5.	VYHODNOCENÍ PROJEKTU	77
4.5.1.	<i>Hodnocení z pohledu učitele</i>	77
4.5.2.	<i>Hodnocení dětí:</i>	78
4.5.3.	<i>Opatření do budoucna:</i>	78
5.	PREZENTACE VÝSLEDKŮ	78
5.1.	CHLAPEC: B. H.	80
5.2.	CHLAPEC K. J.	83
5.3.	DÍVKA K. K.	85
5.4.	CHLAPEC P. K.	87
5.5.	DÍVKA T. M.	90
5.6.	DÍVKA B. P.	92
5.7.	CHLAPEC J. S.	94
5.8.	DÍVKA K. S.	96
5.9.	CHLAPEC P. Z.	99
6.	CELKOVÉ SHRNUTÍ A ZHODNOCENÍ VÝZKUMU	102
	ZÁVĚR	105
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	107
	SEZNAM PŘÍLOH	111

ÚVOD

Vývoj dítěte ve čtenáře je během na dlouhou trať. Je potřeba, aby mělo dítě jisté předpoklady pro čtení, mezi které patří genetické dispozice a dostatečnou vyzrálou centrální nervovou soustavu. A ani toto nemusí nakonec zaručit, že se z dítěte stane čtenář. Nelze totiž opomenout vliv prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a ve kterém se pohybuje, protože to je pro utváření čtenářského vědomí dítěte stěžejní.

My, učitelky v mateřských školách, máme šanci dítě nasměrovat, nebo mu alespoň ukázat cestu, která vede do krajin čtenářství, pokud doma tento vzor nemá. A pokud ho doma má, o to lépe se naší práci daří, neboť už jen rozvíjíme to, co už rozvíjeno začalo být.

Při zadávání diplomové práce jsem se soustředila na téma, které by mi bylo blízké a kterým se zabývám i ve své praxi. Svou práci jsem zacílila na čtenářství, které považuji za nesmírně důležité v životě každého dítěte. Často si klademe otázku, proč čtou dnešní školní děti tak málo. Odpověď můžeme hledat v nedostatečné literární a čtenářské výchově u předškolních dětí, která pochází z rodiny. Sama jsem čtenářem, a proto je i mou snahou podněcovat u dětí lásku ke knihám, která se může stát láskou na celý život. Z těchto důvodů jsem se rozhodla vytvořit projekt, jehož cílem bylo podpořit čtenářství, vytvořit pozitivní vztah ke knihám a dětem připravit pevnější půdu pod nohama, která jim bude oporou, až se sami budou učit číst písmena, slova i věty. Opora, která zároveň vytvoří cestičku vedoucí ke dveřím s nápisem „čtenář“.

Diplomová práce je členěna do dvou základních částí – na teoretickou a praktickou část. První část práce se zaměřuje na teoretická východiska, která byla podpůrným systémem pro vytvoření vlastního výzkumu, jež je podrobně zpracován ve druhé části práce.

Teoretická část je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola objasňuje některé ze základních termínů, které souvisí se čtenářstvím a jsou obsaženy v textu diplomové práce. Druhá kapitola se zaměřuje na vývojové etapy dětského čtenářství a jejich podrobné charakteristiky. Ve třetí kapitole jsem se zaměřila na současnou dětskou knihu a její podobu. Dále se tato kapitola zaměřuje na výběr knih, které jsou vhodné pro rozvoj dítěte předškolního věku. Čtvrtá kapitola se podrobně věnuje předčtenářskému období dítěte, které je specifické utvářením základních postojů, návyků a chováním předčtenáře a je stěžejní pro rozvoj předčtenářské gramotnosti. Všechna tato specifika jsou zde charakterizována; kapitola se navíc ještě věnuje definování vztahu dítěte ke knize. Poslední kapitola teoretické části je zacílena na formy podpory a rozvoje čtenářství u dětí v České republice a to z hlediska projektů veřejných institucí v ČR a z hlediska mateřských škol.

Práce měla stanovené tři cíle. Z prvé, zjistit, jaký vztah mají předškolní děti ke knihám a zda se zájem o knihy promění po jejich nástupu na ZŠ. První cíl práce nebylo možné naplnit celý, protože vzorek zkoumaných dětí se v minulém školním roce výrazně snížil a komunikace s rodiči nebyla na tak vysoké úrovni, aby bylo možné tento cíl splnit. Cíl byl po těchto zjištěních upraven pro aktuální potřeby práce a výchozím cílem tedy bylo „zjistit, jaký vztah mají předškolní děti ke knihám“. Dalším cílem bylo vypracovat konkrétní návrh na podporu čtenářství v předškolním věku, který bude zpracován formou projektu, a posledním cílem bylo ověřit, jakým způsobem se vztah dětí ke knihám proměňuje při realizování projektu v prostředí MŠ. Na základě těchto cílů byla vypracována praktická část práce.

Praktická část práce je rozdělena do šesti kapitol. V prvních dvou kapitolách jsou vytyčeny cíle a výzkumné předpoklady, v kapitole třetí je charakteristika použitých výzkumných metod. Čtvrtá kapitola pojednává o zrealizovaném projektu „Knížky máme všichni rádi“. Jsou zde detailně rozepsány vybrané lekce, jež byly aplikovány v rámci projektu, a další aktivity, kterými bylo čtenářství u předškolních dětí podporováno. Kapitola zároveň obsahuje vyhodnocení projektu z pohledu dětí

i mě jako učitele. Pátá kapitole posuzuje výsledky jednotlivých dětí; jejich proměn a posunů na základě realizace projektu. Šestá kapitola hodnotí praktickou část, tedy výzkum jako celek, a to z hlediska naplnění cílů a předpokladů projektu.

Rozsáhlou součástí diplomové práce jsou přílohy, které obsahují konkrétní využití texty, práce dětí a fotografie z projektu.

TEORETICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

1. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

V odborné literatuře se běžně setkáváme s takzvaně „vžitými“ výrazy a termíny, mezi které patří slova jako čtení, čtenářství, dětský čtenář, rozvoj dětského čtenářství, četba, čtenářská gramotnost a mnoho dalších. Pokud neznáme jejich pravý význam, mohli bychom je mezi sebou lehko zaměnit. Abychom se tedy vůbec mohli zabírat tématem čtenářství, je potřeba si tyto základní pojmy vymezit. Výčet termínů by měl zároveň posloužit k lepšímu pochopení jednotlivých pasáží práce. Autorů, kteří se zabývají čtenářstvím je poměrně mnoho a tak, jak se liší jejich názory, různí se i jejich definice pojmů. Byly vybrány takové definice, které nejlépe odpovídají potřebám této diplomové práce.

V souvislosti s tématem této práce a tedy zaměřením na předškolní věk dětí je nejdůležitějším pojmem právě pojem „čtenářství“, které má za úkol připravit dítěti pevnou půdu pro vybudování aktivní „četby“ a schopností být „čtenářem“.

- **ČTENÍ:** - I když je čtení dovedností, která vzniká většinou až na základní škole, děti předškolního věku si vytváří základy pro tuto dovednost již v období školy mateřské. Učí se rozpoznávat, číst i zapisovat písmena, či základní slova (např. své jméno). Homolová (2009, s. 5) pojem výstižně charakterizuje jako „vnímání soustavy tiskových znaků, uvědomování významů těchto znaků, tj. zjednodušeně řečeno „technika“ verbální komunikace prostřednictvím psaného textu.“
- **ČETBA:** - Četba je v této práci chápána jako pravidelná aktivita, kterou provádí dospělá osoba (učitelka) a pomocí této aktivity zprostředkovává dětem literární zážitky, se kterým dále pracuje. Výstižně ji tak charakterizuje Trávníček (2002, s.

35) jako aktivitu, ze které je zřejmý určitý záměr, plánování a kvalitativní postoj ke knihám a jedná se o vztah, který vzniká na základě dlouhodobějšího rozvoje a údržby.

- **ČTENÁŘ:** - Pojem čtenář je v textu práce propojován se základní školou a je na něj pohlíženo jako na cíl, ke kterému by měly směřovat všechny děti na přechodu z MŠ do ZŠ. Odpovídající charakteristiku pojmu nabízí Trávníček (2002), který čtenáře blíže specifikuje jako někoho, kdo čte knihy a kdo je duševním uživatelem knih a dalších tištěných zdrojů.
- **ČTENÁŘSTVÍ:** - Pojem čtenářství je v této práci chápán jako cílený rozvoj dětí v oblasti čtenářských kompetencí (vztah ke knihám, rozvoj čtenářských dovedností,...). Tomuto pojetí pak nejlépe odpovídá definice od Trávníčka (2007, s. 35), který čtenářství vymezuje jako „pozitivní a aktivní vztah k literatuře. Pojem, který se užívá zejména v souvislosti s dětskou populací a také jako „plánovité a cílené rozvíjení četby zejména za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí; rozvíjení, které je často doprovázeno institucionálně organizovanými kampaněmi a podpůrnými akcemi“.
- **ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST:** -Diplomová práce se zabývá především termínem gramotnosti předčtenářské, který je blíže specifikován v teoretické podkapitole 4.2.. Čtenářskou gramotnost pak považujeme za nadstavbu předčten. gramotnosti a východisko pro aktivního čtenáře. (Trávníček, 2007, s. 36) jí specifikuje jako „funkční porozumění psanému textu, schopnost o něm dále přemýšlet a používat jej k rozvoji dalších schopností a vědomostí.“

2. JAK SE RODÍ ČTENÁŘSTVÍ?

„Kdy a kde vlastně můžeme říci, že vzniká u dítěte čtenářství? Je to v době, kdy už je samo schopno číst, nebo tento proces nevědomky probíhá mnohem dříve? Odborníci na Mezinárodním sdružení pro dětskou knihu se již v roce 1980 shodli na faktu, že „čtenářství vzniká ještě dřív, než dítě dovede číst a psát a než si vůbec uvědomuje, co čtenářství je.“ (Zlatý máj, 1999, s. 2).

Každý proces, a čtenářství v něm není výjimkou, prochází určitými fázemi vývoje. Každou fází je potřeba podporovat specifickými pomůckami a metodami, které se mění s ohledem na věkovou kategorii. Podpora čtenářství netkví pouze v tom, pořídit dítěti nějakou knihu, ale vybrat takovou knihu, která dítě podpoří v jeho rozvoji. A jeho rozvoj nepodníme mnohdy jen samotným pořízením dobré knihy, ale chvílemi, které u knihy strávíme společně s dítětem.

2.1. Vývojové etapy dětského čtenářství

Jednotlivé etapy dětského čtenářství jsou mnohými autory rozdělovány do přibližně stejných kategorií. Toman (1992) poměrně logicky rozčlenil dětské čtenářství do etap, které umně charakterizují to, co dítě ovládá - období, kdy dítě ještě číst neumí a do období, kdy už tuto schopnost ovládá. Tak, jako u každého vývojového členění, i zde Toman připomíná, že nelze dodržovat pevnou hranici mezi jednotlivými stadii a že záleží na individualitě každého dítěte:

❖ **Předčtenářská etapa**

- Předškolní věk:
 - mladší (do 3 let)
 - starší (3 – 6 let)

❖ **Čtenářská etapa**

- Mladší školní věk:
 - 1. fáze (6 – 8 let)
 - 2. fáze (9 – 10 let)

- Starší školní věk:
 - 1. fáze (11 – 12 let)
 - 2. fáze (13 – 15 let)

2.1.1. Předčtenářská etapa

Předčtenářská etapa, nebo dnes užívanější pojem - předčtenářské období, je epochou, ve které dětský předčtenář vnímá text prostřednictvím reprodukováného poslechu (televize, rádio, CD, ...) či předčítáním starších dětí či dospělých. Toman (1992, s. 51) podotýká, že „vizuální vnímání slovesně uměleckých děl tu má doplňující ráz a omezuje se pouze na jejich graficko-výtvarnou a ilustrativní složku.“

Podle Homolové (2009, s. 16) by literatura určená dětem předškolního období měla uspokojovat potřebu odpovědí na otázky typu „proč“ a „jak“. Dále by měly knihy obsahovat příkladové chování nebo překonávání překážek. V podstatě lze obecně říci, že by kniha měla být zaměřena na rozvíjení dětského vnímání – odlišování, srovnávání, hodnocení a zjišťování podrobností. Dítě se totiž často setkává s něčím, co ještě nezažilo, či nevidělo. Pokud je tedy kniha tímto způsobem koncipována, podporuje ve velké míře představivost a myšlení dětí.

2.1.2. Čtenářská etapa

Čtenářská etapa je dle Tomana (1992, s. 51) obdobím, kdy je toto zprostředkované vnímání postupně nahrazováno přímým kontaktem dětského čtenáře s psaným textem, jež si osvojuje hlasitým a později tichým čtením. Období je rozděleno do mladšího školního věku a staršího školního věku, ale pro potřeby této práce si níže přiblížíme pouze charakteristiky mladšího školního věku, neboť i v mateřských školách jsou děti, jež mají zvládnuty základy čtení.

Mladší školní věk – 1. fáze/ raně čtenářské období (6 – 8 let):

„V mladším školním věku nebo také raně čtenářském období se „postoj dětského čtenáře k realitě a jejímu uměleckému ztvárnění vyznačuje zvláště bezprostřední emocionalitou s prožitkovostí, úzce spjatou s jeho mimoestetickou životní praxí, s představou, fantazijní a herní jazykovou aktivitou, synkretickým, asociativním a obrazným myšlením i naivně realistickým a antropomorfizačním přístupem.“ (Toman, 1992, s. 51) Ze všech těchto předpokladů pak vycházejí některé z žánrů dětské literatury, z nichž můžeme jmenovat např. pohádky/ příběhy se zvířecím hrdinou, tajuplné, fantasy pohádky, ale i lidová či umělá poezie.

3. ČTENÁŘSTVÍ A KNIHA 21. STOLETÍ

Práce s knihou je nezbytným prvkem ve výchově dětského čtenáře. Tato kapitola nabízí přehled žánrového dělení knih, které jsou vhodné pro děti předškolního věku (0 – 6 let). Tyto druhy literárních žánrů by měly být nezbytnou součástí pedagogické práce, neboť každý z žánrů má potenciál rozvíjet u dítěte jinou oblast. Příběh s dětským hrdinou může dítěti napomoci vyřešit aktuální problém a předat poučení, encyklopedie může naopak rozšířit dítěti znalosti. Všechny z níže uvedených žánrů byly pomocnou teoretickou cestou při přípravě projektu, ve kterém byly nakonec využity veškeré z vypsanych literárních kategorií.

Za posledních několik desítek let se dětský knižní sortiment velmi rozšířil a to především o funkčnost knihy (zvukové knihy, elektronické tužky, knihy s magnety apod.), ale i nepřebernou škálu autorů českých i zahraničních. Při návštěvě dnešního knihkupectví je poměrně složité vybrat kvalitní knihu pro dítě, pokud se v autorech dětských knih nevyznáte. Může být samozřejmě útechou, že v knižních regálech stále najdeme osvědčené autory klasických pohádek (Grimmové, Němcová, Erben, Andersen) a stejně tak i české autory patřící mezi základní četbu v ZŠ již desítky let (Říha, Čtvrtek, Čapek a další.).

Obava z nových, neznámých autorů je zbytečná, rodiče a učitelé by měli pořizovat do domácností a škol knihy i současných autorů. Je mnoho důvodů proč. Jazyk těchto současných knih je pro děti bližší. Mohou se ztotožnit se zájmy hlavních hrdinů, stejně jako s prostředím a problémy, ve kterém žijí.

Úloha knihy je poměrně pestrá a široká. Kniha je zdrojem poznávání, obohacování představ, napomáhá dítěti ztotožnit se s problémy a chováním hrdinů, budovat morální vědomí. Kniha je nástroj, který rozvíjí slovní zásobu a vyjadřování dítěte, podporuje a rozvíjí dětskou fantazii. Kniha je zkrátka nenahraditelným nástrojem a měla by být součástí vývoje každého dítěte.

3.1. Žánrová a obsahová skladba dětské literatury

Výběr vhodných knih pro dítě dle jeho věkové kategorie a především rozumové úrovně, samozřejmě souvisí s již zmíněnými etapami čtenářství. S výběrem začínáme u těch nejjednodušších knih, které mají většinou jen obrázek a jsou vyrobeny z odolného materiálu. V dnešní době je i tak poměrně obtížné vybrat to pravé leporelo – knihkupectví jsou přeplněna dětskými knihami, v nichž se autoři předhánějí v co nejpestřejším zpracování, a nejširší škále funkcí, jako jsou zvuky, pohyblivé součástky a mnoho dalšího. Zdá se, že je dnes i malé dítě potřeba zaujmout mnohem více než dřív. Ale je tomu doopravdy tak, nebo je to jen menší snaha rodičů se dítěti více věnovat a být kreativní?

V každém období dětského věku jsou preferovány odlišné druhy literárních žánrů. Pro naše téma jsou důležitá dvě období – předčtenářský věk a raně čtenářské období, v nichž je žánrová skladba víceméně totožná. Můžeme říci, že se v podstatě mění jen forma zpracování a pojetí knihy podle věkových požadavků dětského čtenáře.

Homolová (2009, s. 19) dělí knihu podle charakteru jejího zpracování na pět základních typů:

- **1. typ:** Leporelo, Obrázkové knihy, Knihy-hračky (výtvarný projev převažuje, publikace je bez textu či obsahuje jednoduchá hesla)
- **2. typ:** Omalovánky, Vystřihovánky, Skládanky, ... (knihy, které mají stimulovat a podporovat především grafomotorické dovednosti)
- **3. typ:** Leporela s příběhem (převaha výtvarné složky, obsahuje již text doprovodného charakteru)
- **4. typ:** Poezie, Pohádky, Příběhy s dětským hrdinou (výtvarná i textová část je v knize vyvážena; specifické literární žánry)

- **5. typ:** Encyklopedie, Naučné publikace (složitější text naučného charakteru)

3.2. První setkání s knihou

První publikace, se kterou se dítě setkává, bývá podle Homolové (2009, s. 20) zpravidla leporelo nebo knížka ve formě hračky. Formát i provedení jsou uzpůsobeny motorickému vývoji dětí a podněcují dítě v dalším rozvoji – v pozorování, řešení úkolů, kladení otázek, v úvahách. Jejich snahou je vnést do dětské manipulace s knihou maximální množství zábavy a jeho vlastní aktivity. Mezi tyto publikace řadíme například knížky do vany, rozkládací knihy, knihy s možností manipulace s obrázky a další.

Havlíková (s. 46, 1987) taktéž řadí mezi prvotní osvědčené knihy pro děti leporela. „Leporelo věrně odpovídá tomu, co je možná dát do rukou malému dítěti, aby to už mohla být knížka, a přesto něco vydržela. Pro tyto svoje vlastnosti zůstává zatím nepřekonané, protože díky němu si dítě může prohlížet zobrazení skutečných věcí co nejdříve.“

Knížky v podobě hraček obsahují převážně obrázky, někdy i text, který je však většinou ve formě hesel, či základních výzev, co je možné či potřeba s obrázky udělat. Lze tedy s nadsázkou říci, že tyto knížkové hračky jsou vůbec prvním reprezentantem naučné literatury pro děti. Tyto knihy mají ve své podstatě za úkol rozvíjet duševní činnosti dětí, přinášet radost a uspokojovat dítěti potřebu z vlastního poznávání, schopností manipulace a s nadsázkou i schopnosti „číst“.

3.3. Knihy pro předškoláky (3 – 6 let)

Předškolák je osobností, která již potřebuje náročnější práci s knihou, jazykem a řečí. Má již rozvinuté veškeré podstatné psychické složky, jako je vnímání, myšlení, paměť, představivost. Již se zvládá určitou dobu soustředit na obsah příběhu a porozumět mu. Výběr vhodné literatury pro dítě záleží na individuálním

rozvoji a zájmu dítěte, ale obecně lze říci, že pro děti jsou oblíbená říkadla, říkanky a rozpočítadla, pohádky, příběhy s dětským či zvířecím hrdinou, příběhy dobrodružného charakteru. Nezbytnou součástí dětského rozvoje jsou encyklopedie a veškeré knihy naučné povahy.

3.3.1. Básně, říkadla, říkanky – knihy plné poezie

Dle Homolové (2009, s. 20) je dominantou slovesnosti předškolního věku říkadlo. „Způsob jazykové a rytmické organizace říkadla je velice blízký tvořivým způsobům, jakými malé dítě samo zachází s jazykem, jakými rytmizuje své slovní projevy, rýmuje, uspořádává hláskový materiál do skupin podle principu eufonie.“ (Homolová, 2009, s. 20) Z praxe lze opravdu potvrdit, že říkanky a básničky jsou i u těch nejstarších dětí velmi oblíbené. Nejraději je mají s pohybovým doprovodem, či s pouhým ukazováním rukou. Pro děti jsou říkadla snadno zapamatovatelná především kvůli rýmu. Havlíková (1987, s. 60) k tomu dodává, že rytmus říkanky plní důležitý úkol v rozvoji dětské řeči. Dítě si právě pomocí rytmu a srozumitelného rýmu zafixuje pevnější spoje mezi slovy, která jsou důležitá pro počátek rozvoje řeči. Za nadstavbu říkadla můžeme považovat autorskou poezii, která bývá dle Homolové (2009, s. 22) obsažnější z hlediska napětí, konkrétnosti, ale i obraznosti více než poezie a říkadla lidová.

Básně a říkanky pro děti jsou obsaženy v širokém spektru dětských knih – ať už jako samostatné knihy autorské poezie (např. Barevné říkanky: M. Vítečková), sbírky lidových říkadel, tak i v dětských zpěvnících (např. Když se zamiluje kůň: Svěrák, Uhlíř), či jako součást knih prozaického charakteru (např. Špalíček veršů a pohádek: Hrubín).

3.3.2. Příběhová próza se zvířecím / dětským hrdinou

Příběhová próza je podle Homolové (2009, s. 25) žánrem, který má potenciál výchovně a socializačně tvarovat předčtenářovu osobnost, neboť může

překračovat i okruh životních zkušeností dítěte a nové podněty získané z příběhů provázat s těmi starými.

Často upřednostňovanou postavou těchto prozaických příběhů bývá zvířecí hrdina. Havlíková (1987, s. 77) dodává, že „zvířátka jsou osvědčeným prostředkem, jak ve fantazijní odpoutanosti od realit lidského života zobrazit to, co je v lidském životě naopak nejpodstatnější, především lidské vztahy.“ Dítě v předškolním věku považuje takový příběh za reálný a všeobecně platný a tak jej vztahuje i k sobě samému.

Takové příběhy jsou pro děti velmi důležité a jsou jakýmsi nezbytným stupněm dětského vývoje. Skrze tyto příběhy, pomocí dětských či zvířecích hrdinů se malý posluchač setkává vhodným způsobem s tím, co už zná, a s tím, co ho obklopuje. Pomocí ožívání předmětů a polidšťování zvířat se mu může dostat ujištění, že je pod ochranou matky, otce a že domov je jistota a území plné bezpečí (např. O neposlušných kůzlátkách).

3.3.1. Pohádky a pohádková vyprávění

Mezi pohádkové texty můžeme podle Homolové (2009, s. 23) řadit folklorní pohádky, autorské příběhy s prvky antropomorfizace (zvířecí pohádky, bajky, jednoduché personifikující příběhy), dětské a novelistické pohádky s prvky fantazie a důrazem na emoce.

Klasické, lidové pohádky byly původně zacíleny na dospělého jedince. Tyto pohádky, například z dílny H. Ch. Andersena nebo bratří Grimmů, se vyznačují poměrně složitými dějovými liniemi a krutými prvky. Doležalová (2011) zdůrazňuje fakt, že k zakotvení pohádky do literatury pro děti došlo až se vznikem autorské pohádky, která je zacílena na dětského čtenáře, a proto mají tyto pohádky jiný charakter než pohádky pro dospělé. Jsou zjednodušeny a zbaveny násilných a drastických motivů.

I přes tyto úpravy zůstává v pohádkách tradičním motivem boj mezi dobrem a zlem. Postavy jsou zde rozděleny na kladné a záporné, dobré a zlé. Dítě se pomocí těchto modelů učí se rozlišovat spravedlnost, křivdu i základní lidské emoce, mezi něž patří láska a její protipól - strach. Učí se rozpoznat vzory chování a na základě těchto poznatků může reagovat i ve svém životě, nebo si jen ověřit nabyté zkušenosti.

3.3.2. Encyklopedie a naučné knihy

Poslední velkou skupinou, kterou je třeba zmínit, jsou publikace vzdělávacího charakteru. Předškolní dítě je velmi zvědavé a má potřebu vstřebávat velké množství informací. Na rodičích a učitelích je naučit dítě, že kniha je prostředkem, kde se může najít hledané informace, a „že může objevovat svět prostřednictvím knihy“. K tomuto účelu slouží pestrá škála encyklopedií, které jsou dnes schopny informovat o všech oblastech lidského života a vědění.

Homolová (2009, s. 26) zdůrazňuje, že umělecko-naučná literatura souvisí nejen s rozvojem poznávacích schopností a jejich aktivizací, ale i s „tréninkem řešení logických úloh i se cvičením tvořivého myšlení“. Publikace naučného charakteru, vhodné pro předškolní věk, známe především v podobě naučných leporel, vzdělávacích knih a pracovních sešitů, které mají za úkol rozvíjet všechny oblasti předškolákovy osobnosti – např. grafomotorickou složku, předmatematické dovednosti, zrakovou diferenciaci.

4. PŘEDČTENÁŘSKÁ EPOCHA DÍTĚTE

Slovy J. A. Komenského uvádí kapitolu o předčtenářství i Václav Chaloupka (s. 61, 1995), kterého zajisté můžeme řadit mezi odborníky v oboru čtenářství.: „První dojmy tkví tak pevně, že by bylo zázrakem, kdyby se mohly přetvořit. Proto je nejvhodnější, aby vznikaly hned v prvním věku dítěte podle předpisu pravé moudrosti.“

Období raného dětství a předškolního věku jsou stěžejními fázemi v životě člověka. Jedná se o období, kdy dítě přichází do styku s rozmanitými podněty, vytváří si svá první přesvědčení, zkušenosti, záliby, ale i strachy a odpory. Chaloupka (s. 61, 1995) doplňuje, že se v tomto období „utvářejí celoživotní či dlouhodobé dispozice, určité nasměrování, které se pak pod vlivem dalších podnětových situací specifikuje jako dimenze, v níž se dítě může realizovat.“ Z toho lze vyvodit chápat, že dítě je i po uplynutí předškolního věku stále „tvárné“ a lze na ně působit, formovat jej, pokud je nasměrováno správným směrem.

Z těchto informací lehko odvodíme, že i počátky dětského čtenářství a veškerých návyků s ním souvisejících, jsou skryty velmi hluboko v dětské mysli. Počátkem není to období, kdy se dítě setkává s akustickou či vizuální podobou umělecké slovesnosti. Čtenářství sahá ještě mnohem hlouběji - až k samotným prvotním vjevům a senzomotorickým činnostem v kojeneckém období dítěte. (Chaloupka, s. 62, 1995)

Předčtenářská epocha dítěte zaujímá zcela zásadní pozici v rozvoji budoucího čtenáře. Tato etapa není jen o čtenářských návycích, postojích či zájmech, které dítě získává v rodině či mateřské škole. Tato etapa je stavebním prvkem čtenářské gramotnosti a ta je spjata s procesem čtení. Předškolní období je tedy prostorem pro budování souboru dovedností potřebných pro schopnost naučit se číst - předčtenářské gramotnosti (podkapitola 4.2.).

4.1. Předpoklady pro vznik kvalitního čtení

Pro malého předčtenáře je velkým zlomem vkročení do čtenářské etapy – dosud slyšené a zrakově vnímané texty, či ilustrace, může postupně začít samostatně číst. Proces čtení je však velmi složitou záležitostí, a proto je člověk schopen naučit se číst jen na základě určitého souboru předpokladů. Tyto schopnosti je potřeba rozvíjet při všech interakcích s dítětem, po celé období předškolního věku. Tomášková (2015, s. 34) považuje za velmi přínosnou práci mateřských škol, které pracují v integrovaných blocích, jež rozvíjí všechny dovednosti a schopnosti dítěte, bez zacílení na jednu oblast. Všechny oblasti mají být zastoupeny a rozvíjeny rovnoměrně.

Tomášková (2015, s. 35) upozorňuje, že pro vybudování kvalitního čtení je potřeba následujících podmínek:

1. Bohatá slovní zásoba
2. Řečové dovednosti
3. Percepční vyspělost

4.1.1. Bohatá slovní zásoba

Bohatou slovní zásobou rozumíme zásobu aktivní a pasivní. Je potřeba, aby dítě znalo význam různých slov, pojmů a rozumělo i frázím a slovními spojeními. Pokud nezná významy slov, nemůže pochopit a porozumět mluvené řeči, natož čtenému textu. Takový text se pro dítě stává nezajímavým a namáhavým.

Slovní zásobu je potřeba rozvíjet živou a aktivní komunikací s dítětem, komunikačními hrami, odpovídáním na zvědavé otázky, říkankami, zpěvem, společným čtením a diskuzemi nad knihou. Pro rozvoj řeči a jazyka jsou dále vhodné hádanky, logopedické hry.

4.1.2. Řečové dovednosti

Řečové dovednosti dítěte mohou výrazně ovlivnit kvalitu čtení a jeho porozumění. Můžeme mezi ně zařadit artikulaci a plynulost řeči. Dítě potřebuje umět rozpoznat a vyslovit jednotlivá písmena, slabiky i celá slova. Pro správný rozvoj řeči dítěte je třeba dodržet několik podmínek – jednak být mluvním vzorem pro dítě, komunikovat s ním a věnovat se mu. Je potřeba si s dítětem společně vyprávět nad obrázky a knihami, učit dítě naslouchat a především ho nechat mluvit, vyprávět, zpívat.

4.1.3. Percepční vyspělost

Mezi percepční vyspělost řadíme zrakovou a sluchovou diferenciaci, jejich analýzu a syntézu. Zrakové rozlišování je důležité pro rozvoj čtenářské gramotnosti a čtenářství obecně, neboť dítě získává velké množství podnětů právě pomocí zraku. Tomášková (2015, s. 36) uvádí, že u „zrakové percepce rozvíjíme především zrakovou paměť, zrakové rozlišení, vnímání figury na pozadí.“ Další důležitou složkou je vnímání prostoru a orientace v prostoru. Ta je stěžejní pro orientaci v knize.

Sluch je potřebný k naslouchání, sluchové paměti, rozeznávání jednotlivých hlásek, slov, rozpoznávání délky slabik, poslouchání rytmu, odlišování jednotlivých zvuků, ovládání vlastního hlasu. Rozvoj sluchového vnímání je stejně důležité, jako rozvoj vnímání zrakového, neboť obě složky spolu úzce souvisí. Čím více smyslů zapojíme, tím se zvyšuje předpoklad k vytvoření kvalitního čtení.

4.2. Dovednost čtení

V předchozích odstavcích jsme se zabírali souborem předpokladů pro vznik kvalitního čtení dítěte. Tyto dovednosti cíleně rozvíjíme u dítěte v předškolním období - tedy v době, kdy většinou ještě samostatně nečte. Mezníkem je základní

škola, kdy se dítě naučí číst. Dovednost čtení zahrnuje dle Zelinkové (in Tomášková, 2015, s. 11):

- Dítě vidí tvar – písmeno. Přesně ho rozpozná a nezaměňuje za jiné
- Umí spojit tvar písmene s odpovídajícím zvukem hláskou. Tuto hlásku rozpozná i mezi jinými.
- Umí spojit hlásky i písmena do slova
- Ví, co znamená přečtené slovo. (Pokud dítě čte, musí rozumět řeči a k tomu potřebuje dostatečnou slovní zásobu.)
- Slovo vyslovuje správně.

Dovednost čtení ale není „jen“ znát a přečíst natištěná písmena a spojovat je do slov, vět a souvětí. „Je potřeba, abychom čtenému textu porozuměli, tedy věděli, co čteme, proč to čteme a co nám čtení přináší. Díky tomu můžeme získané informace použít i v jiných oblastech a oborech. Z toho vyplývá, že pro samotné úspěšné čtení a rozvinutí čtenářské gramotnosti je důležité období právě do šesti let. „ (Tomášková, 2015, s. 11-12) V tomto období tedy mluvíme o předčtenářské gramotnosti. Dítě ještě nečte, ale můžeme u něj rozvíjet kompetence nezbytné pro čtení.

4.3. Předčtenářská gramotnost

Předčtenářská gramotnost je předstupněm gramotnosti čtenářské. Znamená to, že u dítěte cíleně rozvíjíme „schopnosti, dovednosti a vědomosti, trénujeme paměť, koncentraci pozornosti a soustředěnost, které při samotném čtení bude potřebovat. Dítě připravujeme na to, aby zvládlo plynulé čtení, překonalo prvopočáteční potíže, zvládlo porozumění textu, bylo připraveno sdílet své prožitky při čtení, mělo vztah ke knize a umělo využít získaných poznatků a nabytých vědomostí v dalším učení.“ (Tomášková, 2015, s. 17)

Získané poznatky si nyní shrneme do několika bodů. Předčtenářská gramotnost tedy obsahuje:

- Vztah ke knihám a čtení
- Porozumění předčítanému textu
- Zhodnocení příběhu a postav
- Schopnost vysuzovat a předvídat děj
- Zraková a sluchová analýza a syntéza
- Schopnost orientace v prostoru
- Cílená soustředěnost a pozornost
- Aplikace využitých poznatků
- Tázání se nad textem
- Bohatá slovní zásoba, kvalitní řečový projev

Období předčtenářské gramotnosti je velmi důležité a nemělo by být v žádném případě opomenuto, nebo zanedbáno. Školní dítě by mohlo vykazovat potíže nejen při nácvičce čtení, ale i při tvoření vztahu ke knihám a čtení. Tento vztah je základním kamenem a jak již bylo zmíněno – buduje se od útlého věku. Největší roli v něm mají samozřejmě rodiče, ale ani mateřská škola, později škola základní nemusejí zůstat tak úplně bezmocnými institucemi.

4.4. Dítě a jeho vztah ke knize

Budování vztahů může být jednoduchým procesem a stejně tak procesem složitým. Vztah dítěte ke knize a následně ke čtení ve velké míře ovlivňuje, nakolik se z dítěte později stane čtenář. Vztah ke čtení je jednou z rovin čtenářské gramotnosti a Šlapal, Košťálová a Hausenblas (2012) jej definují, že: „Předpokladem pro rozvíjení čtenářské gramotnosti je potěšení z četby a vnitřní potřeba číst.“ Na základě tohoto východiska bych vztah ke knize definovala jako

vnitřní potřebu vyhledávat knihy a „číst si v nich“, mít potěšení a radost z tohoto procesu. Má-li dítě vytvořeno takovou formu vztahu, lze na něm dále pracovat a rozvíjet jej.

Šlapal, Košťálová a Hausenblas (2012) dále uvádějí ve své metodice několik stěžejních bodů, které definují vztah ke čtení. Níže vybrané body jsou inspirovány a upraveny do podoby, která odpovídá předškolnímu věku dítěte a spadá tedy do oblasti předčtenářské gramotnosti. Některé z bodů zvládne dítě konat zcela samostatně, ostatní vycházejí ze spolupráce s dospělým, který zprostředkovává čtení textu. V praktické části práce bylo na základě těchto kritérií pozorováno, jakým způsobem se proměňoval vztah předškoláků ke knihám:

VZTAH KE KNIHÁM A ČTENÍ:

- Zajímá se o knihy ve svém okolí a ve svém dosahu, prohlíží si nové knihy bez ohledu na to, zda jsou pro jeho věkovou kategorii
- Vybírá si knihy a texty, které mu přinášejí požitky
- Využívá nabízené možnosti ke čtení
- Vyhledává a nalézá čtenářské zážitky v obsahu (děj a situace, prostředí, postavy, vztahy)
- Sdílí s ostatními čtenářské prožitky
- Využívá texty jako zdroj poznání a vnímá jejich užitečnost
- Vyjádří, proč se mu text líbí nebo nelíbí
- Vytrvá při četbě delších textů

Všechny tyto body popisují, jakým způsobem se může projevovat vztah dítěte ke knihám. Na základě těchto zjištění je vhodné zařazovat aktivity, které podpoří výše zmíněné složky a tedy celkový vztah ke knihám. Aby tento vztah vůbec mohl vzniknout, je potřeba, aby se dítě setkávalo s knihami již od útlého věku. Důležitým bodem je dítěti pravidelně předčítat z knih, sdílet s ním tyto zážitky, odpovídat mu

na otázky a v neposlední řadě s knihou pracovat i mimo rámec předčítání před spaním. Velmi podstatná je zde spolupráce s dospělým, který funguje nejen jako zprostředkovatel čteného textu, ale zároveň jako iniciátor pro hledání souvislostí, podpora pro porozumění čtenému textu, vzor pro vytvoření vztahu ke knihám a čtení.

Obdobný názor zastává i O. Chaloupka (1995), který tvrdí, že vztah k četbě je souhrnem velkého množství působících činitelů. Nejde pouze o to, aby dítě zvládlo přečíst jednotlivá písmenka a poskládat z nich následně slova a věty. „Na vztahu dítěte k četbě se podílí celkové prostředí jeho života, pohoda nebo napětí, jimiž je obklopeno, vzor, příklad, nálada, atmosféra, rodina, škola, to, jak se brzy setkává se slovesnou tvorbou a jak je mu představena, jak se, obrazně řečeno, „včlení“ do množství dalších zájmů a zaměřeností, jimiž se dítě projevuje.“ (Chaloupka, 1995, s. 3)

Pokud my, dospělí, přistupujeme ke knihám s láskou, jsme schopni předat tuto lásku dál.

4.5. Čtenářské chování

Mezi čtenářské chování řadíme dle Homolové (2009, s. 48) tři procesy, které prochází postupnou proměnou v závislosti na jevech, se kterými se dítě setkává. Jedná se o: čtenářské zájmy, čtenářské postoje a čtenářské návyky. Všechny výše zmíněné procesy vznikají již v předškolním věku a utvářejí se na základě chování, které dítě vidí ve svém okolí. Většinou fungují v latentní formě a aktivněji bývají probuzeny a podněcovány až s vlastní schopností číst. V předškolním období lze tyto procesy vytvářet, pěstovat a upevňovat – nejen v rodině, ale i v mateřské škole. Podpurným prvkem je vhodně vybavená knihovnička, její průběžné doplňování a hry a práce s knihou. Pozadu by nemělo zůstat ani citlivé vedení při práci s knihou.

Čtenářský zájem je „schopnost trvalejšího zaměření, soustředění na určitou činnost, s výrazným emočním doprovodem; stimuluje myšlení, paměť, vůli a jiné psychické procesy. Zájmy mají specifické charakteristiky, jimiž jsou trvalost, hloubka, šířka, intenzita a hodnota.“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 694). Ve vztahu k předškolním dětem můžeme čtenářský zájem definovat jako oblast preferencí čtenáře. Předmětem zájmu tak může být určitý typ publikace, který je pro čtenáře atraktivní, zajímavý a zprostředkovává mu potřebné poznání.

Obdobnou charakteristikou se vymezují čtenářské postoje předškolních dětí. U předškoláků se již projevují hodnotící prvky v oblastech čtenářství. Umí zhodnotit svůj postoj ke knihám, k roli čtenáře, bytí čtenářem. Jsou schopni definovat a hodnotit, jak by měly vypadat knížky, které jsou v preferenci jejich předčtenářského zájmu.

Čtenářským návykem rozumíme „způsob, jakým čtenář zachází s knihou, jak ji získává, čte apod.“ (Homolová, 2009, s. 48) Jedná se tedy o druh chování, který můžeme pozorovat. Homolová (2009, s. 48) dále uvádí, že spektrum čtenářského chování je velice široké a může do něj patřit například i vztah ke knihám, který se projevuje specifickým chováním (zájmem o knihu, zálibou v četbě, čtenářskou aktivitou). Chceme-li ověřit, že dítě má zvnitřněné čtenářské návyky, očekáváme, že ví, jak má zacházet s knihou a jak o ní pečovat. Ví, kde ji může hledat a jakým způsobem s ní může pracovat.

5. FORMOVÁNÍ DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ – METODY ROZVOJE A PODPORY

Podpora a rozvoj čtenářství je dnes velmi „moderní“ záležitostí. Existuje mnoho akcí a projektů na podporu čtenářství u dětí a v rodině. Samotná podpora čtenářství by však měla vycházet z rodičovské výchovy, tedy od těch, kteří jsou k dítěti nejbližší. To však bývá problematické a rodiče často čekají na to, až to někdo udělá za ně. Již dávno víme, že nejpřirozenější forma učení u člověka je učení se nápodobou. „Když chceme něco „taky umět“, když pozorujeme (a obdivujeme) model a vzor chování, pak ho napodobujeme, aniž bychom si toho byli vědomi.“ (Kern, 2012, s. 108). Pokud je tedy dítě z prostředí, kde má čtenářský vzor, je jeho startovací pozice na cestě ke čtenářství jednodušší, než u dítěte, které tento vzor nezažilo.

5.1. Podpora čtení a čtenářství v ČR

V České republice máme poměrně pestrou škálu projektů, které si daly za cíl podporovat čtenářství v ČR. Do těchto projektů se v hojné míře zapojují školy různých typů a úrovní, mateřské školy nezůstávají výjimkou. V rámci praktické části diplomové práce se naše MŠ zapojila do níže uvedeného projektu „Noc s Andersenem“. Na projektu „Celé Česko čte dětem“ intenzivně pracujeme a již nyní využíváme jeho zásady. Využití projektu „Rosteme s knihou“ bylo velmi inspirující pro doplnění učitelské i dětské knihovny. Projekty níže přibližují čtenářům této práce, neboť mi přijde důležité, aby se do nich (nejen) mateřské školy zapojovaly obdobným způsobem, jako škola naše. (viz praktická část práce)

Forma a zpracování se u jednotlivých projektů liší, ale cíl mají stejný – podpořit čtenářství či čtení u dětí, v rodinách. Mezi ty nejznámější, které byly zároveň využity i pro realizaci projektu, patří:

- Celé Česko čte dětem
- Noc s Andersenem

- Rosteme s knihou

Další projekty, které mají v Česku dlouhou tradici, jsou zaměřeny spíše na starší mládež a dospělou populaci, ale není výjimkou, že se těchto aktivit zúčastňují i mladší děti spolu s rodiči. Jedná se o Týden knihoven, Březen – měsíc čtenářů, Světový den knihy a autorských práv, Čtení pomáhá a také Den pro dětskou knihu, který je oslavou knihy a mohou se do něj zapojit všichni, bez rozdílu věku.

5.1.1. Celé Česko čte dětem

„Celé Česko čte dětem“ funguje na českém trhu od roku 2006 a jejím zakladatelem je Eva Katrušáková.

POSLÁNÍ: „Prostřednictvím společného čtení budovat pevné vazby v rodině. Pravidelné předčítání dětem má obrovský význam pro rozvoj jejich emocionálního zdraví. Předčítání rozvíjí paměť a představivost, učí myšlení. Předčítání utváří pevné pouto mezi rodičem a dítětem. My neříkáme "Jdi a čti si!", ale "Pojď, budu ti číst". Stačí 20 minut denně. Každý den.“

(<http://celeceskoctedetem.cz/o-nas/poslani>)

Společnost „Celé Česko čte dětem“ zároveň provozuje širokou paletu aktivit, do kterých se mohou zapojit nejen rodiče s dětmi, ale i nemocnice, školy a školky. Každoročním vrcholem je akce zvaná „Týden čtení dětem v ČR“. Týden čtení dětem si klade za cíl ukázat široké veřejnosti, „že každodenní čtení dítěti pro radost je nejúčinnější metodou výchovy čtenáře - člověka samostatně uvažujícího, s rozsáhlými vědomostmi, které je sám schopen dále rozšiřovat. Člověka kulturního, jenž postupuje eticky, člověka s představivostí, který si v životě umí poradit rozumem, nikoli silou.“

Další zajímavou podporou je projekt „Babička a dědeček do školky“, který působí na podporu čtenářství dětí a zároveň pomáhá posilovat mezigenerační vztahy. Z dalších samostatných projektů existuje „Čtení dětem v nemocnici“ a „Moje první kniha“.

(Celé Česko čte dětem [online])

5.1.2. Noc s Andersenem

Noc s Andersenem je akcí, která má v Čechách poměrně dlouhou tradici. V celorepublikovém měřítku probíhá již do roku 2001 a každým rokem narůstá počet přihlášených účastníků, mezi které patří nejen knihovny, ale i školy, školky, kluby, domovy dětí. Koná se pravidelně k výročí narození dánského spisovatele Hanse Christiana Andersena. V ČR se jedná o nejnavštěvovanější akci.

POSLÁNÍ: „Noc s Andersenem“ chce prostřednictvím kouzlené pohádkové noci dokázat, že čtení je velké dobrodružství a nejlepším způsobem, jak přivést děti ke čtenářství, je být jim vzorem.

(Noc s Andersenem [online])

5.1.3. Rosteme s knihou

Občanské sdružení Svaz českých knihkupců a nakladatelů zahájily v roce 2005 kampaň na podporu čtení knih v ČR s názvem „Rosteme s knihou“. Kampaň spolupracuje s knihovnami i nakladateli, mediálními organizacemi v Česku i zahraničí.

POSLÁNÍ: „Kampaň „Rosteme s knihou“ si klade za cíl prostřednictvím řady aktivit z oblasti literárních a čtenářských soutěží, anket, knižních výstav, besed s autory, literárně-výtvarných dílen, workshopů i www stránek oslovovat zejména předškolní a školní mládež a rozvíjet a prohlubovat jejich literární vzdělání a čtenářskou vyspělost, zlepšovat a obohacovat komunikační schopnosti a obecně kulturní znalosti.“

(<http://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktivity-kampane/>)

Podobně jako „Celé Česko čte dětem“ pořádá „Rosteme s knihou“ další projekty a aktivity – Literární a čtenářské soutěže, Soubor čtenářů, Čtenář na jevišti, či Spisovatelé do škol.

(Rosteme s knihou: - kampaň na podporu četby knih [online])

5.2. Rozvíjení čtenářství v mateřských školách

Osobnost pedagoga má v rukou mocný nástroj – pokud je pedagog akční, kreativní a ovládá široké spektrum gramotností, má moc dokázat zázraky. Čtenářskou gramotností v širším slova smyslu myslí Gebhartová (2011, s. 10) dovednost „nejen správně, plynule a výrazně hlasitě číst, ale i schopnost estetického vnímání a kritického myšlení, absorbovaná znalost základních literárněvědeckých poznatků i jazykově kultivovaný řečový projev.“ Na první pohled se může jevit tento soubor kompetencí učitelů MŠ velmi náročný, ale je potřeba pamatovat na myšlenku, že pokud chceme něco rozvíjet, potřebujeme mít povědomí o problematice v dané oblasti a být především kompetentními čtenáři. Na těchto základech poté můžeme stavět.

Mateřská škola se o proces výchovy dítěte „dělí“ s rodinou. Předškolní období je etapou, kdy dítě získává velkou škálu klíčových kompetencí, které mu pomáhají nejen k orientaci ve světě a životě, ale napomáhají současně k vytvoření základních postojů a hodnot. Literární výchova by proto měla být standardní součástí výchovně-vzdělávacího procesu mateřských škol a měla by figurovat na stejné úrovni jako výchovy ostatní (dramatická, hudební, výtvarná, tělesná, ...).

Nezastupitelná role mateřské školy patří v rozvíjení oblasti čtenářské a předčtenářské gramotnosti (viz podkapitola 4.3). Tento soubor dovedností, postojů a schopností je potřeba cíleně rozvíjet, protože dostatečná příprava může dítěti zjednodušit a urychlit počátky čtení.

5.2.1. Podpůrné činnosti k rozvoji čtenářství:

Mateřská škola má dle Tomáškové (2015, s. 20) zajistit podnětné čtenářské prostředí, které napomáhá v rozvoji osobnosti budoucího čtenáře a vybudování pozitivního vztahu ke knihám a čtení. Tomášková (2015, s. 20) dále kategorizuje, kterými činnostmi se může mateřská škola zasadit o harmonický rozvoj v oblasti čtenářství. Výčet níže zařazených bodů mě utvrdil v přesvědčení, že čtenářství rozvíjím u dětí správnými činnostmi a inspiroval mě pro zařazení činností nových. Většina z uvedených činností byla zrealizována ve vlastním projektu na podporu čtenářství a bylo ověřeno, že tyto činnosti skutečně rozvíjí kladný vztah ke knihám.

1. Pravidelné čtení každý den

Pravidelným čtením rozumíme aktivitu, která je využívána nejen před odpoledním odpočinkem dětí. V rámci běžných činností je třeba zařazovat čtení, kterého se mohou děti aktivně účastnit a podílet se tak např. na jeho dokončení, přemýšlet nad obsahem a následně jej dramatizovat či graficky ztvárňovat. Tomášková (2015, s. 21) uvádí, že pravidelné čtení vede děti k lásce ke knize a vztahu ke čtení, rozvíjí dětskou fantazii, podporuje koncentraci pozornosti, rozvíjí myšlení a paměť a v neposlední řadě zprostředkovává životní zkušenosti.

2. Vytvoření dětské knihovničky

Součástí každé třídy mateřské školy by měla být dětem volně přístupná knihovnička, která je vybavená širokou žánrovou nabídkou publikací. Tyto publikace by měly odpovídat věkové skladbě třídy (různorodé encyklopedie, leporela, dětské časopisy, poezie, obrázkové knížky, naučná literatura).

3. Čtecí a psací koutky ve třídě

Čtecí a psací koutky mají mít charakter klidného prostředí pro čtení a hru s knihou. Čtecí koutek může být součástí dětské knihovny a měl by zahrnovat dostatečné vybavení knihami i časopisy. Koutek zaměřený na psaní rozvíjí dítě, jen pokud obsahuje dostatečné množství výtvarných

pomůcek, formuláře a bloky, psací potřeby. Tyto tematické koutky cílí na propojení čtení a psaní.

4. Návštěva knihkupectví a knihovny

Formou exkurze se děti setkávají s místem, kde se knihy prodávají nebo půjčují. Děti můžeme v přirozeném prostředí seznámit, podle jakého klíče si mohou vybírat knihy a kde je lze najít. Tyto návštěvy je zároveň vhodné využít k vytvoření pravidel zacházení s knihou.

5. Psaní a tvorba čtenářských deníků

Mateřské školy mohou vytvářet seznamy přečtených knih, například ve formě deníku. Tyto deníky mohou být doplňovány informacemi, které děti zaujaly. Učitelka může děti motivovat pro vytvoření čtenářského deníku i doma. Tato forma pak může nenásilným způsobem přesvědčit rodiče o důležitosti čtení dětem.

6. Společné čtení dětí a rodičů v MŠ

Společné čtení rodičů, dětí a učitelek v mateřských školách je jednou z forem spolupráce mezi školou a rodinou. Může být realizováno v podobě čtenářských lekcí, tvořivých čtenářských dílen. Tato setkání mohou být klíčem, jak rodičům ukázat způsoby práce s knihou a seznámit je s důležitostmi podpory čtenářství dětí.

7. Předčítání knih od dětí ze ZŠ

Kontakt předškolních dětí s těmi staršími může zapůsobit silně motivačně z hlediska budoucího čtení dětí. Děti se ve spolupráci se starším kamarádem dětskou formou seznamují s knihou a jejími možnostmi.

8. Seznámení s procesem výroby knihy a profesemi, které s ním souvisí

Děti můžeme seznámit s lidmi, kteří se podílejí na výrobě knihy. Toto seznámení může proběhnout v teoretické rovině, ale aktivizačním prvkem může být přímé setkání s živým spisovatelem či ilustrátorem knihy.

Oživujícím prvkem může být i výroba vlastní knihy nebo ručního papíru. Tento výrobek vytvoří u dětí povědomí o náročnosti výroby knihy.

9. Vytvoření vlastního příběhu a knihy

Děti vedeme k vymýšlení vlastních příběhů a pohádek. Lze vytvořit zcela novou pohádku, nebo obměnit známý příběh. Metod k vytváření příběhů je mnoho, mezi ty známé můžeme řadit metodu „nabalování“, která spočívá v tom, že každý řekne jednu větu, jež v příběhu vytváří pokračování. Takový příběh pak můžeme graficky zaznamenat například do podoby knihy.

10. Dramatizace příběhů

Dramatizace příběhů přináší dětem aktivní práci s příběhem, do kterého se mohou zapojit a rozehrávat ho do nových rovin. Je vhodné využívat dramatizace známých pohádek, i těch méně známých a zároveň dát dětem prostor pro vymýšlení vlastních příběhů, které jsou dětmi velmi oblíbené.

11. Divadelní představení

Návštěva divadelních představení nabízí dětem roli posluchače a diváka, který sleduje příběh na jevišti. Při společném sdílení zážitků dětí jsou tato představení příležitostí, jak u dětí ověřit paměť, vyjadřovací schopnosti, pozornost, všímavost k detailům.

12. Seznámení dětí s písmem

Děti by měly mít povědomí o tom, co je písmo a jazyk. Seznámení s Braillovým písmem, či čtení pohádek v jiném jazyce rozšiřuje u dětí povědomí o multikulturnosti a odlišnosti lidí na světě.

13. TV, audio-nahrávky, PC využívat v omezené míře

„Všeho s mírou“ je zlatým pravidlem, které se vztahuje na užívání médií. Je třeba pamatovat, že médiu nelze nahradit osobní přístup učitelů, který umí reagovat na dětské otázky a může s nimi sdílet dojmy a představy.

PRAKTICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

1. VYMEZENÍ CÍLE

Praktická část diplomové práce se soustředila na rozšíření obzorů předškolních dětí v oblasti čtenářského chování a výchovy. Po důkladné analýze odborné literatury a zmapování podmínek jsem stanovila, že pomocí metody projektu bude hlavní myšlenkou podpořit čtenářství u dětí, které se nacházejí na počátku školní docházky – tedy na přechodu mezi školou mateřskou a základní.

Hlavním cílem praktické části tedy bylo vytvořit konkrétní projekt na podporu čtenářství a na základě tohoto projektu splnit následující cíl:

1. Prohloubit u dětí vztah ke knihám, literatuře a čtení

Podpora dětského čtenářství probíhala nejintenzivněji pomocí čtenářského kroužku. Podpora dále probíhala formou pravidelného čtení před spaním, zrealizované Noci s Andersenem, návštěvou knihovny. Všechny tyto aktivity směřovaly k vytvoření hlubšího vztahu ke knihám a literatuře a následné vnitřní motivace ke čtení a dále k rozvíjení předčtenářské gramotnosti.

Pro ověření naplnění cílů bylo v průběhu celého výzkumu pozorováno chování jednotlivých dětí. Na základě těchto pozorování došlo k vyhodnocení chování každého z dětí individuálně. Tato jednotlivá pozorování se stala podkladem pro celkové zhodnocení stanovených cílů výzkumu.

2. VÝZKUMNÁ KRITÉRIA

Na základě vytyčených cílů byly stanoveny následující kritéria, která byla zároveň východiskem pro dlouhodobé pozorování dětí. Výsledné vyhodnocení je uvedeno v závěru výzkumné práce.

Kritéria pro cíl č. 1: „Prohloubit u dětí vztah ke knihám, literatuře a čtení“

- **K1:** Více se zajímají o knihy v prostředí MŠ
- **K2:** Vztah ke knihám promítají i do svých her.
- **K3:** Nosí si knihy z domova a vypráví o nich
- **K4:** Ve volném čase využívají dětskou knihovničku.
- **K5:** S ostatními sdílí čtenářské zážitky
- **K6:** S knihou stráví delší čas, důkladně si ji prohlédne.

3. CHARAKTERISTIKA POUŽITÝCH VÝZKUMNÝCH METOD

Pro realizaci výzkumné části diplomové práce jsem využila kombinaci několika výzkumných metod. Nosným pilířem výzkumného šetření byla metoda projektu, která se postupně rozšiřovala o množství aktivit v průběhu celého školního roku a zahrnovala pestrou škálu výzkumných nástrojů.

Pro zajištění vstupních dat byla použita metoda dotazníkového šetření a metoda strukturovaného interview (rozhovoru). V průběhu celého projektu byla dále využívána metoda pozorování, pomocí níž byly sledovány projevy jednotlivých dětí.

3.1. Dotazník

Jedná se o nejběžnější metodu získávání dat. Gavora (2000, s. 99) ji jednoduše charakterizuje jako „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.“ Chráska (2007, s. 163) nabízí komplexnější vysvětlení a to, že „dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“

Dotazník (viz příloha č. 2) byl v tomto výzkumu určen pro respondenty z řad rodičů předškolních dětí. V dotaznících jsou použity otázky otevřené, uzavřené a polozavřené. Dotazník si kladl za cíl především zjistit, jakým způsobem je v rodině podporováno čtenářství dítěte, jaké žánrové rozpětí knih dítě doma vlastní a jaký vztah ke knihám a čtenářství zaujímá v domácím prostředí. Tyto dotazníky vyplnili ochotně všichni rodiče předškoláků a jejich výpovědi jsou součástí dále uvedené složky každého dítěte. Vzorový dotazník je součástí příloh (viz 2. příloha).

3.2. Nestrukturované interview (rozhovor)

Interview je metoda, která umožňuje získání dat při osobním kontaktu se zkoumanou osobou. Gavora (2000, s. 110) uvádí, že se jedná o výzkumnou metodu, která „umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů.“ V interview je možné využít otevřených, polozavřených i uzavřených otázek, je však efektivnější využít možnost otázek otevřených. Výzkumník může v průběhu interview přeformulovat otázku dle potřeby, pokud se mu zdá, že respondent otázku nepochopil, nebo mu jeho odpověď přijde nedostatečná.

Metoda nestrukturovaného interview byla aplikována u předškolních dětí. V interview (viz příloha č. 1) byly využity otázky otevřené. Pro děti byly sestaveny otázky, které měly za cíl zjistit výpovědi dítěte ve čtyřech kategoriích. Jednalo se o oblast pojmu čtení a čtenář, dále jakým způsobem probíhá podpora čtenářství v rodině, žánrová preference dítěte a ve čtvrté kategorii šlo o vztah ke knihám a čtenářství.

Tyto rozhovory byly realizovány individuálně se všemi dětmi. Samotné otázky bylo potřeba dětem ještě blíže přibližovat, více se doptávat, abych zjistila odpověď či názor dítěte. Tyto otázky i pomocné otázky jsou součástí vzoru „Řízeného rozhovoru s předškoláky“, který je přiložen v 1. příloze.

3.3. Škálování

„Škálování se uskutečňuje různými druhy posuzovacích škál. Posuzovací škála je nástroj, který umožňuje zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu. Posuzovat můžeme jiné lidi nebo jevy.“ (Gavora, 2000, s. 88) V tomto případě hovoříme o použití škálování na základě pozorování. Pozorování je činnost, při které odchází ke sledování činností lidí, záznamu jejich projevů. Následně přichází fáze, kdy jsou tyto projevy analyzovány a vyhodnocovány. Škálování je metoda kvantitativního výzkumu a vycházelo z pozorování. Při strukturovaném typu

pozorování ví pozorovatel již před začátkem výzkumu, co a jak bude pozorovat. V praktické části byly škály použity při čtenářských lekcích. Hodnotila se intenzita projevu každého dítěte v devíti kategoriích, a to na škále od 1 do 5, kdy 1 značilo „rozhodně ne“ a 5 „rozhodně ano“.

3.4. Nestrukturované pozorování

Nestrukturované pozorování je druh kvalitativního pozorování. U tohoto typu pozorování jsou předem určené „konkrétní události, jevy a osoby, které se mají pozorovat“, ale nepoužívají se předem stanovené pozorovací systémy, či škály (Gavora, 2000, s. 149).

Metoda pozorování byla využívána před zahájením projektu a poté i po celý průběh projektu a na základě této metody byly pozorovány jen ty projevy dětí, které poukazovaly na budování vztahu ke knihám a rozvinutí čtenářského chování. Tento typ pozorování byl zvolen z důvodu pružnějšího použití, které umožňovalo odhalovat komplexní projevy dětí, jež by šly velmi těžko roztřídit do kategorií či škál.

3.5. Projekt

Pojem projekt je možno vysvětlit různými definicemi, které se mohou odchylovat podle zaměření vědního oboru, pro který je definován. Pro potřeby této práce, tedy z hlediska předškolních dětí, nejlépe odpovídá definice J. Maňáka (2003, s. 168), který projekt vymezuje jako „komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou s životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu.“ Projekt zahrnuje teoretické a praktické činnosti, které směřují k finálnímu výstupu projektu. Základními znaky projektu jsou odpovědnost za učení, samostatné objevování poznatků a žákovovo úsilí o dosažení cíle. (Tomková, Kašová, Dvořáková; 2009, str. 14)

Projekt můžeme rozdělit do několika fází (Kratochvílová, 2006, s. 41):

1. PLÁNOVÁNÍ PROJEKTU

- 1.) Definování podnětu jako komplexního úkolu, problému k řešení; stanovit smysl projektu
- 2.) Určit výstup projektu, jeho závěrečný produkt
- 3.) Zpracovat časové rozvržení projektu
- 4.) Zajistit prostředí, kde se projekt bude uskutečňovat
- 5.) Určit účastníky projektu
- 6.) Promyslet organizaci, realizaci
- 7.) Zajistit podmínky, pomůcky a potřebný materiál
- 8.) Stanovit kritéria a hodnocení projektu

2. REALIZACE PROJEKTU

Realizace probíhá na základě důkladně promyšleného plánu. Učitel má figurovat v roli poradce, či iniciátora, podporuje motivaci žáků a odpovídá za dokončení projektu.

3. PREZENTACE VÝSTUPU PROJEKTU

Prezentace obsahuje souhrn výsledků, k nimž dospěli žáci při projektu. Výstup může mít mnoho podob: výstava, video-záznam, kniha, divadelní představení, besídka a další. Prezentace se může odehrávat v několika úrovních – pro školu, spolužáky, rodiče, veřejné instituce.

4. HODNOCENÍ PROJEKTU

Hodnocení projektu shrnuje a vyhodnocuje celý projekt, včetně jeho příprav a plánování, realizace a výsledků, z pohledu žáků i učitele. Hodnocení se opírá o předem stanovená kritéria. Z hodnocení by měla vystupovat opatření či doporučení do budoucna.

4. PROJEKT „Kničky máme všichni rádi“

Projekt „Kničky máme všichni rádi“ byl projektem dlouhodobějšího rázu. Realizace projektu probíhala v podobě čtenářských lekcí, zapojení se do Noci s Andersenem a pomocí podpůrných aktivit v podobě pravidelného předčítání před odpočinkem dětí, návštěvou knihovny a tematicky zaměřenou nabídkou knih. Samotné realizaci předcházela dotazníková šetření mezi rodiči a zajištění informací o jednotlivých dětech, které byly zapojeny do projektu.

4.1. Příprava a plánování projektu

Plánování projektu probíhalo v delším časovém horizontu, neboť bylo potřeba zajistit adekvátní prostředí pro realizaci projektu a vytvořit systém organizace a realizace vlastní práce v heterogenní třídě. Dalším bodem bylo vytyčení cílů, výběr výzkumných metod a stanovení hodnotících kritérií.

4.1.1. Definování projektu a jeho smysl

Projekt na podporu čtenářství vznikl na základě dlouhodobých zjištění a výzkumů, ze kterých vyplývá, že děti málo čtou (např. Trávníček: 2008, 2010, 2013). Tento fakt potvrzuje i čím dál větší nabídka odborných knih, které pojednávají o dětském čtenářství a možnostech jeho podpory, ale také stále širší produkce projektů, které si daly za cíl rozvinout (nejen) u populace rodičů povědomí o důležitosti knihy ve výchově dítěte. Moje dlouholetá činnost v knihkupectví a na knihovnických prknech tento fakt jedině potvrzují. Samotná výzkumná sonda mezi rodiči byla tečkou za zjištěním pravého stavu věcí.

Smyslem projektu je trvale podpořit čtenářství, předčtenářskou gramotnost a především prohloubit či zcela vytvořit lásku ke knihám. Tento projekt má význam tím spíše, že předškolní děti jsou ještě velmi tvárné a mají schopnost vstřebat velké množství informací, které v nich zůstanou. To je potenciál, který by učitelé

v mateřských školách neměli zanedbávat, neboť se tento směr výchovy podílí na utváření gramotného národa.

4.1.2. Výstup projektu,

Výstupem projektu by měl být především žákův posílený kladný vztah ke čtenářství, knihám a literatuře, vyšší úroveň čtenářského chování, schopnost práce s knihou a textem a celkově rozvinutá předčtenářská gramotnost jako příprava gramotnosti čtenářské. Děti by tedy měly na základě čtenářských lekcí zvládnout tvořivě pracovat s příběhem, rozpoznat hlavní dějovou linii příběhu, vysuzovat a hodnotit, vymyslet vlastní příběh s dějem, naslouchat, převyprávět/zdramatizovat příběh, spolupracovat ve skupině na tvorbě společného díla.

Finálním výstupem by tedy měl být žák s prohloubeným vztahem ke knihám a literatuře a vyšší úrovní předčtenářské gramotnosti.

4.1.3. Prostředí pro realizaci projektu, výzkumná skupina

Projekt bude probíhat v mateřské škole na Praze 9 ve třídě, kde jsem třídní učitelkou. Projektu se zúčastní skupina předškolních dětí, které mají v září roku 2015 nastoupit do základní školy. Celkový vzorek čítá 9 dětí, z toho 5 chlapců a 4 dívky. Věkové rozpětí výzkumné skupiny předškoláků je od 5 do 7 let, z důvodu odkladu školní docházky některých dětí.

4.1.4. Organizace projektu, rozvržení a způsob realizace

Projekt bude organizován jako aktivita pro předškolní děti. Realizace spočívá ve vytvoření základních podmínek ve třídě (čtenářský koutek), následně spočívá v pozorování zkoumaných subjektů a jejich čtenářského chování (říjen – prosinec) a sesbírání dat pomocí metody dotazníkového šetření od rodičů a interview s dětmi (leden – únor) To vše je přípravnou fází pro samotný projekt. Na základě zjištěných výsledků budou ve druhém pololetí (březen - červen) realizovány 1x týdně

čtenářské lekce v rámci „Čtenářského kroužku – Knížky máme všichni rádi“, vyjma prázdninových provozů, výletů a aktivit v MŠ. V rámci projektu je dále plánovaná návštěva knihovny, realizace Noci s Andersenem, pravidelné předčítání před odpočinkem, vytvoření čtenářského stromu a prohlížení knih zacílené na probíranou tematickou část. Ukončení projektu je plánováno na počátek měsíce června.

4.1.5. Zajištění podmínek, pomůcek a materiálu pro projekt

Základní příprava projektu spočívala v materiálním vybavení třídy a organizačním přeskupení nábytku ve třídě MŠ. Tato příprava začala probíhat již v předchozím školním roce a byla dokončena v roce letošním. Ve třídě byl vytvořen nový čtenářský koutek se zátiším jehličnatého stromu a byly do něj pořízeny dvě lavice na sezení, stolek a knihovna. Do této knihovny jsem vybrala a pořídila dětské publikace v podobě leporel, obrázkových knih (např. tituly Hledej v obrázku), různorodých encyklopedií i dětských časopisů, které se průběžně obměňují a doplňují. Výběr titulů proběhl na základě vlastních zkušeností a pomocí webových stránek „Rosteme s knihou“, která doporučuje ověřené dětské tituly. Doplnění knih proběhlo i v učitelské knihovně, kde byl pořízen pestrý výběr zahraničních i českých pohádek, příběhů s dětským hrdinou, knih o zvířecích postavách, poezie a nákladnějších encyklopedií.

Výběr knih a témat na čtenářské lekce probíhal na základě stanovených cílů projektu. Knihy na čtenářské lekce byly vybírány z dostupných publikací v MŠ, z titulů zapůjčených z knihovny a z vlastních zdrojů.

4.1.6. Hodnocení projektu, stanovení kritérií

Hodnocení lekcí:

V každé lekci byly sledovány jednotlivé projevy dětí, které byly po skončení lekce zaznamenány do níže uvedené tabulky pomocí škálového hodnocení (viz

podkapitola praktické části 3.3.) Tabulka kritérií zůstala neměnná po celou dobu realizace čtenářských lekcí. Vyhodnocení pokroků jednotlivých dětí je shrnuto v individuální složce dítěte.

Pozorované jevy byly hodnoceny škálou o pěti hodnotách, kdy: 1 = *rozhodně ne*, 5 = *rozhodně ano*.

POZOROVANÝ JEV:	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Zapojuje se do činností	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní / vysvětlí svůj názor, myšlenku	Má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje)	Pamatuje si děj.linii	Souvisle hovoří	Chápe zadání úkolu a splní ho
DÍTĚ:									

Náhled tabulky

Kritéria, která byla zvolená pro pozorování dětí, reflektují základní čtenářské dovednosti dítěte. Všechny z uvedených bodů byly zařazeny v každé lekci a tak bylo možno sledovat jejich proměnu. Tato kritéria byla dále vybrána na základě práce s knihou, která probíhala ve třídě již v předchozích měsících a letech a bylo zjištěno, že právě tyto oblasti činí dětem často potíže. Z těchto důvodů mi přišlo vhodné zařadit je do pozorování, neboť mohly zdařile sledovat proměny předškolních dětí.

Hodnocení projektu:

Hodnocení projektu proběhne ve dvou úrovních – z mé strany jako učitele a z pohledu dětí. Z pohledu učitele se budu zabírat zhodnocením a shrnutím použitých metod a jejich přijetí dětmi. Dále se budu zaměřím na to, jaké schopnosti a dovednosti se podařilo u dětí během projektu rozvinout. Vyhodnocení projektu vztáhnu ke stanoveným cílům – výstupu projektu, tedy požadavku, aby měl žák rozvinutou předčtenářskou gramotnost a prohloubený vztah ke knihám.

Zhodnocení ze strany dětí proběhne v závěrečné hodině, kde každý sdělí své dojmy, zážitky a také jmenuje činnost, která ho bavila a zaujala zcela nejvíce.

4.2. Realizace čtenářských lekcí

V měsíci březnu začaly probíhat jednotlivé čtenářské lekce. V plánovaném rozvrhu bylo naplánováno 12 setkání, ale tři byla zrušena z důvodu později naplánovaných akcí v MŠ. Pro práci v jednotlivých lekcích jsem se snažila vybírat převážně méně známé příběhy či knihy, aby děti nebyly ovlivněné známým příběhem a mohly tak naplno zapojit fantazii a pokusit se například předvídat děj.

Rozpis zrealizovaných setkání:

Č.	DATUM	NÁZEV PŘÍBĚHU / AUTOR
1.	12. 3. 2015	Počmáraný den/ E. Petiška
2.	19. 3. 2015	Pohádka o značce – strážkyni pořádku/ P. Stoličný
3.	26. 3. 2015	Miltonovo tajemství/ E. Tolle
4.	9. 4. 2015	O rybáři a zlaté rybě/ J. Žáček
5.	16. 4. 2015	Jak šveholí jarní déšť/ Z. Kriebel
6.	23. 4. 2015	Knihy: Jaro; Léto, Podzim, Zima/ R. S. Bernerová
7.	14. 5. 2015	Červená Karkulka/ F. Hrubín
8.	28. 5. 2015	Kamil neumí létat/ J. Berne
9.	4. 6. 2015	Vyhodnocení a shrnutí lekcí. Předání diplomů, knížek

4.2.1. Průběh čtenářských lekcí

Vytvoření čtenářského kroužku a čtenářských lekcí bylo inspirováno publikací „S knihou po škole“ (Poláková, Bělinová; 2014, s. 41), která se zabývá čtenářskými kluby ve školách. Naplnění idey čtenářských klubů nebylo v prostředí naší MŠ

možné, neboť obsahovala podmínky, které jsme nebyli schopni naplnit (např. půjčování knih). V této knize jsem se však inspirovala v oblasti rozfázování jednotlivých lekcí a tento postup využívala. Jednalo se o čtyři fáze:

1. Chvilka pro čtení
2. Aktivita před čtením
3. Aktivita při čtení
4. Aktivita po čtení

Každou čtenářskou lekci jsme zahájili společným uvítáním a (kromě první lekce) následnou „Chvilkou pro čtení“. Tyto chvílky pro čtení byly vytvořeny na základě dílen čtení (Altmanová, 2011), ale pro potřeby mateřské školy bylo nutné tuto aktivitu uzpůsobit místním podmínkám. Tyto čtenářské chvílky trvaly přibližně 10-15 minut, podle zájmu dětí. Chvilky pro čtení probíhaly formou nabídky knih, které byly vždy zacíleny k probíranému tématu. Tyto knihy si děti samostatně prohlížely, pročetly, individuálně komentovaly. I když jsme s dětmi původně měli domluvené pravidlo, že si mají „číst“ samostatně, některé z dětí měly velkou potřebu sdělovat své objevy kamarádům nebo mně. Protože i sdílení zážitků patří mezi projevy čtenářské gramotnosti, domluvili jsme se poté s dětmi, že si tyto poznatky mohou sdělovat, ale nesmí rušit ostatní čtenáře. Pravidlo fungovalo a děti prohlížení knížek velmi bavilo. Tato chvílka pro čtení byla zařazena vždy před začátek lekce a to z důvodu navození „knižní“ klidnější atmosféry při přechodu z předchozí činnosti (předchozí činností mohla být volná hra, ale také cvičení, pohybové hry atp.).

Aktivita před čtením byla zaměřena na seznámení s knihou či příběhem, který byl vybrán na danou lekci. Jednalo se o seznámení s názvem, jménem autora a ilustrátora. Děti již po první lekci samostatně vymýšlely, o čem by asi příběh či kniha mohly být. V některých lekcích dostaly děti úkol k řešení, který byl důležitý pro následné čtení. Tyto aktivity jsou podrobně rozepsány v jednotlivých lekcích.

Aktivita při čtení obsahovala ve většině případů průběžné otázky k probíhajícímu ději (docházelo tak zároveň ke kontrole pozornosti a paměti dětí),

shrnování děje, vysuzování děje následujícího (z obrázku nebo z již přečteného textu), zaobírání se detaily příběhu, odůvodňování chování postav.

Po skončení příběhu následovala *Aktivita po čtení*, kdy jsme si společně, či jako jednotlivci shrnovali děj, pokusili se vytyčit hlavní problém v příběhu. Děti poté často dostaly úkol, na kterém pracovaly zcela samostatně, nebo s mou podporou.

Celá lekce trvala přibližně 30 minut.

V následujících podkapitolách je přehled vybraných lekcí. Ostatní lekce jsou dostupné v příloze č. 3.

4.2.2. Počmáraný den

- **Název příběhu:** POČMÁRANÝ DEN (text viz 4. příloha)
- **Kniha/ autor:** Martínkova čítanka/ Eduard Petiška
- **Datum:** 12. 3. 2015
- **Cíle lekce – pro uč.**
 - 1.) seznámí žáky se čtenářským kroužkem a jeho náplní
 - 2.) žákům vysvětlí pojem „ilustrátor“
 - 3.) vede žáky k odůvodňování svých odpovědí
 - 4.) vede žáky k samostatnému, smysluplnému vyjadřování
- **Cíle lekce – pro žáky:**
 - 1.) žák předvídá a vysuzuje děj z přečteného textu
 - 2.) žák se pokusí zhodnotit a odůvodnit chování postav
 - 3.) žáci shrnují děj příběhu
 - 4.) žák ztvární, co ho v příběhu nejvíc zaujalo

Úvodní část:

První lekce byla zahájena v březnu po jarních prázdninách, kdy byli ve třídě přítomni všichni předškoláci. Svolali jsme se na koberec a usadili se pohodlně na polštáře. Děti jsem informovala, že nás v následujících čtvrtcích čeká čtenářský kroužek. Dětem byla položena otázka: „*Co myslíte, že budeme na tomto kroužku dělat?*“

Děti odpovídaly: „*Budeš nám číst pohádky*“, „*Nebo je budeme poslouchat na cédéčku.*“; „*Mohli bysme si ukazovat obrázky.*“, „*Budou tady knížky.*“, „*Budeme si vyprávět a hrát.*“

Děti byly již zvyklé na naše občasné literárně-výchovné činnosti a tak byly jejich odhady poměrně přesné. Následně jsem jim vysvětlila, že náplní kroužku bude seznamování s knihami, povídání si o knížkách, čtení příběhů, různá vyprávění i hraní pohádek, ale že se spolu také naučíme, k čemu jsou knihy dobré a jak se k nim máme chovat. Děti byly dále vybídnuty, aby si do MŠ kdykoliv přinesly vlastní knihu, o které nám poté mohou vyprávět.

1.) Aktivita před čtením:

- Úvodní báseň „*Knížky máme všichni rádi*“ (+ hra na ozvěnu)
- Představení knihy a názvu příběhu
- Vysvětlení pojmu ilustrátor, spisovatel

Na úvod byly vybrány aktivity seznamovacího charakteru (báseň, úvodní seznámení s náplní kroužku), které měly za cíl navodit u dětí motivační atmosféru pro práci s knihami. Po tomto navození jsme si s dětmi představili knihu. Tento prvek mi přijde velmi důležitý a měl by být součástí každé práce s knihou - především sdělení o tom, jak se jmenuje autor = spisovatel, případně ilustrátor. Děti mají dle mého vědět, že příběh vždy někdo vymyslel, napsal a namaloval mu obrázky. Při tomto seznamování jsme si vysvětlovali pojmy ilustrátor a spisovatel,

kteřé jsou běžně užívané a děti si tak rozšířily či upevnily slovní zásobu o nové pojmy. V činnosti jsme poté navázali čtením příběhu.

Průběh 1. části lekce:

Po seznamovací řeči jsem měla pro děti připravenou báseň, kterou jsem do následujících lekcí zavedla jako uvítací rituál. Rituály v podobě říkanek máme ve třídě zavedené u mnohých činností (ranní kruh, svolávání dětí, čištění zubů, čekání na oběd). Říkanek se dětem snáze pamatují a jsou velmi oblíbené, proto jsem zavedla rituál s básní i do této činnosti. *„Děti, mám tady pro vás takovou krátkou básničku a tu si budeme říkat vždycky na začátku. Naučíme se jí a pokaždé s ní zahájíme ten náš čtenářský kroužek. Teď si zahrajeme na ozvěnu – já budu říkat slova a vy je po mne budete opakovat:*

„Dobré ráno, kamarádi,	(máváme si)
Knížky máme všichni rádi.	(dáváme si ruku na srdce)
Kolik je v nich tajemství,	(ruce spojíme k sobě)
Kdo poslouchá, dobře ví,	(ruce na uši)
Že tam bydlí pohádky,	(nad hlavou spojit ruce do stříšky)
S nádhernými obrázky,	(znázorňujeme malování)
Ale také básničky,	(třepotání prsty)
Říkadla a písničky.“	(tleskání rukama)

(autor básně: Čermáková Marie)

Po básni následovala pasáž, kdy jsme si představili název knihy, jejího autora a ilustrátora: *„Když jsme se tady tak pěkně uvítali, můžeme si představit knížku, kterou jsem si pro vás na dnešní den připravila. Knížka se jmenuje Martínkova čítanka a dvě klubička pohádek a napsal ji pan spisovatel Eduard Petiška. A ty ilustrace... – kdo je vlastně ilustrátor, děti?“*

- „Ten kdo, do té knížky píše.“, „Ten, kdo je vyrábí.“

„Ten kdo píše knížky, se jmenuje spisovatel. Ale kdo je ten ilustrátor?“ - „Ten, co maluje.“

„Výborně! Ilustrátor je tedy ten, který do knížek maluje. Někdy se mu může říkat i pan malíř, nebo paní malířka. Tuhle knížku malovala známá dětská malířka a jmenuje se Helena Zmatlíková. Příběh, který vám dnes budu číst, se jmenuje Počmáraný den. Hlavní hrdina příběhu se jmenuje Martínek a ten příběh bude o něm. Tak dobře poslouvejte, už to začíná.“

2.) Aktivita při čtení:

- Předvídání děje na základě textu
- Vysuzování děje z textu

Děti byly v předchozí části lekce seznámeny s tím, co nás bude v hodinách čekat. Vysvětlili jsme si pojmy ilustrátor a spisovatel a seznámili se s knihou, kterou jsme použili v této části lekce. Soustředila jsem se především na hlubší pochopení děje příběhu a jeho okolností a z toho důvodu bylo zařazeno předvídání děje a jeho vysuzování. Vycházela jsem z možných podobností, které by mohly děti znát ze svého života (když něco provedu, co se asi stane?). Pro tyto činnosti bylo potřeba následujících dovedností dětí: schopnost logického úsudku, soustředěnost na děj, paměť, aplikace vlastních zkušeností a znalostí. V následující části lekce jsme tyto dovednosti ještě rozšířili o odůvodňování chování postav a na základě paměťových stop dětí jsme se pokusili shrnout hlavní děj příběhu, včetně podstatných detailů.

Průběh 2. části lekce:

Plynule jsme se s dětmi přehoupaly do samotného čtení. Některé z dětí se usadily, některé se položily, všichni poslouchají. Příběh přerušuji na straně 90 (viz 4. příloha) odstavcem: „Kdepak“, říká tatínek, „my nemáme taková počmáraná vrátka.

Tady bydlí někdo, kdo čmárá všude křídou. Naše vrátka jsou přece pěkně černá a čistá.“
A tatínek jde opravdu pryč.“

- „Tak děti, tady se na chvíli zastavíme, ale příběh ještě nekončí. Co myslíte, že bylo dál?“ „*No ten tatínek odešel pryč, protože nepoznal ty dveře.*“

- „A kam tedy šel ten tatínek?“: „*Pryč.*“ „*Do jiného domu.*“

- „Do jiného domu? A myslíte, že by ho tam pustili?“: „*Ne!*“

- „A jak by se tedy dostal zpátky domů?“: „*Že by to vyčistil.*“

- „Co by vyčistil?“: „*Ty vrátka*“

- „A kdo by je vyčistil?“: „*No ten Martínek.*“ „*Nebo malíř.*“ „*Maminka.*“ „*Tatínek.*“ „*Nee, toho Martínka by to určitě nenapadlo.*“

S dětmi dále diskutujeme, jak to Martínek tuto situaci mohl vyřešit. Děti přicházejí s návrhy: „*Že by to vymazal.*“ „*Napadlo by ho, že to má vyčistit.*“ „*Ale on by takovej nápad ještě neměl, kdyby mu to někdo neporadil.*“ „*Tak by to začmáral.*“ Nakonec jeden chlapec přichází s nápadem: „*Já bych řekl, že je to tam určitě napsaný.*“ Vracíme se tedy zpět ke čtení příběhu. Děti zjišťují, jak to doopravdy Martínek vyřešil.

V příběhu pokračujeme dál a zastavujeme se u místa, kdy pejsek Hafík přináší v zubech počmáranou knížku. Děti opět vyzývám, aby zkusily odhadnout, co se stalo, když tatínek viděl pejska s počmáranou knížkou v zubech. - „*Ten tatínek zjistí, že je počmáraná.*“ „*Že mu nedá ten dárek*“ „*Zlobil se!*“ „*Já vím, já vím. Ten Martínek by to mohl vymazat.*“ „*Uvidíme!*“

Reaguji na děti a pokračujeme ve čtení „*Počmáraného dne*“. Příběh dočteme do konce.

3.) Aktivita po čtení:

- Shrnutí příběhu, vztáhnutí poznatků k vlastním zkušenostem
- Odůvodnění chování postav
- Úkol: nakresli, co Tě zaujalo

V předchozích aktivitách byl kladen důraz na pozornost dětí k probíhajícímu ději a byly zařazovány dovednosti předvídání a vysuzování následujícího děje. Na základě přečteného příběhu jsme s dětmi příběh společně shrnuli a k tomu bylo zapotřebí zaktivizovat paměťové stopy dětí. V této fázi bylo dále zařazeno odůvodnění chování postav, aby bylo zjištěno, jak děti porozuměly čtenému příběhu a jednotlivým postavám a také schopnosti vztáhnout vlastní zkušenost ke čtenému příběhu. Finálním produktem této lekce bylo grafické ztvárnění oblíbené pasáže příběhu, které se opíralo o paměť dětí.

Průběh 3. části lekce:

Společně shrnujeme celý příběh, společně shrnujeme hlavní dějovou linii. V osnově příběhu s dětmi doplňujeme klíčové okamžiky. Začínám vyprávět příběh a pak ho převážně nechávám na dětech. Hodně jim pomáhám pomocnými otázkami. „Byl chlapec a ten se jmenoval Martínek. Jednoho dne...“

„Martínek počmáral knížku.“ (A co s ní udělal?) „Schoval jí.“ „Pod skříň!“ „A pak počmáral vrátka.“ „A tatínek šel pryč, protože to tam nepoznal.“ (Jak to vyřešil Martínek?) „Martínek umyl ty vrátka. A tatínek pak šel domů.“ (Co se stalo doma?) „Tatínek přinesl knížku.“ „Ale nedal mu jí!“ (Proč mu ji nedal?) „Protože si jí nezasloužil.“ „Protože Martínek počmáral tu knížku.“ (Jak na to tatínek přišel?) „Přinesl jí ten pes.“ „Našel jí ten pes... Hafík!“ (A co se stalo s tou novou knížkou?) „Tatínek jí někam schoval.“ „Na skříň!“ (Proč ji schoval?) „Protože si jí ten Martínek nezasloužil.“

Po shrnutí příběhu si s dětmi ještě chvíli povídáme o Martínkovi a jeho chování:

„Děti, a co by se stalo, kdyby Hafík tu knížku nepřinesl?“ – „Martínek by tu novou dostal.“ „Tatínek by mu jí dal.“ „Aha, takže by mu to prošlo. A co by se tím, děti, ten Martínek nenaučil?“ „Že se nemá čmárat do knížek!“ V závěru si s dětmi ještě krátce připomínáme, jak bychom se měli chovat ke knížkám a hodnotíme, zda

se Martínek zachoval správně. Děti jednohlasně potvrzují, že „ne“ a samostatně už vymýšlejí, jak se ke knihám máme chovat a jak s nimi zacházet.

Úkol:

Poté se přesunujeme do prostoru třídy, kde dětem zadávám úkol: „Najděte si klidné místo, kde budete sami, vezměte si pastelky a nakreslete, co vás v příběhu nejvíce zaujalo.“ Předškoláci jsou cíleně rozmístěni každý zvlášť, aby měli prostor se vyjádřit zcela samostatně, bez „opisování“ u druhých. Děti se pouští do kreslení zážitků z knihy (viz 5. příloha), procházím mezi nimi a informuji se na obsah jejich kreseb. Na otázku „Co maluješ?“, nebo „Co kreslíš?“ odpovídají při kreslení velmi krátce: „Maluju Martínka.“ „Tátu a počmáraná vrátka“ „Toho tátu.“ „Toho kluka.“ „Psa.“ Děti se dále individuálně doptávám po skončení kreslení, nechávám jim prostor pro dokončení činnosti.

Zhodnocení lekce:

1. lekce byla zaměřená na seznámení s novou činností. Všechny přítomné děti uvítaly práci s knihou velmi pozitivně. V jednotlivých částech lekce jsme naplnili stanovené cíle lekce: pokusit se předvídat děj; umět zhodnotit a odůvodnit chování postav; výtvarně ztvárnit, co dítě zaujalo, podařilo se zjistit, kdo je ilustrátor a spisovatel.

V druhé fázi lekce (samotné čtení textu) děti vnímaly a většinou pozorně poslouchaly. (Při závěrečném shrnování příběhu věděly, co se v příběhu dělo, vzpomínaly si i na detaily.) Na základě přečtených informací a vlastních zkušeností logicky vyvozovaly následný děj. Svůj názor uměly odůvodnit. Do diskuzí a odhadování děje se zapojily téměř všechny děti. V poslední části lekce bylo zařazeno celkové shrnutí příběhu. Děti pomocí kladených otázek skládaly hlavní dějovou linii. Byly schopné odůvodnit jednání postavy tatínka na základě přečtených informací a také potvrdit, že Martínkovo chování nebylo v pořádku z hlediska pravidel chování ke knihám. V závěru dostaly úkol, aby nakreslily, co je v příběhu nejvíce zaujalo. Úkol pochopily všechny děti, krom jedné dívky

ze zahraničí – ta po opětovném vysvětlení úkol již pochopila a splnila. Děti v průběhu kreslení odpovídaly velmi zkratkovitě, mnohdy jednoslovně. Po dokončení práce jsem se dětí ptala znovu a tentokrát byly jejich odpovědi ve většině případů mnohem rozsáhlejší – samostatně popisovaly, co se na jejich obrázku děje. Z toho usuzuji, že dětem dělalo problém soustředit se na více věcí naráz a je tedy lepší se dětí doptávat, pokud nejsou tolik zabrané do činnosti.

Výběr textu:

Na první lekci byl vybrán příběh „Počmáraný den“ z produkce E. Petišky. Příběh vypráví o chlapci Martínkovi, který čmáral do knížky a poté i na vrátka od domu. I když se pokusil počmáranou knížku schovat pod skříň, jeho čmárání vyšlo najevo a tak mu tatínek nedal novou knihu, kterou pro něj přivezl jako dárek.

Didaktický potenciál tohoto příběhu spatřuji v několika rovinách: rozvoj vztahu ke knihám, využití dětské zkušenosti a její vztáhnutí na děj příběhu a v neposlední řadě je potenciál textu v možnosti podpory čtenářského chování dítěte, tedy povědomí o tom, jakým způsobem by se mělo a nemělo s knihami zacházet.

Příběh jsem vybrala z důvodu navození atmosféry na první hodině, protože pojednával přímo o knize. V příběhu jsou vhodně situované pasáže, které dávají prostor pro vysuzování následného děje či jeho předvídání (viz rozbor lekce výše). V těchto pasážích jsem vycházela z předpokladu, že děti mají s obdobnou situací již vlastní zkušenost a proto budou schopny vysoudit, co bude následovat za reakci či děj. I když jsme se v této lekci nevěnovali do hloubky pravidlům a zacházením s knihami, bylo to připravení živné půdy pro lekci následující, kde jsme se tomuto tématu věnovali detailně.

4.2.3. Miltonovo tajemství

- **Název příběhu:** MILTONOVO TAJEMSTVÍ (viz příloha č. 8)
- **Kniha/ autor:** Miltonovo tajemství / Eckhart Tolle

- **Datum:** 26. 3. 2015
- **Cíle lekce – pro uč.:**
 - 1.) rozvíjí u žáků schopnost empatie
 - 2.) využívá dramatických prvků
 - 3.) vede žáky k odůvodňování jejich odpovědí
 - 4.) vede žáky k projekci zkušeností
- **Cíle lekce – pro žáky:**
 - 1.) soustředí se na zadaný úkol a plní ho
 - 2.) zaměřuje svou pozornost na postavu v knize
a pokouší se ji charakterizovat
 - 3.) předvídá děj příběhu
 - 4.) používá schopnost empatie
 - 5.) využívá vlastních zkušeností a aplikuje je
 - 6.) odůvodní, vysvětlí chování postav

1.) Chvilka pro čtení:

V první fázi lekce dostaly děti za úkol zaměřit se na jednu postavu v knize a zjistit o ní z obrázků co největší množství informací. Tato aktivita měla děti připravit na následující čtení příběhu, kde jsme se soustředili na vybranou postavu a její charakter.

Průběh 1. části lekce:

Chvilka pro čtení byla v této lekci zaměřena na vyhledávání postav. Děti dostaly úkol: „Vyberte si v knize nějakou postavu a pokuste se o ní zjistit co nejvíce. Jak vypadala, jak se chovala, jaká byla... “ Ke splnění tohoto úkolu dostaly děti nabídku pohádkových knížek, ve kterých figurují postavy zvířecí nebo lidské. Prohlížení a plnění úkolu dětí probíhalo samostatně na koberci. Přibližně po 10 minutách

vidím, že je potřeba činnost ukončit. Svolávám děti do kruhu a připomínám, ať si s sebou vezmou knihu, kterou si prohlížely.

2.) Aktivita před čtením

- Báseň „Knížky máme všichni rádi“
- Popsat vybranou postavu z prohlížené knihy
- Seznámení s knihou a autorem knihy

Do druhé části lekce jsem zařadila klasické uvítání s básničkou o knihách a dále jsme rozvíjeli aktivitu, započatou ve chvílce pro čtení. Děti měly za úkol všem sdělit, co o vybrané postavě zjistily. Činnost využívala cílené pozornosti dětí, schopnosti soustředit se na detaily, vyjadřování dětí. Práce s postavou byla zařazena i do následujících částí lekce.

Průběh 2. části lekce:

Sedáme si do kruhu. Uvítací báseň i tentokrát říkáme s hrou na ozvěnu, při druhém opakování již říkají děti se mnou. Děti mají před sebou otevřené knížky, které si prohlížely. Zjišťuji plnění úkolu: „*Každý nám teď řekne, co v knížce objevil za postavu, co ho tam zaujalo?*“ děti odpovídají:

- „*Já jsem zjistil, že tam byla bouře, která to tam vykradla.*“ (knihy: Kubula a Kuba Kubikula)

- „*Že zůstali všichni mravenci u kotle.*“ (knihy: Ferda Mravenec)

Informuji se, zda si děti pamatují zadání úkolu a pro jistotu ho opakuji. Děti pokračují ve svých odpovědích:

- „*Že ta paní, ten pán má velkej nos.*“ (knihy: Rumcajs)

- „*Tak já jsem zjistila, že husa měla dobrodružství. Že cestovala. Cestovala a našla lva. A bála se ho.*“ (knihy: o Huse Líze)

- „Že se ztratil. Ptáček jeden. A potom našel svojí maminku.“ (kniha Papuchalk Petr)

- „Že se ztratily. Nějaký dětičky.“ (kniha: Malá čarodějnice)

- poslední z dětí se nemá k odpovědi, ptám se, podněcuji, ale odpovídat nechce.

Seznamujeme se s knihou – „Miltonovo tajemství“, která je o chlapci jménem Milton. Děti upozorňuji na zvláštnost jména a ptám se, jestli už takové jméno někdy slyšeli. Všechny děti tvrdí, že neznají. Děti se dále ptám, z jaké země by takové jméno mohlo pocházet. Děti tipují, že by mohlo být anglické, španělské, italské. Protože je autor německý, vysvětluji, že jméno bude pocházet pravděpodobně z Německa. Poté zahajujeme čtení knihy.

3.) Aktivita při čtení:

- Vysvětlování cizích slov a jmen
- Předvídání příběhu
- Vcítění se do druhého (dramatický prvek – hlasité myšlenky)
- Odůvodňování chování postav

Z předchozí části lekce navazujeme četbou příběhu. Protože je příběh zahraničního charakteru, seznamuji s tímto prvkem i přítomné děti – text obsahuje cizí jména. V textu dále zařazujeme dovednost předvídání, které vychází z pozornosti dětí a jejich vlastních zkušeností, které mohou aplikovat do následného děje. V lekci je využito dramatického prvku, který má za cíl podpořit empatii dětí k hlavní postavě a v návaznosti na tuto činnost se děti pokouší odůvodnit chování postav, které je více rozebíráno i v poslední části lekci. Tato pasáž od dětí očekávala soustředěnost, záměrnou pozornost, využití paměti, empatickou reakci, dovednost předvídat a to na základě přečteného textu i vlastních zkušeností.

Průběh 3. části lekce:

Začínáme se čtením příběhu, kniha leží uprostřed kruhu, aby děti dobře viděly na obrázky, kterých je v knize hodně. U druhé věty vytvářím pomlku: „Měl rád také svého kocoura, který se jmenoval...“ děti reagují: „Mikeš“ „Matýsek“ dětem vysvětluji, že knížka je z Německa a tak i jméno kocoura je německé – Teo.

Děti se spontánně zastavují u jména učitelky Patricie, které vyvolává u chlapců veselí kvůli podobnosti jména jejich kamaráda Patrika. Vysvětlujeme si, že se jedná o ženskou podobu jména Patrik, podobně jako je Jan jméno pro kluka a Jana pro holku. Děti vysvětlení chápou a pokračujeme ve čtení. V příběhu se dostáváme k pasáži, kde maminka zjišťuje, co se Miltonovi stalo. Ptám se dětí: „*Co myslíte, že Milton odpověděl?*“

- „*Že ho ten kluk strknul na zem.*“ „*Řekl, že ho jeden kluk strčil.*“

„*To asi měl říct, ale místo toho jen řekl: „Ne, nic.“*“

- „*Možná měl špatnou náladu...*“

Dokončujeme první část ukázky, která končí v místě, kdy je Milton v posteli a nemůže spát, protože přemýšlí, co by se mohlo stát příště. (viz příloha č. 8) Poté donesu jednu židličku, umístíme jí doprostřed koberce. Děti seznamují s následujícím průběhem činnosti: „*Jeden z vás si sedne na židličku a bude hrát Miltona, my ostatní si sedneme kolem něj. Vy si představte, že jste ten Milton před spaním, který se bojí, co se asi stane, až zase potká toho Cartera. Každý z vás zkusí nahlas vyslovit jednu Miltonovu myšlenku – co si asi myslel... Předvedu vám to (pokládám ruku na hlavu Miltona a říkám): Bojím se, že mi znovu ublíží.*“

Děti se postupně přidávají, nejdřív velmi nejistě (jedná se o zcela novou aktivitu ve třídě). Po prvních neúspěšných pokusech s formulací myšlenky dětem znovu vysvětluji, jakým způsobem mají svou myšlenku vyjádřit. Děti již reagují:

„*Příště uteču.*“, „*Musím to říct mamince.*“, „*Příště to řeknu paní učitelce.*“, „*Příště se budu bránit.*“, „*Nebudu se ho bát.*“

Když už děti neví, vracíme se zpět do kruhu a s dětmi si vysvětlujeme: „*Ted' jsme si vyzkoušeli, co si asi ten Milton myslel. Vzpomeňte si, že když se vám něco stane, tak o tom taky hodně přemýšlíte – v hlavě vám víří myšlenky. Proto jsme dávali tu ruku na hlavu. Ted' mi řekněte, proč ten Carter Miltonovi ublížil?*“

- „*Protože asi ted' není jeho kámoš a tak ho strknul.*“, „*Nee, že má podivný jméno.*“

„*A myslíte si, že to je důvod, pro to abychom někomu ubližovali?*“ - „*Třeba že se mu nelíbil.*“ „*Měl divný vlasy.*“

„*A to je důvod k tomu, někomu ublížit? Kdyby se třeba mně nelíbilo, že mají kluci nagelované vlasy, byl by to důvod, proč jim ublížit?* – „*Ne.*“

„*A když se vám něco nelíbí, co uděláte; co uděláte, když se vám něco nelíbí?*“ – „*Tak jdeme pryč.*“ „*Nevšímáme si toho.*“

Docházíme ke stanovisku, že ubližování není řešení a že Carter byl nejspíš zlý, když ubližoval. Snažím se zjistit, jak dojde k tomu, že je někdo zlý. Děti reagují, že zlým se člověk může stát, když se neučí; nebo že takové chování vzniká už ve školce. Další z dětí namítá, že paní učitelka mohla dát Miltonovi jedničku a Carterovi pětku, a proto byl třeba na Milтона našťvaný. Ještě chvíli s dětmi diskutujeme a poté přeskakují v příběhu na konec knihy a pokračují ve čtení. (ukázka č. 2.)

4.) Aktivita po čtení:

- Diskuze o chování k ostatním

Aktivita poslední části lekce volně navazuje na prostředí vytvořené v části předchozí (myšlenky, odůvodňování chování). V této části však pohnutky pro chování k druhým zobecňujeme a vytváříme z nich obecně platné modely. Je zařazena metoda volné diskuze a očekává se od dětí schopnost formulovat vlastní myšlenky, vyjádřit svůj postoj, názor i zkušenost.

Průběh 4. části lekce:

S dětmi se ještě chvíli věnujeme důvodům, proč Carter ubližoval ostatním a tuto zkušenost vztahuji na přítomné děti – na jejich chování, když jsou smutní, nebo nešťastní, aby to nebyl důvod pro ubližování ostatním, neboť ostatní za to nemohou. Děti reagují: „může si za to každý sám“. Povídání zakončuji větou, že každý zodpovídá sám za sebe, a že knížka bude k dispozici na prohlížení v knihovničce. Děti se sami ještě vrací zpět k diskutování a důvodům, jak se v takovém případě zachovat, zda mají oplácet, nebo si to nechat líbit. Uvádíme věci na pravou míru a poté celá lekce již opravdu končí.

Zhodnocení lekce:

Vybraná pasáž příběhu, která byla pro tuto lekci zvolena, se soustředila na téma chování k ostatním. Děti si v této lekci vyzkoušely vcítit se do hlavního hrdiny příběhu a odhadnout jeho myšlenky na základě situace, kterou hrdina zažil.

V úvodu lekce – chvílce pro čtení – dostaly děti úkol zaměřit se na jednu postavu v knize a zkusit ji poté co nejvíce charakterizovat. Tento úkol se dětem podařil, i když bylo potřeba znovu upřesnit zadání. Při samotném čtení příběhu se děti pozastavovaly nad cizími jmény, která jsme si pro lepší pochopení vysvětlovali. Zařazení dramatického prvku bylo pro děti taktéž novinkou, ale všichni si s ním poradili velmi dobře. Každé z dětí jmenovalo alespoň jednu myšlenku, která byla zcela adekvátní k dané situaci. V závěru lekce se s dětmi poměrně široce rozvinula diskuze na téma chování k druhým, ubližování a možností obrany (diskuze trvala přibližně 10 minut). Téma děti velmi zajímalo a měly k němu hodně co říci, protože vycházely z vlastních zkušeností.

Výběr textu:

Z knihy Miltonovo tajemství byly vybrány jen dvě pasáže. Tyto ukázky se zaměřily na to, jak bylo chlapci Miltonovi neprávem ublíženo starším spolužákem ze školy. Příběh zřetelně popisuje ubližování, potenciálně možnost šikany a také strach a nejistotu, které ubližovaný pociťuje.

Na tento model jsem lekci zaměřila a text vybrala právě z důvodu možnosti vcítění se do oběti. Téma ubližování je totiž často řešeným problémem v mateřských školách a přišlo mi vhodné využít potenciál těchto ukázek k demonstraci pocitů oběti i hledání podnětů u útočníka. Vybraný text tedy apeluje především na chování vůči druhým.

4.2.4. Kamil neumí létat

- **Název příběhu:** Kamil neumí létat (viz příloha č. 14)
- **Kniha/ autor:** Kamil neumí létat / Jennifer Berne
- **Datum:** 28. 5. 2015
- **Cíle lekce – pro uč.:**
 - 1.) vede žáky k hledání souvislostí a příčin v příběhu
 - 2.) rozvíjí u dětí schopnost empatie
 - 3.) rozvíjí u žáků vyjádření vlastních pocitů
 - 4.) vede žáky k souvislému vyjadřování a vyprávění
- **Cíle lekce – pro žáky:**
 - 1.) žák předvídá z názvu příběhu
 - 2.) vysuzuje děj z textu a z obrázků
 - 3.) děti seřadí děj celého příběhu pomocí obrázků
 - 4.) žáci vlastními slovy převypráví příběh (s pomocí obrázků)

1.) Chvilka pro čtení:

V poslední chvilce pro čtení dostávají děti prostor pro to, aby si prohlížení knih a čtení v nich co nejvíce prožily. Výběr knih zaměřuji na zvířecí tematiku, která souvisí s příběhem dnešní lekce – o špačkovi Kamilovi. Po dětech je požadován klid a soustředěnost na knihu.

Průběh 1. části lekce:

Chvilka pro čtení tentokrát nabízela dětem širokou nabídku knih o zvířatech. Jednalo se převážně o knihy encyklopedického charakteru, ale nechyběly ani pohádkové příběhy (např. Kosí bratři). Děti si mohly opět prohlížet volně a tiše si vzájemně sdělovat zážitky s kamarády.

2.) Aktivita před čtením:

- Úvodní báseň „Knížky máme všichni rádi“
- Seznámení se příběhem
- Předvídání, o čem bude příběh

Druhá část lekce je zaměřena na úvodní přivítání a seznámení s příběhem, se kterým budeme pracovat v další části lekce. Mám v plánu zadat dětem otázku, proč Kamil létat neuměl, ale jeden chlapec mě předbíhá a automaticky předvídá sám od sebe. Na předvídání navazuje v další části lekce četba samotného příběhu, kde se děti dozvídají, proč Kamil nelétal.

Průběh 2. části lekce:

Úvodní báseň si říkáme s dětmi v kroužku na koberci; všichni ji už znají a říkají společně se mnou. V rukách držím knížku „Kamil neumí létat“, kterou dětem představuji – nejprve jméno autora a poté název knihy. Hned po zaznění názvu knihy (ještě než stihnu cokoli dalšího říct) se ozývá „Jo, on neuměl létat, protože si četl knížky a všichni mu uletěli“, ukazuje přitom na obálku knihy. Jeho spontánní reakce mě překvapuje a tak se informuji, zda knihu zná. Ujišťuje mne, že nezná. Ptám se chlapce dál: „A jak jsi přišel na to, co se tam stalo?“ „Protože to tam je namalovaný.“ „No, tak si to tedy společně poslechneme!“

3.) Aktivita při čtení:

- Dokončování vět, slov na základě vizuální opory
- Vysuzování děje z textu a obrázků

Třetí část lekce navázala na předvídání názvu čtením příběhu. Tato část se poté stala poměrně aktivní. Vybrala jsem v knize pasáže, u kterých budu dětem klást otázky. Otázky jsou zaměřené na vysuzování z přečteného textu či z namalované ilustrace. V této části se od dětí očekávala vnímavost, pozornost k textu a ilustracím, schopnost vysuzovat a předvídat děj, logický úsudek, zapojení paměti a také empatii a schopnost vyjádřit niterné pocity, využití vlastních zkušeností. Děti se pomocí empatie ke špačkovi měli zamyslet, jak se cítí sami v obdobné situaci. Kladení otázek, kdy děti měly za úkol vysuzovat či předvídat děj, bylo zaměřeno i na pozornost dětí a jejich paměť. Na tyto procesy bylo navázáno v poslední části lekce, kde bylo potřeba složit z obrázků příběh a poté ho společně vyprávět.

Průběh 3. části lekce:

Přistupuji k samotnému čtení příběhu. Kniha leží na zemi, já jsem spolu s dětmi okolo knihy v kruhu – tak, abychom všichni dobře viděli na obrázky. V příběhu dělám pauzy, prstem ukazuji na obrázky a děti automaticky dokončují slova.

V příběhu se dostáváme k obrázku, kde Kamil se svými bratry spí (viz příloha č. 14). Dětem kladu otázku: „Který z těch špačků bude Kamil?“ – některé z dětí vykřikují, že ten vpravo, někteří z nich rovnou ukazují na obrázku správného špačka. Doptávám se: „A jak jste poznali, že je to Kamil?“ - „Protože četl o rytířích a zdá se mu o tom.“ „Těm ostatním se zdá o nějakých broukách.“

Na další stránce je obrázek se seřazenými špačky na drátě. Čtu začátek textu a následně pokládám otázku: „Myslíte, že tam je i Kamil?“ Odpovědi nejsou jednotné, některé z dětí říkají, že ano a ukazují konkrétního špačka v knize, někteří z dětí rovnou říkají, že tam Kamil není. Po chvíli se společně shodují, že tam nejspíš nebude. Pokračuji větou „Kamil tam nebyl.“ – „Kde tedy byl, když necvičil létání?“

„*Četl si!*“ shodují se děti na odpovědi. V příběhu navazují a pokračují. Čtu pomaleji, aby děti měli možnost prohlížet si obrázky, které jsou pro ně poutavé a zajímavé.

Zastavujeme příběh u posmívajících se špačků, ptám se dětí: „Jak bylo Kamilovi, když se mu ostatní posmívali?“ – „*Smutno.*“ „*Asi brečel.*“ „*Nedobře.*“ „A jak se cítíte vy, když se vám někdo posmívá?“ – „*Je mi taky smutno.*“ „*Někdy se rozbřečím.*“ „*Nelíbí se mi to.*“ Pokračuji v otázkách: „A co s tím děláte, když se vám někdo posmívá?“ „*Jdeme za Tebou, nebo za Štěpánkou.*“ „*Já řeknu, že se mi to nelíbí.*“ „*Někdy jdu pryč.*“ „*Oplatím mu to.*“ „Jak vidím, každý to řeší trochu jinak – nic není špatně. Posmívat se ale určitě druhým nemáme. Víte, jak to vyřešil Kamil? – „*Šel do knihovny.*“

Příběh ještě několikrát přerušuji, zajímám se o to, jak pozorně děti příběh poslouchají a jak jsou schopné vysuzovat a domýšlet:

„Co mohli špačci vidět, když letěli do teplých krajin?“ – „*Krávy.*“ „*Domy.*“ „*Řeku.*“

„Co by se stalo, kdyby se špačci neschovali před bouří?“ – „*Odneslo by je to někam pryč.*“ „*Nepřežili by.*“ „*Možná by je to zabilo.*“

„Co se stalo, když Kamil tak hodně mával křídly?“ „*Měl radost.*“ „*Začal létat.*“ „*Naučil se létat.*“ „*Lítal.*“

Příběh pak dočítáme do konce, dětem dávám prostor pro prohlédnutí ilustrací.

4.) Aktivita po čtení:

- Skládání dějové linie příběhu pomocí obrázků
- Převyprávění děje příběhu

Poslední část lekce shrnovala poznatky získané v předchozích fázích. Abych si ověřila paměť dětí a jejich pozornost, dostaly za úkol poskládat z obrázků dějovou linii příběhu a poté ji společně vyprávět. Při těchto činnostech bylo potřeba, aby děti

zaktivizovaly svou paměť, dbaly na své vypravěčské dovednosti, zvládly spolupracovat jako tým.

Průběh 4. části lekce:

„Tak to byl dnešní příběh o špačkovi Kamilovi, který neuměl létat. Pamatujete si ještě, proč to neuměl?“ Děti správně a bystře reagují, že důvodem k nelétání bylo Kamilovo čtení knih. Dětem zadávám společný úkol: *„Na koberec teď rozmístím obrázky, které byly v příběhu – všichni jste je viděli. Vaším úkolem bude seřadit tyto obrázky za sebou tak, jak se přesně odehrál příběh.“* Děti se pouští do řazení obrázků, kterých je celkem 10. Vzájemně si radí a domlouvají se, vysvětlují druhým, proč je to dobře či špatně. Kontroluji jejich aktivitu spíše z role pozorovatele.

Děti mají poskládané všechny obrázky a tak se ptám: *„Je vaše práce hotová? Jdou takhle obrázky za sebou? Zkontrolujte to všichni ještě jednou.“* Na moji pobídku děti reagují, kontrolují společnou práci, domlouvají se opět mezi sebou. Ze třídy se ozývají reakce dětí: *„Ne takhle to nebylo. Nejdřív se narodil a pak až našel knížku!“* *„Tady to je špatně, to bylo až na konci.“* a opravují pořadí některých obrázků. Děti se postaví, že už mají hotovo a tak jim sdělují, že je jejich úkol splněný a obrázky seřadily právně.

Zadávám druhý úkol: *„Teď si zkusíme příběh znovu převyprávět. Budeme se ve vyprávění postupně střídat. Tentokrát začnu já:“* zahajuji vyprávění: *„Byl jednou jeden špaček a ten se jmenoval Kamil. Narodil se v hnízdě spolu se svými bratry, sestrami, bratrance a sestřenicemi. Bylo jich opravdu hodně. Jednoho dne se všichni vydali ven z hnízda a každý něco objevil...“* a předávám slovo dětem.

Vyprávění dětí se někdy zužuje na popsání děje obrázku, který mají před sebou, ale není to úplně pravidlem. Přibližně třetina dětí využívá bohatých paměťových stop a jmenuje detaily z příběhu. Děti si vzpomínají na jména některých dalších špačků (Franta, Pepa) i toho, co měli rádi (žížaly, bláto, vodu, trávu), vzpomínají si

na jméno učitele létání (Peroutka) a další. Příběh zvládneme převyprávět až do konce, každé z dětí se zapojuje dle vlastních možností a sil.

Zhodnocení lekce:

Tato lekce byla úplně poslední zrealizovanou lekcí v rámci projektu „Knižky máme všichni rádi“. U dětí jsem zaznamenala obrovský posun, především v předčtenářské gramotnosti, pozornosti a zaujetí. Děti pozorně poslouchaly celé dění příběhu. Velmi je zaujaly obrázky v knize, které spontánně komentovaly. Na otázky uměly reagovat správnými odpověďmi.

Závěrečný úkol, který spočíval v poskládání obrázků, zvládly zcela správně a v poměrně krátkém časovém úseku. Stejně tak se povedlo převyprávění děje příběhu, při kterém si děti vzpomínaly i na detaily. Velmi pozitivně hodnotím text knihy, který má velký potenciál pro vytvoření kladného vztahu dětí ke knihám a čtení. Všechny cíle lekce byly naplněny.

Výběr textu:

„Kamil neumí létat“ je velmi tenká knížka, která je vhodná i pro předškolní věk. Bohatými ilustracemi seznamuje děti s příběhem špačka, který jednoho dne objevil knihu, a ta se stala už napořád součástí jeho života. Špaček věnoval veškerý svůj čas čtení knih a vysedávání v knihovně, že se ani nenaučil létat. Na základě znalostí, které získal v knihách, dokázal zachránit celou špaččí rodinu před silnou tropickou bouří a nakonec se létat také naučil.

Tento text má velký potenciál budovat v dětech pozitivní vztah ke čtení i knihám a vytvářet povědomí o důležitosti knihy v běžném životě. S oporou ilustrací lze text poměrně snadno využít k předvídání děje, kam děti mohou reflektovat vlastní zkušenosti i znalosti a vlastní stanoviska. Knihu jsem využila právě z těchto důvodů – primárně k prohloubení vztahu ke čtení a ke knihám. Hojných ilustrací jsem využila k tomu, aby podle nich děti vysuzovaly a předvídaly. Text k tomu, aby se například dokázaly vcítit do hlavního hrdiny. Potenciál textu je

však mnohem širší a záleží jen na učiteli a zaměření hodiny, jakým způsobem text uchopí. V textu se lze zabírat otázkami přátelství a pomoci druhým, důležitostí knihy v životě, empatii k druhým, vyjádření vlastních pocitů a mnoho dalšího.

4.3. Noc s Andersenem

V letošním roce se naše třída Soviček již podruhé zúčastnila Noci s Andersenem. Tuto akci jsem naplánovala s učitelkami z vedlejší třídy naší MŠ. Akce probíhala od odpoledních hodin dne 27. 3. a byla ukončena následující den ráno. Na akci se mohli přihlásit pouze předškoláci. Na nocování ve školce se přihlásilo celkem 13 dětí, z toho 7 dětí bylo z mé třídy a všichni přihlášení se zúčastnili (pozdánka viz příloha č. 15).

Hlavním pomůckou letošní Noci s Andersenem byla kniha „Na hradě Bradě“ od autorské dvojice Kláry a Jana Smolíkových. Rodinka Bradových z hradu Brada byla zvolena za patrony letošního ročníku, a proto jsme knihu využili pro vlastní pojetí pohádkové noci, která proměnila naši MŠ ve starobylý hrad.

Program noci:

1. Uvítání se s dětmi a Nocí s Andersenem
2. Večerní bál s tancem
3. Hradní hostina (špagety s omáčkou)
4. Seznámení s knihou „Na hradě Bradě“
5. Noční putování za tajemstvím hradu
6. Pohádkové čtení na dobré spaní

CÍLE pro učitele:

- Zprostředkování dobrodružství dětem na základě knižního příběhu

- Seznámení dětí s komiksovou podobou knihy (vysvětlení, co je komiks; dát dětem prostor pro vlastní vyprávění příběhu podle obrázků)

CÍLE pro žáky:

- Prožít dobrodružství ze čteného příběhu
- Zpracuje svůj zážitek do grafické podoby
- S ostatními vzájemně sdílí zážitky a poznatky
- Vytvoří si povědomí o roli spisovatele (H. CH. Andersen)

Potenciál Noci s Andersenem vzhledem k cílům výzkumu:

- Rozvoj a podpora zájmu o knihy
- Poznat, že knihy jsou zajímavé a slouží k hlubšímu prožitku
- Motivace k budoucímu čtení

Noc s Andersenem je aktivita, která byla zacílena především na prohloubení vztahu ke knihám, částečně také na rozvinutí předčtenářské gramotnosti dětí. Skrze zažité dobrodružství, které vycházelo z knižního příběhu, bylo dětem demonstrováno, že knihu mohou využít jako prostředek k nevšedním zážitkům. Díky těmto prožitkům měly děti poznat, že knihy jsou zajímavé a to by je následně mělo motivovat k tomu, aby se v budoucnu naučily samy číst.

4.3.1. Průběh noci

V pátek 27. 3. 2015 jsme se s dětmi a kolegyněmi sešli ve třídě. Děti byly ustrojené ve slavnostním oblečení, které bylo podmínkou účasti na chystaném večerním bále. Společně jsme se uvítali a dětem představili, co obnáší dnešní Noc s Andersenem. Připomněli jsme si i pana Andersena, který se na nás v minulém roce přišel podívat a tak si ho některé z dětí ještě pamatovaly. Vysvětlili jsme si,

kdo je spisovatel a co je jeho prací. Krátce jsme se seznámili s životem H. Ch. Andersena a pro komplexní ucelení poznatků o dánském spisovateli jsme dětem přečetli krátkou pohádku „Princezna na hrášku“.

Po seznámení s H. Ch. Andersenem jsme se přenesli o nějaký ten čas zpět a ocitli se na hradě, který dřív stával na místě naší mateřské školy. Místo dětí byla třída plná princezen a princů či rytířů. Zahájili jsme večerní bál s dobovou hudbou a vyzkoušeli si i zásady společenského tance. Po skončení tanečního bálu nastal čas na pravou hradní večeři. Místní dvořané se zapojili do příprav v hradní kuchyni a společnými silami jsme uvařili špagety s omáčkou.

Ještě s plnými žaludky jsme usedli na koberec a seznámili se s knihou „Na hradě Bradě“. Kolegyně dětem řekla, že se jedná o komiks - tedy knihu, která má mnoho obrázků, u kterých může být i text. Dětem jsme pak společně přečetli první příběh s názvem „Hradní strašidlo“ (viz příloha č. 16). Spolu s poslední větou příběhu – „Hrad bez strašidla, to by byla nuda!“ - kterou jsme s dětmi nahlas zakřičeli, se ve třídě objevilo hradní strašidlo.

Hradní strašidlo nám přišlo vysvětlit, že na hradě zůstaly uvězněné bytosti z dřívějších časů, které se v životě nechovali tak úplně správně. Byly proto potrestány čarodějem, který dal všem bytostem tak obtížný úkol, že na něj samy nestačily. Jen pokud by se objevil nějaký smrtelník, který by byl ochoten pomoci, byly by hradní bytosti ze svého prokletí osvobozeny. I když se některé z dětí bály strašidla, vytvořili jsme dvojice, které postupně chodily plnit úkoly ve ztemnělém hradu. Celkem na ně čekaly čtyři zastavení s úkoly:

1. Hradní paní – pomoci najít hradní paní poztrácené korále mezi žaludy a navléknout je na provázek
2. Hvězdář – pomocí kouzelného světla zjistit, co za předměty se hvězdářovi zatoulalo na oblohu, a nakreslit je
3. Šašek – najít šaškovi ztracené rolničky, které slyšel, ale najít je nemohl
4. Alchymista – objevit, které z pomíchaných přísad jsou stejné.

Za každý splněný úkol děti získaly jeden kousek mapy, jako poděkování za vysvobození. Ve třídě jsme tuto mapu postupně skládali. Děti, které se vrátily ze své dobrodružné výpravy, dostaly za úkol namalovat, co na hradě zažily. Ostatním nesměly nic prozradit. S dětmi, které na noční cestu ještě čekaly, jsme si prohlíželi knížku „Na hradě Bradě“ a četli si z ní příběhy. Děti dostaly prostor pro samostatnou práci s knihou a mohly si jí prohlížet a vzájemně vymýšlet příběhy pro ostatní.

Všechny děti cestu zvládly bez potíží a přinesly všechny potřebné kousky mapy. Kousky jsme poskládali a před námi se objevila mapa hradu. S dětmi jsme analyzovali, co všechno je v ní označeno. Rozpoznaly označení jednotlivých tříd, které potkávaly i na své cestě, i význam jednotlivých symbolů (mapa viz příloha č. 17). V kočičím království si děti povšimly zakresleného symbolu pokladu, a tak jsme se všichni vydali pátrat po ukrytém bohatství. Každé z dětí získalo část pokladu a mohli jsme se vrátit do třídy, kde jsme se už přichystali ke spánku. Na děti v postýlkách se přišly podívat všechny osvobozené postavy a vyjádřily velké poděkování za jejich odvalu a zdatnost při plnění úkolů. Hradní bytosti pak ještě předaly dětem diplomy a zlaté medaile za odvalu.

Na závěr noci se osvobozené bytosti střídaly ve čtení pohádek dětem, dokud všechny děti neusnuly.

4.3.2. Zhodnocení akce

Akce měla velký úspěch u všech dětí. V sobotu ráno a ještě v několika následujících týdnech děti zaujatě vyprávěly o proběhlém dobrodružství ostatním dětem. Největším zážitkem pro ně bylo putování po noční školce, které ještě umocnily pohádkové postavy. I když se některé z dětí bály, cestu zvládli úplně všichni a měli ze svých výkonů a odvaly velikou radost. V sobotu dopoledne, než se všichni rozešli domů, děti opakovaně ztvárňovaly své zážitky pomocí pastelek a vyprávěly nám učitelkám, co všechno zažily a co plnily za úkoly, aby pomohly

zakletým bytostem. Tato akce určitě napomohla v prohloubení vztahu ke knihám a má smysl ji opakovat každý rok.

Fotografie z akce jsou součástí příloh (příloha č. 17).

4.4. Další aktivity zařazené na podporu čtenářství dětí

Níže jmenované aktivity jsou činnosti, které běžně zařazujeme do činností v MŠ. V letošním roce jsem se na tyto činnosti zaměřila a aplikovala je častěji. Mezi tyto činnosti, které podporují čtenářství u dětí, patří pravidelné předčítání, nabídka knih k probíranému tématu i návštěva knihovny, kterou zařazujeme přibližně dvakrát ročně.

4.4.1. Pravidelné předčítání

Ve třídě jsme se zaměřily na pravidelné předčítání a kniha je dennodenní součástí naší práce. V současné době se zapojujeme do projektu „Celé Česko čte dětem“, který je blíže přiblížen v teoretické kapitole č. 5. V rámci mého projektu na podporu čtenářství, který obsahoval čtenářské lekce a Noc s Andersenem, bylo pravidelné předčítání nezbytnou součástí nejen pro děti sledované v projektu, ale i pro děti ostatní. Poutavá práce s hlasem umí děti zaujmout a po dočtení příběhu využíváme didaktický potenciál textu a ještě krátce s příběhem pracujeme (např. klademe dětem otázky). V průběhu roku jsme prodlužovali délku čtených příběhů a na konci školního roku byly děti schopné udržet pozornost i při čtyřicetiminutovém čtení. Zároveň jsem si ověřila, že příběh na CD není pro děti většinou natolik poutavý, aby u něj udržely pozornost stejně dlouhou dobu jako při předčítání učitelkou.

Přečtené knihy jsme s kolegyní začaly v tomto roce vystavovat na viditelném místě tak, aby i rodiče měli přehled o tom, co se ve třídě právě čte. Vystavené knihy byly zároveň upoutávkou pro děti, které tak měly možnost po odpoledním odpočinku knihu důkladně prostudovat a zaobírat se jí dle vlastní potřeby.

Pro ucelený obraz o přečtených knihách ve třídě byl vytvořen „Čtenářský strom“, který jsem namalovala ve spolupráci s dětmi. Do stromu byly postupně zaznamenávány knížky, které jsme v mateřské škole četli před odpočinkem dětí (viz příloha č. 18).

Výstup v podobě stromu byl zaměřen především na rodiče dětí. Stejně jako aktivita „Noc s Andersenem“ bylo záměrem vytvořit u rodičů širší povědomí o možnostech podpory čtenářství dětí, neboť v některých rodinách není pravidelné čtení běžnou součástí výchovy.

4.4.2. Volné prohlížení knih před odpočinkem a při odpočinku dětí

Ve třídě máme zavedeno pravidlo, že si děti mohou prohlížet knihy a časopisy před odpoledním odpočinkem, než se všechny děti nachystají ke spánku. Osobně jsem začala praktikovat prohlížení knih i při odpočinku pro ty děti, které neusnuly, či se probudily dříve. Děti mají tyto chvíle velmi rády a nabízené možnosti pravidelně využívají.

4.4.3. Denní nabídka tematických knih

Pro rozšíření povědomí dětí o možnostech využití knihy jsem začala ve větším měřítku využívat širokou škálu dostupných knih (z MŠ, z knihovny, dle potřeby formou koupě z knihkupectví) a nabízet je dětem v rámci ranních činností. Každý den byly na stolečkách připraveny knihy k danému tématu a děti jsem vybízela k jejich prohlížení. Chlapce předškoláky nejvíce zajímaly knihy o fotbale, sportech, lodích, vlacích, encyklopedie se zaměřením na svět, atlasy. Předškolní dívky více tihly a samovolně si chodily prohlížet knížky, kde byla zvířata, lidé, mapy. U knih jsme s dětmi seděli, prohlíželi si obrázky a sdělovali si poznatky či znalosti. Kniha byla dále využívána jako pomůcka při výtvarných činnostech – např. při kreslení farmy, při vytváření mapy světa, jako opora dětských maleb velikonočních zajíčků či lišky. Kniha se tak stala denní součástí pedagogické práce.

4.4.4. Návštěva knihovny

20. dubna jsme s dětmi absolvovali návštěvu knihovny. Zde nás čekal program zaměřený na seznámení s knihovnou a dále na téma jaro, o kterém nám vyprávěla paní knihovnice. Děti se zde aktivní formou seznámily s tím, že v knihách naleznou nejen pohádky, ale i básně a poutavé obrázky. Za klíčový moment návštěvy považují chvíli, kdy si děti mohly samostatně vybírat knihy z regálů a ty si poté prohlížet. V knihovně jsme si také vybrali knihy o Praze, které jsme si poté odnesli do MŠ, kde jsme s nimi dále pracovali.

4.5. Vyhodnocení projektu

V následujících podkapitolách si shrneme, k jakému zhodnocení projektu došlo. Toto vyhodnocení se zabývá pohledem učitele a také pohledem a názory žáků.

4.5.1. Hodnocení z pohledu učitele

Vyhodnocení použitých prvků:

V projektu bylo využito následujících činností (čtenářských dovedností), které byly zaměřeny na rozvoj předčtenářské a čtenářské gramotnosti:

- dokončování příběhu
- vysuzování, předvídání děje
- ztvárnění děje: ilustrací, vyprávěním, dramaticky
- hodnocení a odůvodňování chování postav
- zaznamenání dějové linie: vyprávěním, obrázky
- vyprávění příběhu na základě vlastní fantazie
- diskutování o problému
- využití zkušenosti z příběhu v praxi
- aplikace vlastních zkušeností při práci s příběhem

- sdílení čtenářských zážitků s ostatními

Všechny z výše uvedených činností byly dětmi přijaty velmi kladně a lze tedy nadmíru pozitivně hodnotit jejich využívání do budoucna. V poslední lekci měly děti již natolik rozvinuté všechny oblasti, že lekce svižně plynula, bez zádrhelů a potíží.

V průběhu projektu se u dětí rozvinula pozornost, soustředěnost, schopnost předvídat děj, rozšířila se slovní zásoba a posílil vztah ke knihám a čtenářství. Tyto výsledky je možné ověřit ve složce každého dítěte v následující kapitole.

4.5.2. Hodnocení dětí:

Poslední hodina byla příležitostí nejen k rozloučení se čtenářskými lekcemi a předání si dárků, ale zároveň i k dětskému zhodnocení naší společné práce. Všechny děti souhlasně tvrdily, že se jim lekce líbily a bavily je, že se těšily na prohlížení knížek. Každé z dětí konkrétně jmenovalo činnost, která pro něj byla nejzajímavější a nejzábavnější.

S největším úspěchem se setkala vytváření společné knížky (malování ilustrací) a skládání básně, které ocenilo celkem 5 dětí jako nejlepší zážitek. Jedno z dětí jmenovalo, že ho nejvíce bavilo vymýšlení vlastních příběhů a další dvě z dětí nejlépe hodnotily dramaturgii Červené Karkulky.

4.5.3. Opatření do budoucna:

Z dětských hodnocení vyplývá, že děti nejvíce baví aktivity, kde mohou projevit vlastní tvůrčí činnost a vyšší míru aktivity – tedy činnosti, v nichž nejsou pasivními posluchači, ale aktivně se podílejí na celé lekci. Z toho vyvozují, že při dalším plánování čtenářských lekcí, bude třeba více dbát na podobný typ činností, protože děti zaujme a baví mnohem víc.

5. PREZENTACE VÝSLEDKŮ

V počátku projektu byla stanovena kritéria, která průběžně hodnotila děti ve dvou úrovních. V první úrovni se jednalo se hodnocení dětí v každé aplikované lekci, které probíhalo na základě pozorování a hodnotící tabulky, která čítala devět kategorií. Na úrovni druhé bylo pozorováno čtenářské chování dětí při běžných činnostech, před započítáním projektu a v průběhu projektu. Toto chování a jeho proměny byly následně porovnány a zaznamenány.

1.) Hodnotící tabulka z každé lekce

Do tabulky byly v každé lekci zaznamenány hodnoty v jednotlivých úrovních na škále 1 – 5. Hodnoty vykazovaly výši úrovně daného jevu. (0 = rozhodně ne, 5 = rozhodně ano.) Tyto hodnoty byly po skončení lekcí shromážděny do přehledné tabulky. Dítě bylo sledováno v následujících oblastech: soustředěně poslouchá, diskutuje, zapojuje se do činnosti, vyjádří svůj názor a myšlenku, odůvodní a vysvětlí svůj názor a myšlenku, má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje děj), souvisle hovoří, chápe zadání úkolu, pamatuje si dějovou linii. Tyto kategorie bylo možno sledovat a hodnotit v každé lekci, u každého dítěte je tak zřejmý jeho postup v dané oblasti.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

Před realizací a při realizaci projektu „Knižky máme všichni rádi“ bylo pozorováno chování všech předškolních dětí v předem stanovených kategoriích. Chování dětí bylo následně porovnáno a vyhodnoceno, ve kterých kategoriích se děti posunuly. Jednalo se o tyto kategorie:

1. Jeví zájem o knihy, které jsou k dispozici v MŠ.
2. Vztah ke knihám promítá i do svých her (využívá knihy ke své hře, zařazuje zážitky z knihy do své hry).
3. Nosí si do MŠ knihy z domova.
4. Využívá dětskou knihovničku k prohlížení knih.
5. S ostatními sdílí zážitky a poznatky z knihy.

6. Knihu si přečte pečlivě a důkladně, setrvá u ní.

Pro tento druh pozorování tabulka vyhotovena nebyla. Při zpozorování některého z výše uvedených projevů chování došlo k záznamu do složky dítěte. Složky všech dětí byly uloženy v mateřské škole.

Každá z následujících devíti podkapitol je věnována individuálně každému dítěti. V každé podkapitole je sumarizace informací o dítěti – pozorování dítěte před zahájením projektu, informace z dotazníku od rodičů a interview s dítětem, vyhodnocovací tabulka ze všech lekcí a závěry z dlouhodobého pozorování dítěte, kde je shrnuto, jakých pokroků bylo dosaženo během projektu.

5.1. Chlapec: B. H.

Pohlaví: chlapec

Jméno: B. H.

Věk: 6 let

Vstupní informace o dítěti z pohledu MŠ (před projektem):

Chlapec dochází do MŠ třetím rokem. Jeho zájem o knihy není příliš velký. Ve volné hře nejčastěji vyhledává stavebnice a hry aktivního typu. U stolečku vydrží pracovat, nebo si hrát, jen pokud ho hra/ činnost opravdu zaujme. Knihovničku nenavštěvuje, ale rád si prohlíží knihy při odpočinku, protože neusne. U knihy nevydrží dlouho, prolistuje ji jen tak zběžně a poté si vybírá jinou. Při práci s knihou většinou nevydrží sedět a vyrušuje.

Vstupní informace o dítěti na základě dotazníku:

- frekvence čtení: několikrát do měsíce večer před spaním (matka, otec)
- alternativa za knihu: film
- čtené knihy: české současné
- oblíbená kniha: -

- knihy, které dítě vlastní: leporela, pohádky, encyklopedie
- dítě si samo prohlíží: několikrát do měsíce
- navštěvují knihovnu a knihy vybírají s dítětem jen někdy
- podpora čtenářství v rodině: „Večer si lehne na gauč vedle sebe, aby viděl na knížku, a čteme.“

Z informací zjištěných od rodičů lze vysuzovat, že podpora čtenářství není v rodině příliš aktivního charakteru. Rodiče dítěti předčítají pouze několikrát měsíčně a naopak volí spíše filmové ztvárnění příběhu. Tyto informace odpovídají projevům dítěte v MŠ, kdy bylo pozorováno, že dítě u knihy není schopno setrvat delší čas a má problém s cílenou pozorností.

Informace zjištěné na základě interview:

- Chlapec potvrzuje, že mu rodiče doma čtou, navíc ještě uvádí bratra. Dále potvrzuje, že má doma knihovničku a s rodiči navštěvují knihovnu.
 - Proč chce umět číst: „Protože tam můžou být zajímavé věci a ty bych si potom mohl zapamatovat.“
 - Rituál: Díváme se na sportovní zprávy v TV a pak si jdeme číst. Pak už jdu spát.
 - Proč má rád knihy: „Protože si v nich můžeš číst a můžeš s nima něco dělat, třeba prohlížet.“
 - Oblíbená knížka: „O pirátech. Mám ji rád, protože si s ní můžu skládat i puzzle.“
 - knižní zájem: chlapce zajímají knihy o fotbale, dále o zemích, světadílech, městech a státech.
 - knihy mohou být o: dinosaurech, králíčcích, pirátech
-

PROMĚNA ČTENÁŘSKÉHO CHOVÁNÍ:

1.) Hodnotící tabulka z každé lekce

	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Aktivně se zapojuje	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní / vysvětlí svůj názor	Má přehled o ději (uvědomuje si dějovou linii)	Pamatuje si dějovou linii	Souvisle hovoří	Chápe zadání úkolu a splní ho
Lekce 1	1	4	3	5	3	3	2	2	5
Lekce 2	1	4	3	5	3	2	1	2	3
Lekce 3	2	4	4	5	4	3	3	3	5
Lekce 4	3	4	3	5	4	3	2	4	3
Lekce 5	4	5	5	5	4	3	4	4	5
Lekce 6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lekce 7	5	4	5	5	5	5	5	5	5
Lekce 8	5	5	5	5	4	4	5	5	5

Dítě udělalo během tříměsíční práce v projektu velký pokrok v soustředěnosti na činnost. Další pokrok je znatelný ve vyjadřování dítěte, které se z holých vět přesunulo k plným a rozvinutým souvětím. Vylepšila i schopnost orientace v ději a selekce nedůležitých prvků děje.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

Z dlouhodobého hlediska bylo pozorováno, že dítě si postupně vytváří návyk zařazovat do své hry ve větší míře knihu, který z domova vytvořený neměl. Dítě sice mělo již vytvořený vztah ke knize, ale na velmi nízké úrovni.

Při průběhu projektu se jeho zájem o knihy výrazně navýšil – začal denně využívat knihovničku při volné hře. Zlepšila se i jeho schopnost koncentrace a pečlivého prohlížení knih. V červnu chlapec vydržel u knihy i 10 minut, dokud si ji pořádně neprohlédnul. Při nabídce tematických knih se vždy sám od sebe přišel podívat, o jaké knihy se jedná, a vydržel alespoň chvíli diskutovat o obsahu či obrázcích knih.

Při prohlížení má potřebu podělit se s ostatními, co objevil a co se mu líbí. Knihy z domova si nenesil.

5.2. Chlapec K. J.

Pohlaví: chlapec

Jméno: K. J.

Věk: 6 let

Vstupní informace o dítěti z pohledu MŠ (před projektem):

Chlapec dochází do MŠ druhým rokem. Zájem o knihy příliš nejeví. Knihovničku nenavštěvuje a o vystavené knihy zájem také nemá. Zajímá ho hra s kamarády, především stavebnice (lego, vlaky) a baví ho i stolní hry. Je trpělivý a pracovitý, komunikuje velmi málo.

Vstupní informace o dítěti na základě dotazníku:

- frekvence čtení dítěti: několikrát do měsíce večer před spaním (otec, dědeček)
- alternativa za knihu: film
- rituál: „čteme v klidu, bez rušivých elementů (Tv, jiné dítě)“
- čtené knihy: české a zahraniční současné
- oblíbená kniha: komiksy, časopisy
- knihy, které dítě vlastní: básně a říkadla, pohádky, encyklopedie, komiksy
- dítě si samo prohlíží: 3-5x do týdne
- knihovnu nenavštěvují a knihy vybírají rodiče sami
- povědomí o projektech: Čteme dětem každý den, Kniha mého srdce
- podpora čtenářství v rodině: „Knihy jsou na dostupném místě, čteme vždy, když má dítě chuť.“

I u druhého chlapce ze třídy bylo zjištěno, že podpora čtenářství není v rodině prioritním prvkem (čtou několikrát měsíčně, do knihovny nechodí). V rodině navíc chybí předčítání od matky dítěte, což je zcela ojedinělé v tomto výzkumu. Naopak čte doma otec a dědeček. Tento aspekt vnímám pozitivně z toho hlediska, že chlapci v pozdějším věku nemusí připadat čtení „zženštilé“. Z dotazníku vysuzují, že

chlapec vztah ke knihám má, neboť si poměrně často sám prohlíží, i když podpora čtenářství v rodině není příliš vysoká.

Informace zjištěné na základě interview:

- Chlapec potvrzuje, že mu čte doma otec a děda. Dále potvrzuje, že má doma knihovničku. Tvrdí však, že do knihovny s rodiči chodí.
- Proč chce umět číst: „Protože se dozvíš dobrodružství.“
- Rituál: Díváme se na televizi, pak čteme knížku a pak jdeme spát.
- Proč má rád knihy: „Protože je v nich hodně obrázků.“
- Oblíbená knížka: „Rozkládací knížka.“ (neví, o čem je)
- knižní zájem: chlapce zajímají knihy o autech, mašinka Tomáš
- knihy mohou být o: O Růžence, Sněhurka, rozkládací knížky (Ieporela)

PROMĚNA ČTENÁŘSKÉHO CHOVÁNÍ:

1.) Hodnoticí tabulka z každé lekce

	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Aktivně se zapojuje	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní /vysvětlí svůj názor, myšlenku	Má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje)	Pamatuje si děj.linii	Souvisle hovoří	Chápe zadání úkolu a splní ho
Lekce 1	3	2	2	2	2	3	3	3	5
Lekce 2	3	3	2	3	3	3	2	3	5
Lekce 3	3	3	3	4	4	3	3	3	5
Lekce 4	5	4	3	4	4	3	2	4	5
Lekce 5	5	4	3	4	4	3	4	4	5
Lekce 6	5	5	4	4	4	4	4	5	5
Lekce 7	5	4	5	5	5	5	5	5	5
Lekce 8	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Chlapec měl už zpočátku poměrně dobré soustředění na čtený příběh, které se postupně vylepšilo až na nejvyšší úroveň. V průběhu lekcí se podařilo odbourat ostych a chlapec se připojoval do diskuzí a hájil své názory a stanoviska. Z počátku mu dělala problém dějová linie příběhu, ale v poslední lekci se velmi dobře projevoval i v této oblasti. S chápáním úkolu neměl potíže v žádné lekci.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

Při pozorování bylo zjištěno, že se u chlapce začal projevovat zvýšený zájem o dětskou knihovničku a místní nabídku knih. Knihy vyhledával především při odpoledních činnostech. I tento chlapec se naučil s knihou pracovat v delším časovém horizontu, prohlížet si ji důkladně a dokonce si i sám pro sebe vyprávěl příběhy. Velkou pozornost věnoval obrázkům v knize i časopisech. Nabídku tematických knih dříve míjel, v průběhu projektu se přišel podívat, co za knihy se na stole vyskytuje. Několikrát si přišel vyžádat knihu o lodích, kterou máme uloženou v učitelské knihovně. Knihy z domova nenosil. V jeho hře se objevuje mašinka Tomáš, kterou jmenoval jako jednu z oblíbených knih.

Celkově hodnotím, že vztah ke knihám byl u dítěte prohlouben a stejně tak došlo k rozvoji předčtenářských dovedností.

5.3. Dívka K. K.

Pohlaví: dívka

Jméno: K. K.

Věk: 5 let

Vstupní informace o dítěti z pohledu MŠ (před projektem):

Dívka dochází do MŠ druhým rokem. Je poměrně tichá a stydlivá. Do MŠ občas přinese knížku, ale není to často. Jiný zájem o knihy se u ní neprojevuje. Vyhledává nejvíce kreslení a příležitosti k vyrábění.

Vstupní informace o dítěti na základě dotazníku:

- frekvence čtení dítěti: několikrát do měsíce večer před spaním (matka, otec, babička)
- alternativa za knihu: mluvené slovo, film, písničky, vlastní vyprávění
- čtené knihy: klasické, poezie a říkadla, české a zahraniční současné
- oblíbená kniha: Prasátko Peppa, Křemílek a Vochoomůrka, čítanka ZŠ

- knihy, které dítě vlastní: leporela, básně a říkadla, pohádky, encyklopedie, komiksy
- dítě si samo prohlíží: každý den
- knihovnu navštěvují a knihy vybírají rodiče s dítětem jen někdy
- povědomí o projektech: Měsíc knihy
- podpora čtenářství v rodině: -

V rodině děvčete dochází ke čtení velmi sporadicky a je volena spíše alternativa v podobě filmů, pohádek na CD, písni či vlastního vyprávění. O to zajímavějším zjištěním je informace, že si dítě doma prohlíží knihy každý den. Vztah ke knihám má dívka již vytvořený, i když ho v MŠ projevuje ve velmi malé míře.

Informace zjištěné na základě interview:

- Dívka potvrzuje, že jí doma čtou rodiče – táta Křemílka a máma někdy Čtyřlístek. Dále potvrzuje, že má doma knihovničku, a že s rodiči navštěvují knihovnu.
- Proč chce umět číst: „Abych mohla číst nějaký pohádky mámě nebo sestřičce.“
- Rituál: „Nejdřív nám táta vypráví, ale pusou Křemílka a Vochomůrku a pak nám jde máma číst, nebo Ondra (bratr). Pak jdeme spát.“
- Proč má rád knihy: „Protože jsou v nich hezký obrázky.“
- Oblíbená knížka: „Mám oblíbenou o princezně. Tu mám nejradši, protože se tam učíš anglicky a jsou tam obrázky.“
- knižní zájem: knížky o Medídkovi Pú, princezny, víly
- knihy mohou být o: o medvědech, králících, o zvířatech, koníkách

PROMĚNA ČTENÁŘSKÉHO CHOVÁNÍ:

1.) Hodnotící tabulka z každé lekce

	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Aktivně se zapojuje	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní /vysvětlí svůj názor, myšlenku	Má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje)	Pamatuje si děj.linii	Souvisle hovoří	Chápe zadání úkolu a splní ho
Lekce 1	3	1	2	1	1	2	4	3	5
Lekce 2	3	2	2	2	1	3	4	3	5

Lekce 3	3	2	3	2	2	3	4	3	5
Lekce 4	4	2	2	2	2	3	4	3	5
Lekce 5	4	3	2	3	2	3	5	3	5
Lekce 6	5	3	2	4	5	4	5	5	5
Lekce 7	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Lekce 8	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Dívka má dobré podmínky k rozvinutí pozitivního vztahu ke čtenářství vytvořené již z domova, ale příliš se u ní neprojevovaly. Děvče se začalo zapojovat do diskuzí, vyprávění a aktivní účasti až v předposlední lekci, do té doby byla spíše pozorovatelem. V průběhu lekcí se zlepšila koncentrace pozornosti a bohatost mluvy.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

Z pozorování vyplynulo, že dívčin zájem o knihy byl výrazně posílen. Projevoval se především ve vyrábění vlastních knih, které vznikaly za běhu projektu přibližně každý týden. Dívka si dále začala nosit ve vyšší míře knížky do MŠ (za chodu projektu přibližně 3x do měsíce), tyto knížky měla potřebu prezentovat mně i ostatním dětem a vyprávět nám z nich příběhy. Měla zájem o to, abychom s kolegyní četly z jejích knih před spaním. Dětskou knihovničku začala navštěvovat v odpoledních hodinách spolu s kamarádkami, kterým „četla“ smyšlené příběhy. Podobným způsobem probíhala proměna prohlížení knih před spaním, u kterého byla schopna vydržet velice dlouhou dobu.

5.4. Chlapec P. K.

Pohlaví: chlapec

Jméno: P. K.

Věk: 7 let

Vstupní informace o dítěti z pohledu MŠ (před projektem):

Chlapec navštěvuje MŠ tři roky, letošní rok v něm tráví na základě odkladu školní docházky. Chlapec je velmi bystrý, chytrý a šikovný, ale o knihy jeví zájem jen v krátkých intervalech. Nejraději se věnuje hře s lego duplem, vyhledává hry

s míčem (nejvíce fotbal) Prohlížení knih ho zaujme, ale sám tuto aktivitu dobrovolně nevyhledává. Při práci s knihou rád diskutuje a vyjadřuje své názory a myšlenky.

Vstupní informace o dítěti na základě dotazníku:

- frekvence čtení dítěti: v zimě denně, v létě 3-5 x do týdne, večer před spaním (matka, otec); při nemoci během dne
- alternativa za knihu: vlastní vyprávění
- čtené knihy: klasické pohádky
- oblíbená kniha: -
- knihy, které dítě vlastní: pohádky, pověsti a báje
- dítě si samo prohlíží: několikrát za měsíc
- knihovnu nenavštěvují a knihy vybírají rodiče vždy sami
- podpora čtenářství v rodině: -

U chlapce bylo zjištěno, že v rodině podpora čtenářství funguje na dobré úrovni. Vyšší frekvenci čtení rodiče uváděli v zimních měsících, kdy není příznivé počasí na pobyt venku. I když podpora v rodině je, u dítěte se zájem o knihy nejeví ani v domácím prostředí.

Informace zjištěné na základě interview:

- Chlapec potvrzuje, že mu čtou rodiče a navíc ještě bratr. Do knihovny nechodí.
- Proč chce umět číst: „Abych si mohl číst sám knížky a tak. Protože když si čtu, tak se raduju a raduju se z toho, že si můžu číst a nemusím dělat nic jinýho.“
- Rituál: „Hrajeme si na tabletu a pouštíme si tam písničky, pak si umejeme zuby, čteme knížky a jdeme spát.“
- Proč má rád knihy: „Protože když máš tejdén zabavenej tablet, tak když tě nějaký hračky přestanou bavit, můžeš si prohlížet knížky.“
- Oblíbená knížka: Pohádkový dědeček, O letadélku káněti
- knížní zájem: Harry Potter, letadla, vlaky, encyklopedie
- knihy mohou být o: o letadlech, encyklopedie

PROMĚNA ČTENÁŘSKÉHO CHOVÁNÍ:

- 1.) Hodnotící tabulka z každé lekce

	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Aktivně se zapojuje	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní /vysvětlí svůj názor, myšlenku	Má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje)	Pamatuje si děj.linii	Souvisle hovoří	Chápe zadání úkolu a splní ho
Lekce 1	2	4	5	5	4	4	5	5	5
Lekce 2	2	5	5	5	4	4	5	5	5
Lekce 3	3	5	5	5	4	3	5	5	5
Lekce 4	3	5	5	5	4	3	5	5	5
Lekce 5	4	5	5	5	5	3	5	5	5
Lekce 6	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Lekce 7	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Lekce 8	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Chlapec byl velmi zralý téměř ve všech oblastech již na počátku projektu. Jediná oblast, kterou bylo potřeba vytáhnout na vyšší stupeň, bylo soustředění se. Koncentrace na konci projektu byla již zcela adekvátní. V ostatních oblastech se chlapec od počátku projevoval na velmi vysoké úrovni. Velkým „tahounem“ byl při skládání básničky. Do diskuzí se vždy aktivně zapojoval a vyjadřoval své názory a postoje.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

U chlapce se navýšil zájem o knihy v oblasti využívání dostupných knih v MŠ. Po příchodu do MŠ často zavítal do dětské knihovničky, kde si vydržel samostatně prohlížet po delší dobu. Při nabídce tematických knih na stolečcích se vždy přišel podívat a sám si listoval knihou, případně zavola své kamarády a ukazoval jim své objevy. Často se dožadoval knih, které byly v učitelské knihovně na zeptání. Měl potřebu se mnou diskutovat nad knihou a nad obrázky, byl schopný propojit nové informace z knihy se svými znalostmi a zážitky. Chlapec zařazoval knižní prvky i do svých her (při stavbě lodi z lega: „Kluci, počkejte, tady bude ještě knihovna.“) S výše uvedeného vysuzuji, že se u chlapce podařilo prohloubit vztah ke knihám.

5.5. Dívka T. M.

Pohlaví: dívka

Jméno: T. M.

Věk: 6 let

Vstupní informace o dítěti z pohledu MŠ (před projektem):

Dívka nastoupila do MŠ v letošním roce, je velmi aktivní, bystrá a zvědavá. Vztah ke knihám již vytvořený má, ale jeví o ně zájem pouze v situacích, kdy s knihou pracujeme či ji cíleně vybídnou. Samostatně tuto aktivitu nevyhledává. S knihami zachází šetrně.

Vstupní informace o dítěti na základě dotazníku:

- frekvence čtení dítěti: 3-5 x do týdne, večer před spaním (matka, otec)
- alternativa za knihu: mluvené slovo, film
- čtené knihy: klasické pohádky, současné české i zahraniční knihy
- oblíbená kniha: Dědečku, vyprávěj
- knihy, které dítě vlastní: básně a říkadla, pohádky, encyklopedie
- dítě si samo prohlíží: několikrát za měsíc
- knihovnu navštěvují a knihy vybírají rodiče s dítětem jen někdy
- povědomí o projektech: Celé Česko čte dětem
- podpora čtenářství v rodině: „Dceři jsme ukazovali knihy již v batolecím věku. Zájem o knihy vidí u nás rodičů i v širší rodině. Čteme ji kdykoli o to projeví zájem (třeba i časopisy). Již třetím rokem ji pravidelně kupujeme dětské časopisy (Médťa Pusík, Sluníčko). Vysvětlujeme jí, proč je důležitá četba. Knihy dostává ke každé příležitosti.“

Informace z dotazníku potvrdily zjištění, které jsem u dívky pozorovala již v prostředí mateřské školy: dívka si zájem o knihy vytvořila již v rodině, i když ho aktivně neprojevuje. V rodině je oproti ostatním dětem poměrně vysoká míra podpory čtenářství.

Informace zjištěné na základě interview:

- Dívka potvrzuje, že jí čtou oba rodiče. Do knihovny chodí výjimečně, spíše knihy kupují.

- Proč chce umět číst: „Chci to umět hodně. Chtěla bych to umět, abych si alespoň něco dokázala přečíst.“
- Rituál: „před čtením děláme večerní taneček, pak si čteme pohádku a vyprávíme si o tom, co jsme četli. A pak už jdu spát.“
- Proč má ráda knihy: „Protože je v nich třeba něco zajímavého.“
- Oblíbená knížka: Etiketa, Viktorka, encyklopedie a všechno o světě
- knížní zájem: encyklopedie, o panenkách, knihy s úkoly
- knihy mohou být o: všem

PROMĚNA ČTENÁŘSKÉHO CHOVÁNÍ:

1.) Hodnotící tabulka z každé lekce

	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Aktivně se zapojuje	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní / vysvětlí svůj názor, myšlenku	Má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje)	Pamatuje si děj. linii	Souvisle vypráví	Chápe zadání úkolu a splní ho
Lekce 1	5	3	5	3	3	4	4	4	5
Lekce 2	5	5	5	3	3	4	5	4	5
Lekce 3	5	5	5	4	4	4	5	5	5
Lekce 4		5	5	5	5	5	5	5	5
Lekce 5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lekce 6	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Lekce 7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lekce 8	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Dívka se účastnila poměrně malého množství lekcí a již na začátku byla poměrně vyzrálá ve všech oblastech. V lekcích se především zlepšila její schopnost diskutovat v kolektivu a vyjadřovat svůj vlastní postoj a názor k danému tématu. U dívky byla zaznamenána výborná paměť a schopnost úsudku.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

Dívka měla již pevný základ vytvořený z domova. Vztah ke knihám se přesto rozvinul i u této dívky. V průběhu projektu bylo pozorováno, že dívka často komponuje fyzickou knihu do svých her. Její hry se začaly ve velké míře odehrávat v knihovničce, nebo využívala knihy do svých her na školu či na rodinu. V dopolední volné hře si často vyráběla obrázkové knížky, do kterých zároveň i psala jednoduché vzkazy pro rodiče. (Umí již psát některá slova.) Dalším prvkem, který se u dívky projevil, bylo nošení knížek do MŠ. Tyto knihy pak chtěla prezentovat i ostatním dětem v ranním kruhu, nebo je číst před odpočinkem.

5.6. Dívka B. P.

Pohlaví: dívka

Jméno: B. P.

Věk: 6 let

Vstupní informace o dítěti z pohledu MŠ (před projektem):

Dívka dochází do MŠ dva roky. V rodině má poměrně velkou podporu v rozvoji čtenářství a tento vztah se promítá i v MŠ – často si do MŠ nosí knížky a sděluje zážitky z přečtené knihy. V MŠ jiné knihy sama příliš nevyhledává – pouze před odpočinkem a při odpočinku.

Vstupní informace o dítěti na základě dotazníku:

- frekvence čtení dítěti: každý den, večer před spaním a dle přání dítěte (matka, otec)
- alternativa za knihu: mluvené slovo, film, relaxační hudba, písničky, vlastní příběhy
- rituál: „Při čtení sedíme/ ležíme společně v posteli. Po čtení si ještě popřejeme před spaním nějaká přání (např. ať jsme zdraví, ať se nám něco vydaří).“
- čtené knihy: klasické pohádky, poezie a říkadla, současné české i zahraniční knihy
- oblíbená kniha: Děti z Bullerbynu, Čtyřlístek, Tajemství permoníků
- knihy, které dítě vlastní: leporela, básně a říkadla, pohádky, encyklopedie, komiksy, pověsti a báje
- dítě si samo prohlíží: každý den
- knihovnu navštěvují a knihy vybírají rodiče s dítětem jen někdy

- povědomí o projektech: Celé Česko čte dětem, Noc s Andersenem
- podpora čtenářství v rodině: „Každý den si společně čteme. Sami si čteme i my dospělí. Děti mají ve svém pokoji knihovnu se svými knihami, půjčují si knihy z ostatních knihoven v bytě, knihy a časopisy rodičů. Občas si půjčujeme knihy v knihovně. Knihy dostávají jako dárek k oslavám, Vánocům, ...“

V dívčině rodině je velmi vysoká podpora čtenářství u dítěte. Rodiče čtou dítěti každý den, společně navštěvují knihovnu a dívka vlastní i širokou škálu literárních druhů knih. Tato podpora se u dívky projevuje každodenním prohlížením knih. Tato dívka má již vysoce rozvinutý vztah ke knihám, který se projevuje i v mateřské škole.

Informace zjištěné na základě interview:

- Dívka potvrzuje, že jí čtou oba rodiče a že do knihovny chodí výjimečně.
- Proč chce umět číst: „Abych si mohla číst sama sobě.“
- Rituál: „Čistíme si zuby, pak jdeme spolu do postele, čteme si. Máma řekne dobrou noc.“
- Proč má ráda knihy: „Baví mě obrázky a úkoly.“
- Oblíbená knížka: „ta velká tlustá, která má zrcátko a je o různých princeznách“
- knižní zájem: pohádkové knížky (O koblížkovi, Karkulka, Perníková chaloupka), princezny
- knihy mohou být o: princeznách, spider-manovi, mořských pannách, o zvířátkách, rodině, s úkoly

PROMĚNA ČTENÁŘSKÉHO CHOVÁNÍ:

1.) Hodnoticí tabulka z každé lekce

	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Aktivně se zapojuje	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní /vysvětlí svůj názor, myšlenku	Má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje)	Pamatuje si děj.linii	Souvisle vypráví	Chápe zadání úkolu a splní ho
Lekce 1	3	3	5	3	3	4	3	4	5
Lekce 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lekce 3	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Lekce 4	5	4	5	3	4	3	3	5	4
Lekce 5	4	3	4	4	4	4	4	5	5
Lekce 6	5	4	5	4	5	5	5	5	5
Lekce 7	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Lekce 8	5	5	5	5	5	5	5	5	5

U děvčete se při lekcích zvýšila koncentrace pozornosti a schopnosti diskutovat. Dále se pozvedla v oblasti vyjadřovací a hájení si vlastního názoru a úsudku. Spolu s pozorností se rozvinula schopnost zapamatovat si hlavní dějovou linii příběhu a s tou nadále pracovat.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

B. P. měla základní vztah ke knihám vytvořený z domácího prostředí. Při projektu začala projevovat tento vztah i ve volné hře, ke které si přibírala knížky a knížky zároveň vyráběla z volně dostupného materiálu v MŠ. Nabízených knih v MŠ si všímala více než dříve a přicházela si je samostatně prohlížet. Frekvence donesených knížek se zvýšila přibližně na 1-2 týdně; o těchto knížkách si vždy chtěla vyprávět a ukazovat mně i dětem, co je v knížce zajímavého. Při prohlížení v rámci odpoledního odpočinku jsem zaznamenala vlastní vyprávění smyšlených příběhů na základě obrázků v knize.

5.7. Chlapec J. S.

Pohlaví: chlapec

Jméno: J. S.

Věk: 5 let

Vstupní informace o dítěti z pohledu MŠ (před projektem):

Chlapec je zapsán v MŠ třetím rokem. Jedná se o velmi aktivního chlapce, který má potřebu se předvádět. Nejvíce ho baví aktivní míčové hry, ve třídě si rád hraje s legem. Knihy nevyhledává vůbec a při prohlížení v postýlkách knihu velmi rychle mění za jinou.

Vstupní informace o dítěti na základě dotazníku:

- frekvence čtení dítěti: 3-5x do týdne, večer před spaním (matka, babička, sestra)
- alternativa za knihu: film, vlastní příběhy
- rituál: „Po čtení musí vyprávět, o čem to bylo, a co se mu líbilo.“
- čtené knihy: současné české i zahraniční knihy
- oblíbená kniha: Příběh o Blesk McQueen
- knihy, které dítě vlastní: pohádky, pověsti a báje
- dítě si samo prohlíží: 3 – 5x do týdne
- knihovnu nenavštěvují a knihy vybírají rodiče s dítětem jen někdy
- podpora čtenářství v rodině: -

U chlapce není příliš aktivně podporováno čtenářství, ale poměrně stabilně se jeví počet čtení dítěti před spaním. Dítě má i oblíbenou knihu a pravidelně si prohlíží knihy, přičemž četnost prohlížení odpovídá frekvenci předčítání od rodičů.

Informace zjištěné na základě interview:

- Chlapec potvrzuje, že mu čte matka, babička a sestra a že do knihovny nechodí.
- Proč chce umět číst: „Abych si mohl číst pohádky.“
- Rituál: „Lehneme si do postele, s Lucinkou posloucháme, jak nám čte máma. Pak spíme.“
- Proč má rád knihy: „Protože jsou tam třeba pohádky a obrázky.“
- Oblíbená knížka: nemám
- knížní zájem: knihy o autech, mašinkách
- knihy mohou být o: dinosaurech, o zemi, vlajkách

PROMĚNA ČTENÁŘSKÉHO CHOVÁNÍ:

1.) Hodnotící tabulka z každé lekce

	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Aktivně se zapojuje	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní / vysvětlí svůj názor, myšlenku	Má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje)	Pamatuje si děj. linii	Souvisle vypráví	Chápe zadání úkolu a splní ho
--	-----------------------	-----------	---------------------	------------------------------	--	---	------------------------	------------------	-------------------------------

Lekce 1	2	4	5	3	3	3	3	3	5
Lekce 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lekce 3	3	4	4	3	3	3	4	3	4
Lekce 4	3	4	5	3	3	3	3	5	4
Lekce 5	4	3	4	4	3	4	4	5	5
Lekce 6	4	5	5	4	4	4	3	5	5
Lekce 7	4	5	5	5	4	4	5	4	5
Lekce 8	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Chlapec měl poměrně nízkou startovací pozici, a i když nedosáhl ve všech kategoriích na hodnocení 5, v průběhu lekcí je rozhodně vidět zlepšení. Velký posun jsem spatřovala především v soustředění se na probíhající činnosti a snížené vyrušování v lekcích. Lekce od lekce byl chlapec zaujatější probíranou látkou, řešeným problémem. V lekcích se dále rozvinuly jeho vyjadřovací schopnosti, s tím souviselo mluvení v celých větách, vyjadřování vlastních názorů. Schopnost odůvodnit své tvrzení se rozvinula až v druhé polovině projektu.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

U dítěte se vyšší zájem o knihy projevil v poměrně brzkém čase. Chlapec chodí do MŠ jako úplně první a od doby, kdy jsme realizovali lekce, se po svém příchodu do MŠ přesunul rovnou do knihovničky, kde si četl knihy a časopisy. Zvýšený zájem o knihy bylo možné pozorovat před odpočinkem, kdy se prodloužila jeho výdrž u knihy. Často chodil sdělovat své objevy z knih a časopisů ostatním kamarádům. V ranních tematických nabídkách si knihy většinou prohlédl, ale nebylo to pravidlem. Ve hře se jeho vztah projevil jen jednou - když s chlapci „vařil“ v kuchyňce podle dětské kuchařky. Knihy do MŠ chlapec nenosil a v jiné hře se jeho vztah také neprojevil.

5.8. Dívka K. S.

Pohlaví: dívka

Jméno: K. S.

Věk: 5 let

Vstupní informace o dítěti z pohledu MŠ (před projektem):

K. S. je v MŠ nejmladší z předškoláků, do MŠ chodí druhým rokem. Největší zájem jeví dívka o kreslení a vyrábění, hru s panenkami. Zájem o knihy se u ní téměř neprojevuje. Při práci s knihou bývá nepozorná a knihovničku navštěvuje maximálně jednou týdně. Při prohlížení v odpočinku s knihou vydrží delší dobu.

Vstupní informace o dítěti na základě dotazníku:

- frekvence čtení dítěti: několikrát za měsíc, večer před spaním (matka, otec)
- alternativa za knihu: relaxační hudba, písničky
- rituál: -
- čtené knihy: současné zahraniční knihy
- oblíbená kniha: -
- knihy, které dítě vlastní: básně a říkadla, pohádky
- dítě si samo prohlíží: několikrát za měsíc
- knihovnu nenavštěvují a knihy vybírají rodiče vždy s dítětem
- podpora čtenářství v rodině: -

V rodině dívky není podpora čtenářství na vysoké úrovni – dítěti je čteno jen několikrát do měsíce, což se odráží i na vlastním zájmu dítěte o knihy doma. Vyhledává je pouze několikrát do měsíce. Jiná podpora čtenářství v rodině není a tato situace se promítá i v MŠ nízkým zájmem o knihy.

Informace zjištěné na základě interview:

- Děvče potvrzuje, že jí čte matka a otec, uvádí ještě sestru. Tvrdí, že do knihovny chodí jen s matkou.
 - Proč chce umět číst: „Abych mohla číst holčičce nebo klukovi.“
 - Rituál: „My si prvně čteme knížku a pak se jdeme najíst.“
 - Proč má ráda knihy: „Protože je mám nejvíc ráda.“
 - Oblíbená knížka: přáníčková knížka (splní se to, co si přeješ)
 - knížní zájem: víly, Pohádková dědeček
 - knihy mohou být o: vílách, spider-manech, liškách, s posunovacími obrázky
-

PROMĚNA ČTENÁŘSKÉHO CHOVÁNÍ:

1.) Hodnotící tabulka z každé lekce

	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Aktivně se zapojuje	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní / vysvětlí svůj názor, myšlenku	Má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje)	Pamatuje si děj. linii	Souvisle vypráví	Chápe zadání úkolu a splní ho
Lekce 1	2	1	1	2	1	2	3	3	1
Lekce 2	2	1	1	2	1	2	2	3	3
Lekce 3	3	1	1	3	2	2	3	4	3
Lekce 4	3	1	2	3	3	2	1	3	3
Lekce 5	4	2	2	4	3	3	3	4	4
Lekce 6	4	2	3	4	3	3	3	5	5
Lekce 7	5	3	4	4	3	4	5	5	5
Lekce 8	5	3	4	5	3	4	5	5	5

Dívka má ztíženou pozici tím, že není české národnosti a mnohdy hůře rozumí zadaným instrukcím. K dívce jsem se snažila přistupovat více individuálně a informovala se vždy, zda opravdu rozumí zadanému úkolu. Bylo možné vypořádat zlepšení soustředěnosti na činnost a vyšší zájem o probírané téma. Aktivně se do programu zapojovala až v posledních třech lekcích. Bylo pro složité sledovat děj, ale i v této oblasti se mírně posunula. Velké zlepšení proběhlo v oblasti vyjadřování vlastních názorů a jejich obhajobě.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

U K. S. byl vidět poměrně velký posun ve všech sledovaných oblastech. Dívka začala přidávat knižní prvky do svých her a spolu s výše zmíněnými děvčaty začala vyrábět obrázkové knížky. Častějšími se staly i návštěvy volně přístupné knihovničky pro děti. K. si vybírala převážně encyklopedie o zvířatech a knihu o vaření, kterou si poté nosila do dětské kuchyňky, kde podle ní i vařila. V průběhu výzkumu se taktéž dožadovala knih z učitelské knihovny (nejčastěji velkou encyklopedii o zvířatech). O

vystavované knihy zájem projevovala a po odpoledním odpočinku si velmi často prohlížela čtenou knihu.

5.9. Chlapec P. Z.

Pohlaví: chlapec

Jméno: P. Z.

Věk: 7 let

Vstupní informace o dítěti z pohledu MŠ (před projektem):

P. Z. je v mateřské škole pátým rokem, tento rok zůstal v MŠ na základě OŠD. Chlapec se projevuje poměrně klidně a tiše, má logopedické problémy s řečí. Nejčastěji vyhledává hru s lego duplem. Baví ho i stolní hry. Knihu vyhledává přibližně 1x za týden, když ráno chodí do školky a je tam sám. Nabízených knih si jinak nevšímá, při práci s knihou poslouchá, ale nezapojuje se. Když už hovoří o knihách, je poznat, že ho kniha zaujala a líbila se mu.

Vstupní informace o dítěti na základě dotazníku:

- frekvence čtení dítěti: každý den, večer před spaním (matka, otec)
- alternativa za knihu: mluvené slovo, vlastní vyprávění
- rituál: „Ulehnutí do postele, čtení knihy, po čtení se držíme za ruce.“
- čtené knihy: klasické pohádky, současné české i zahraniční knihy
- oblíbená kniha: Chaloupka na Vršku
- knihy, které dítě vlastní: leporela, básně a říkadla, pohádky, pověsti a báje, dobrodružné
- dítě si samo prohlíží: 3 – 5x do týdne
- knihovnu nenavštěvují a knihy vybírají rodiče s dítětem jen někdy
- povědomí o projektech v ČR: Celé Česko čte dětem
- podpora čtenářství v rodině: čtení knih, předplatné časopisu, vyprávění

V této rodině má chlapec vysokou podporu v oblasti čtenářství – rodiče mu čtou každý den, pořídili dítěti široké spektrum knižních žánrů, předplatné časopisu. Je zjevné, že mají zájem o to, aby dítě četlo rádo.

Informace zjištěné na základě interview:

- potvrzuje, že mu čte knihy matka i otec a také to, že do knihovny nechodí.
 - Proč chce umět číst: „Protože se to naučí všichni předškoláci.“
 - Rituál: „Řekneme si, o čem to bude a pak už si čteme. Pak už jdu spát.“
 - Proč má rád knihy: „Protože tam jsou třeba příběhy a obrázky o autech, jak se opravují, jak jezdí.“
 - Oblíbená knížka: O hokeji, protože chodíme s tátou na hokej a to mě baví
 - knížní zájem: O koblížkovi; o hokeji, fotbale, ferrari, motorky
 - knihy mohou být o: Měsíci, o pánovi, kterej se ztratil, o letadlech, domech
-

PROMĚNA ČTENÁŘSKÉHO CHOVÁNÍ:

1.) Hodnotící tabulka z každé lekce

	Soustředěně poslouchá	Diskutuje	Aktivně se zapojuje	Vyjádří svůj názor, myšlenku	Odůvodní /vysvětlí svůj názor, myšlenku	Má přehled o ději (vysuzuje, dokončuje)	Pamatuje si děj. linii	Souvisle vypráví	Chápe zadání úkolu a splní ho
Lekce 1	2	2	1	2	1	2	2	4	5
Lekce 2	2	1	1	2	1	2	2	4	5
Lekce 3	3	1	2	3	2	2	3	4	5
Lekce 4	3	1	2	3	3	2	2	4	4
Lekce 5	4	2	1	4	3	3	3	4	5
Lekce 6	4	2	4	4	3	3	4	5	5
Lekce 7	5	3	5	4	3	4	5	5	5
Lekce 8	5	3	5	5	3	4	5	5	5

Chlapec dosahoval pokroků téměř ve všech pozorovaných kategoriích, nejvíce se však jeho posun projevil v oblasti soustředění a paměti dějové linie. V ostatních oblastech byl chlapec už v počátku na dobré úrovni. Chlapec se zpočátku vůbec

nezapojoval do diskutování, jen občas vyjádřil myšlenku či názor. Po většinu lekcí byl pozorovatelem a aktivně se zúčastnil až posledních třech lekcí.

2.) Dlouhodobé pozorování chování dítěte

U chlapce se výrazně zvýšila ranní frekvence návštěvnosti dětské knihovničky a celkový zájem o knihy se projevoval především ve vyhledávání knih ve volné hře. Chlapec si často sedal do knihovny, kde si prohlížel knížky, případně si přišel vyžádat knihu, o kterou měl zájem. Jeho hlubší vztah s knihami se projevil i při prohlížení před spaním, ve kterém často a rád sdílel své zážitky s ostatními. S jednou knihou byl schopen vydržet i více než 10 minut. Knihy, které byly v ranní nabídce, si přišel prohlídnout a o některých si se mnou vyprávěl a diskutoval nad nimi.

6. CELKOVÉ SHRNUTÍ A ZHODNOCENÍ VÝZKUMU

V průběhu plánování, přípravy a realizace projektu bylo zjištěno poměrně velké množství informací, které se pokusím shrnout v následujících odstavcích. Veškeré informace, které byly získány ve výzkumné části práce nelze považovat za reprezentativní výzkum. Tento projekt a v něm uskutečněná pozorování slouží především mně a mému budoucímu profesnímu rozvoji.

Alarmujícím zjištěním, které vyplynulo z rodičovských dotazníků, bylo, že ve většině rodin není příliš vysoká podpora čtenářství. Pouze ve dvou rodinách dochází k pravidelnému čtení každý den. Ve třech rodinách, z devíti dotazovaných, byla zvolena možnost 3-5x do týdne a ve zbylých čtyřech rodinách se čte pouze několikrát do měsíce. Nejčastější alternativou za knihu byl uvedený film/ pohádka v TV, a to celkem 6x. Více než polovina rodin (pět z celkových devíti) nenavštěvuje knihovnu a povědomí o projektech cílených na podporu čtenářství dětí má sotva polovina dotazovaných. Všechny děti měly i přes tyto podmínky vztah ke knihám vytvořený, ale každý na zcela odlišné úrovni, která však korespondovala s podporou čtenářství v rodině. Tato rozdílná úroveň jednotlivých dětí se projevovala i v mateřské škole a u většiny dětí bylo na základě pozorování zjištěno, že se jejich zájem o knihy téměř neprojevuje.

Při projektu bylo zrealizováno osm čtenářských lekcí, které byly zaměřeny na rozvoj čtenářských dovedností a posilování vztahu ke knihám. V těchto lekcích jsem pravidelně zaznamenávala hodnocení dětí do pozorovací tabulky. Po celkovém vyhodnocení těchto tabulek docházím k závěru, že u všech dětí se čtenářské dovednosti výrazně zlepšily, velké pokroky se projevovaly v komunikační oblasti všech dětí. V závěru projektu byly děti schopny souvisle vyprávět, vyjádřit své názory a myšlenky, cíleně se soustředit, sledovat dějovou linii i vytvářet linii vlastní.

Dlouhodobým pozorováním dětí pak bylo zjištěno, že se jejich zájem o knihy výrazně navyšuje a dochází k upevňování vztahu ke knihám. Tento zájem byl

zpozorován u všech dětí zapojených do výzkumu. Bylo zjištěno, že děti vyhledávají knihovničku ve volné hře, zapojují knihy do svých her (při vaření, ve hře na školu a rodinu), vyrábějí vlastní knihy plné ilustrací a výstřížků z časopisů. Všechny pozorované děti projevily zvýšený zájem o knihy nabízené při ranních činnostech ve třídě. Tyto projevy jsou níže přiblíženy a rozepsány s ohledem na stanovené předpoklady v úvodní části praktické práce.

Výzkumná sonda diplomové práce si kladla za cíl „prohloubit u dětí kladný vztah ke knihám, čtenářství a literatuře.“ Na základě tohoto cíle byly stanoveny výzkumné předpoklady, které si nyní ověříme. Výsledky jednotlivých dětí, které byly vyhodnoceny na základě pozorování, jsou dostupné v předchozí kapitole.

Cíl č. 1: „Prohloubit u dětí vztah ke knihám, literatuře a čtení“

Cíl byl sledován v průběhu realizace projektu na základě výše stanovených kritérií k pozorování. Výsledky pozorování přinesly tyto závěry:

- **K1: Zajímá se více o knihy v prostředí MŠ**

U všech dětí bylo zjištěno, že se jejich zájem o knihy, které byly nabízené v prostředí MŠ, výrazně zvýšil. Děti během projektu využívaly nabízených tematických knih, dožadovaly se knih od učitelek, prohlížely si vystavené knihy. Předpoklad se potvrdil.

- **K2: Vztah ke knihám promítají i do svých her.**

U více než poloviny dětí bylo potvrzeno, že se jejich vztah ke knihám promítá i do volné hry. Děti se nejčastěji vyráběly vlastní knihy, využívaly knihy např. pro hru na školu a rodinu, využívaly reálnou kuchačku pro námětovou hru. Předpoklad se potvrdil.

- **K3: Nosí si knihy z domova a vypráví o nich.**

Knihy z domova si nosily pouze tři ze sledovaných devíti dětí. I když se jejich frekvence zvýšila, tento předpoklad se nepotvrdil.

- **K4: Ve volném čase využívají dětskou knihovničku.**

U všech pozorovaných dětí se projevil zvýšený zájem o knihovničku. Děti ji využívaly v rámci volné hry i hry (více viz předpoklad P2). Předpoklad se potvrdil.

- **K5: S ostatními sdílí čtenářské zážitky**

U dětí se rozvinula potřeba sdílet si společně čtenářské zážitky. Tento jev se projevil nejen ve „Chvilkách pro čtení“, ale i při prohlížení před spaním a následně i při tematickém prohlížení knih a u knih přinesených z domova. Tento předpoklad se potvrdil.

- **K6: S knihou vytrvá a důkladně si ji prohlédne.**

U všech sledovaných dětí se projevila vyšší koncentrace pozornosti a výdrže při prohlížení knihy. Děti se důkladněji zaměřovaly na ilustrace, vytvářely si vlastní příběhy. Předpoklad se potvrdil.

Všechny z výše uvedených předpokladů, kromě jednoho, byly naplněny. Lze tak říci, že cíl výzkumné sondy byl úspěšně naplněn. U všech dětí se podařilo sledovat proměnu vztahu ke knihám a na základě pozorování vyplynulo, že se při realizaci čtenářských lekcí u všech dětí jejich vztah a zájem o knihy výrazně prohloubil.

Na základě všech výše uvedených informací hodnotím celý projekt velmi pozitivně a jako přínosný pro zúčastněné děti. Děti měly možnost posunout své předčtenářské dovednosti o několik úrovní výš a zároveň se připravit na zdárný přechod do základní školy, kde budou mít pravděpodobně jednodušší startovací podmínky v hodinách českého jazyka, oproti ostatním žákům.

ZÁVĚR

Snaha, práce a píle podpořit u dětí vztah a zájem o knihy nekončí sepsáním této práce. Je to proces, který budu opakovat a znovu jím procházet s generacemi dalších dětí, dokud budou knihy součástí výchovy dítěte. Nezastupitelnost vychovávání dětských čtenářů byla zmiňována již mnohokrát a já pevně věřím, že je její důležitost pevně ukotvena v myslích všech předškolních pedagogů.

Teoretické studium mě široce obeznámilo s problematikou dětského čtenářství a jeho aspektů. Získala jsem orientaci v předčtenářské a čtenářské gramotnosti i vývojových stupních dětského čtenářství. Celá práce mi přinesla velké množství informací o možnostech podpory a rozvoje čtenářství dětí, a to jak z hlediska celostátních projektů, tak i z vlastního profesního hlediska. Díky realizaci projektu jsem si sama vyzkoušela pestrou škálu metod a možností, které jsou vhodné pro aktivní podporu dětského čtenářství a předčtenářské gramotnosti. Vypracováním projektu byl splněn druhý z cílů práce: „Vypracovat konkrétní návrh na podporu čtenářství v předškolním věku, který bude zpracován formou projektu.“

Praktická část práce byla opravdu hlubokou sondou do duší malých předčtenářů, kteří nyní mají nakročeno správným směrem ke statutu čtenáře. Ve výzkumné části bylo nejprve zjištěno, jakým způsobem probíhá výchova dětského čtenáře v rodině, a to na základě dotazníkového šetření mezi rodiči předškoláků. Následně bylo provedeno interview se všemi zkoumanými dětmi a poté bylo pozorováno jejich chování, zájem a vztah ke knihám. Tímto pozorováním byl splněn první cíl diplomové práce: „Zjistit, jaký vztah mají předškolní děti ke knihám.“ Výsledky pozorování potvrdily, že děti nemají příliš rozvinutý vztah ke knihám a že se v mateřské škole u zkoumaných dětí téměř neprojevuje. Po zaznamenání vstupních informací byl zahájen projekt „Knižky máme všichni rádi“. Tento projekt probíhal tři měsíce v přirozeném prostředí mateřské školy a zahrnoval velké množství podpůrných činností a aktivit.

Projekt si kladl za cíl prohloubit u dětí vztah ke knihám a literatuře a také podpořit předčtenářskou gramotnost dětí. Nosným systémem projektu byly čtenářské dílny, kterých se podařilo zrealizovat osm. V těchto dílnách byly pozorovány a hodnoceny pokroky dětí a jejich předčtenářských dovedností. Z dalších činností a aktivit, které se velkou měrou zasadily o podporu čtenářství dětí, byla uskutečněná Noc s Andersenem, pravidelné předčítání každý den a denní nabídka tematicky zaměřených knih, či návštěva knihovny.

Celý tento soubor aktivit a činností měl za následek výrazné zvýšení dětského zájmu o knihy, které bylo potvrzeno na základě průběžného pozorování dětí. Tento zájem jsem charakterizovala jako vztah ke knihám, a ten se projevil u všech dětí zapojených do projektu. Bylo zaznamenáno, že děti ve vyšší míře vyhledávají knihy, zapojují knihy do svých her, sdílí své čtenářské prožitky a setrvávají u knihy delší čas. Zhodnocená pozorování splnila poslední cíl práce, kterým bylo „sledovat, zda se děti v průběhu projektu více zajímají o knihy“. Dále bylo pozorovacími systémy ve čtenářských lekcích zjištěno, že došlo k výraznému posunu i v oblasti čtenářských dovedností a celkovému rozvoji předčtenářské gramotnosti všech dětí.

Tato zjištění mě utvrzují v plánech mé následné práce s dětmi – nepochybně má smysl v podpoře čtenářství pokračovat dál. Aktivní práce s knihou má potenciál proměnit pohled dítěte na literaturu a čtení do takové míry, že se v budoucnu stane samo aktivním čtenářem. I když byla samotná realizace projektu poměrně náročná, velice si cením výsledků, kterých jsem u dětí dosáhla. Vím, že jsem udělala maximum pro to, aby z dětí v budoucnu vyrostli šikovní a zaujatí čtenáři, kteří budou lásku ke knihám předávat dál.

Po úspěšnosti tohoto projektu je mi zřejmé, že budu v realizování čtenářských lekcí i dalších aktivitách, jež byly do projektu zahrnuty, pokračovat. Svě následující kroky však ještě rozšířím o „výchovu rodičů“ a možnosti jejich maximálního zasvěcení do problematiky výchovy dětského čtenáře, protože právě tam jsou počátky formování čtenářství.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Vyd. 1. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011, 65 s. ISBN 978-80-86856-98-8.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 774 s. ISBN 80-717-8303-X.
- HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Knižka pro rodiče o knížkách pro děti*. 2., rozš. vyd. Praha: Albatros, 1987, 111 s.
- HOMOLOVÁ, Kateřina. *Čtenářská propedeutika*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009, 85 s. ISBN 978-80-7368-657-4.
- CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1982, 572 s.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024713694.
- KERN, Hans. *Přehled psychologie*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2012, 287 s. ISBN 978-80-262-0105-2.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 160 s. ISBN 80-210-4142-0.
- MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-7315-039-5.

- POLÁKOVÁ, Irena, Eva BĚLINOVÁ a Alžběta INGROVÁ. *S knihou po škole: školní čtenářské kluby*. Vyd. 1. V Praze: Nová škola, 2014, 199 s. ISBN 978-80-905807-0-1.
- ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Vyd. 1. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012, 144 s. ISBN 978-80-905036-8-7.
- TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. Čes. Budějovice, 1992.
- TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2015, 140 s. ISBN 978-80-262-0790-0.
- TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 173 s. ISBN 978-80-7367-527-1
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize (2007)*. Vyd. 1. Brno: Host, 2008, 207 s. ISBN 9788070505540.

Internetové zdroje:

- *Celé Česko čte dětem* [online]. 2014 [cit. 2015-06-07]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/>
- DOLEŽALOVÁ, Lucie. S Lucií Doležalovou nejen o autorské pohádce v minulosti a dnes, ale také o tenké hranici mezi pohádkou a fantasy příběhem.. *Inflow magazín* [online]. 2011 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/s-lucii-dolezalovou-nijen-autorske-pohadce-v-minulosti-dnes-ale-take-o-tenke-hranici-mezi-pohadkou-f>
- *Noc s Andersenem* [online]. 2015 [cit. 2015-06-07]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/aktualne.html>

- *Rosteme s knihou: - kampaň na podporu četby knih* [online]. 2015 [cit. 2015-06-07]. Dostupné z: <http://www.rostemesknihou.cz/>

LITERATURA POUŽITÁ VE VÝZKUMNÉ ČÁSTI:

- BERNE, Jennifer. *Kamil neumí létat: pohádka o špačkovi knihomolovi*. 1. vyd. V Praze: Albatros, 2011, [30] s. ISBN 978-80-00-02852-1.
- BERNER, Rotraut Susanne. *Jaro: obrázkové příběhy*. 1. české vyd. V Praze: Paseka, 2012, [16] s. Paseka pro děti. ISBN 978-80-7432-147-4.
- BERNER, Rotraut Susanne. *Léto: obrázkové příběhy*. 1. české vyd. V Praze: Paseka, 2012, [16] s. Paseka pro děti. ISBN 978-80-7432-148-1.
- BERNER, Rotraut Susanne. *Podzim: obrázkové příběhy*. 1. české vyd. V Praze: Paseka, 2013, [16] s. Paseka pro děti. ISBN 978-80-7432-310-2.
- BERNER, Rotraut Susanne. *Zima: obrázkové příběhy*. 1. české vyd. V Praze: Paseka, 2013, [16] s. Paseka pro děti. ISBN 978-80-7432-311-9.
- HRUBÍN, František. *Malý špalíček pohádek*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1975, 185 s. Zlatý klíček.
- KRIEBEL, Zdeněk. *Koulej se, sluníčko, kutálej*. 5. vyd. Praha: Albatros, 1981, 169 s.
- STOLIČNÝ, Peter. *Pohádky o dopravních značkách*. 1. vyd. Praha: Fortuna Libri, c2011, 87 s. Fortuna Junior. ISBN 978-80-7321-595-8.
- PETIŠKA, Eduard. *Martínkova čítanka a dvě klubíčka pohádek*. Vyd. 7., (V Knižním klubu 4.). V Praze: Knižní klub, 2008, 282 s. ISBN 978-80-242-2252-3.
- POSPÍŠILOVÁ, Zuzana. *Veršovaná encyklopedie: pro děti od 4 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 197 s. ISBN 978-80-7367-598-1.

- TOLLE, Eckhart a Robert S FRIEDMAN. *Miltonovo tajemství*. Vyd. 1. Praha: Keltner, 2011, [37] s. ISBN 978-80-904708-6-6.
- ŽÁČEK, Jiří. *Pohádkový kolotoč: nejznámější pohádky pro nejmenší*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2003, 63 s. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-01225-1.

SEZNAM PŘÍLOH

1. PŘÍLOHA: NESTRUKTUROVANÉ INTERVIEW S PŘEDŠKOLÁKY
2. PŘÍLOHA: DOTAZNÍK PRO RODIČE
3. PŘÍLOHA: PRŮBĚH LEKCE: POHÁDKA O ZNAČCE
PRŮBĚH LEKCE: O RYBÁŘI A ZLATÉ RYBĚ
PRŮBĚH LEKCE: JAK ŠVEHOLÍ JARNÍ DÉŠŤ
PRŮBĚH LEKCE: JARO, LÉTO, PODZIM , ZIMA
PRŮBĚH LEKCE: ČERVENÁ KARKULKA
4. PŘÍLOHA: TEXT UKÁZKY: E. PETIŠKA - POČMÁRANÝ DEN
5. PŘÍLOHA: PRÁCE DĚTÍ (ZÁŽITEK Z KNIHY) - POČMÁRANÝ DEN
6. PŘÍLOHA: TEXT UKÁZKY: P. STOLIČNÝ - POHÁDKA O ZNAČCE – STRÁŽKYNI POŘÁDKU
7. PŘÍLOHA: PRÁCE DĚTÍ – PRAVIDLA ZACHÁZENÍ S KNIHAMI
8. PŘÍLOHA: TEXT UKÁZKY: E. TOLLE - MILTONOVO TAJEMSTVÍ
9. PŘÍLOHA: TEXT UKÁZKY: J. ŽÁČEK - O RYBÁŘI A ZLATÉ RYBĚ
10. PŘÍLOHA: TEXT UKÁZKY: Z. KRIEBL – JAK ŠVEHOLÍ JARNÍ DÉŠŤ
11. PŘÍLOHA: PRÁCE DĚTÍ (KNIHA) – BÁSNIČKA O BERUŠCE
12. PŘÍLOHA: UKÁZKA KNIHY: S. BERNESOVSKÁ – JARO
13. PŘÍLOHA: TEXT UKÁZKY: F. HRUBÍN – ČERVENÁ KARKULKA
14. PŘÍLOHA: TEXT UKÁZKY: S. BERNE – KAMIL NEUMÍ LÍTAT
15. PŘÍLOHA: NOC S ANDERSENEM – POZVÁNKA
16. PŘÍLOHA: TEXT UKÁZKY: HRADNÍ STRAŠIDLO (NA HRADĚ BRADĚ)
17. PŘÍLOHA: FOTOGRAFIE: NOC S ANDERSENEM
18. PŘÍLOHA: ČTENÁŘSKÝ STROM

1. PŘÍLOHA: Nestrukturované interview s předškoláky

Oblast: pojem čtení, čtenář:

1. Chtěl/a bys umět v budoucnu číst? Proč?
2. Kdo si myslíš, že je čtenář? (pomocné otázky: *Co umí takový čtenář?*) *Uměl bys říct jeho jméno? (Znáš někoho, kdo umí číst?)*

Oblast: podpora čtenářství v rodině

1. Čtou Ti doma rodiče před spaním nějaké příběhy, pohádky?
2. Kdo Ti čte nejčastěji?
3. Čte Ti i někdo jiný?
4. Máte nějaký rituál před – při - po čtení? (pomocné otázky: *Je něco, co vždycky děláte předtím, než si jdete číst? /Co doma děláte předtím, než jdete číst?*)

Oblast: žánrová preference

1. O čem by byla knížka, která by se nejvíc líbila Tobě? Co by v ní bylo, jak by vypadala?
2. O čem ještě mohou být knihy? Co může být v knihách?

Oblast: Vztah ke knihám, čtení

1. Máte doma knihovničku?
2. Jsou některé knížky v ní jenom Tvoje? O čem jsou?
3. Čteš si/ prohlížíš si někdy knížky, když jsi doma?
4. Chodíš s rodiči nebo někým jiným do knihovny?
5. Máš rád knihy? A proč, co se Ti na nich líbí?
6. Máš ty nějakou oblíbenou knížku? Jaká to je a proč ji máš tak rád?

2. PŘÍLOHA: Dotazník pro rodiče

Vážení rodiče,

žádám Vás o vyplnění dotazníku, který bude důležitým materiálem ve výzkumné části diplomové práce na téma „Projekt na podporu čtenářství u dětí na počátku školní docházky“, jež je důležitou součástí mého studia na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

VAŠE ODPOVĚDI BUDOU ZPRACOVÁNY DO MÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE JAKO SOUČÁST VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A NIKDE JINDE NEBUDOU VYUŽITY. Neexistují žádné špatné odpovědi!

Děkuji za ochotu a čas strávený vyplňováním otazníku, po vyplnění jej vraťte zpět.

Bc. Jana Rodová

Dotazník se týká předškolních dětí – tzn. dětí, které mají v následujícím roce nastoupit do základní školy. Veškeré otázky jsou tedy směřovány pouze na tyto vaše děti. Děkuji za pochopení.

Pohlaví vašeho dítěte:

chlapec dívka

1. Čte někdo u vás doma dítěti příběhy, pohádky?

ANO NE

2. Pokud ano, jak často?

každý den 3x – 5x do týdne několikrát za měsíc

3. Kdy k této aktivitě nejčastěji dochází?

ráno po probuzení po obědě večer před spaním

jindy (upřesněte) : _____

4. Volíte i jinou alternativu, než je čtení? Pokud ano, jakou:

(Zvolte všechny možnosti, které na vás sedí.)

- mluvené slovo film/ pohádka v TV/ na DVD relaxační hudba
 písničky vyprávíme vlastní příběhy

5. Kdo u vás v rodině předčítá?

- matka otec babička dědeček
 někdo jiný (upřesněte) : _____

6. Máte nějaký rituál před – při - po čtení? Prosím, popište ho:

7. Jaké knihy doma předčítáte? (Zvolte všechny možnosti, které na vás sedí.)

- klasické pohádky (např. Grimmové, Andersen, Němcová, Erben atd.)
 poezie, říkadla knihy současných autorů české zahraniční

8. Má vaše dítě nějakou oblíbenou knihu? Napište kterou:

9. Máte doma knihovnu?

- ANO NE

9. 1. Patří některé knihy vašemu dítěti?

- ANO NE

9. 2. O jaký typ knih se jedná?

- leporela básně, říkadla pohádky encyklopedie
 komiksy pověsti, báje napínavé, dobrodružné knihy

10. Čte/ prohlíží si vaše dítě knížky, když je doma?

ANO NE

10. 1. Jak často to dělá?

několikrát denně každý den 3x – 5x do týdne
 několikrát za měsíc vůbec

11. Navštěvuje někdo z rodiny s vaším dítětem knihovnu?

ANO NE

12. Když kupujete knihy pro dítě, vybíráte je společně s dítětem?

Vždy Jen někdy nikdy, vždy vybírám knihy sám/ sama

13. Znáte nějaké akce, či programy na podporu rozvoje čtenářství?

ANO – *napište jaké:* _____

NE

14. Jakou formou probíhá podpora čtenářství u vás v rodině? Prosím, napište:

Děkuji za trpělivost a vyplnění dotazníku.

3. PŘÍLOHA: PRŮBĚH LEKCE: Pohádka o značce

- **Název příběhu:** POHÁDKA O ZNAČCE – STRÁŽKYNI POŘÁDKU (text viz 6. příloha)
- **Kniha/ autor:** Pohádky o dopravních značkách / Peter Stoličný
- **Datum:** 19. 3. 2015
- **Cíle lekce – pro uč.:**
 - 1.) rozvíjí u dětí záměrnou pozornost
 - 2.) seznamuje žáky s novým pojmem „symbol“
 - 3.) vede žáky k vytváření pravidel
- **Cíle lekce – pro žáky:**
 - 1.) žák se seznámí s pojmem symbol
 - 2.) pokusí se najít symbol a zkusí vysvětlit, co znamená
 - 3.) odhaduje, co znamená název příběhu
 - 4.) shrnuje hlavní děj příběhu
 - 4.) Žáci si domluví pravidla chování ke knihám
 - 5.) Žák graficky znázorní vybrané pravidlo

1.) Chvilka pro čtení:

Chvilka pro čtení byla zařazena v této lekci poprvé a děti v ní dostaly zadaná pravidla. S pojmem „pravidla“ jsme pak poté pracovali v celé této lekci. Děti se měly zaměřit na nějaké symboly, obrázky a zkusit vymyslet, co mohou označovat. Tento úkol od dětí vyžadoval záměrnou soustředěnost, schopnost přemýšlet, využívat paměťové stopy. Úkol jsme si poté rozvinuli v poslední části lekce, kde jsme si pojem symbol zkusili vysvětlit a na základě toho děti vytvořily pravidla pro zacházení s knihami.

Průběh 1. části lekce:

Od této lekce jsem začala pravidelně zařazovat „Chvilku pro čtení“. Na okraj koberce jsem pro děti nabídla přibližně dvojnásobné množství knih, než bylo přítomných dětí. Vysvětlila jsem pravidla, která byla následující:

1. Vyber si knížku, která Tě zaujme.
2. Vydrž u té knížky co nejdéle a důkladně si jí prohlédni a pročti.
3. Každý si prohlíží sám, nikoho nevyrušuje a nikam neodbíhá.
4. Najdi si pohodlné místo a pusť se do toho!

V dnešní nabídce byly knížky s obrázkovým písmem, noty, pohádky o dopravních značkách, encyklopedie o světě. Děti ode mne dostaly úkol: *„Pozorně si prohlížejte knihu, kterou jste si vybraly. Pokuste se v ní najít nějaký symbol, značku a vymyslet, co by mohly asi znamenat nebo označovat.“* Všechny děti si vybraly knihy, našly si klidné koutky a pustily se do prohlížení.

Po skončení prohlížení děti dostaly za úkol, aby si nalezené značky nebo symboly nechaly založené, protože se k nim ještě později vrátíme.

2.) Aktivita před čtením:

- Úvodní báseň „Knižky máme všichni rádi“ (+ hra na ozvěnu)
- Představení knihy a názvu příběhu
- Odhadování významu názvu příběhu

Do druhé fáze lekce bylo zařazeno seznámení s knihou, autorem, ilustrátorem i příběhem, jakožto důležitá součást práce s knihou. V této lekci se děti pokusily odhadnout, o čem by příběh mohl být a to na základě jeho názvu. Bylo potřeba, aby děti využily vlastní znalosti, ale také fantazii a schopnost vysuzovat z textu.

Průběh 2. části lekce:

V úvodní části jsme s dětmi zopakovali básničku z minulé lekce „Knížky máme všichni rádi“. I pro tuto lekci jsem zvolila hru na ozvěnu. Po básni nastala chvíle pro seznámení dětí s knihou a názvem probíraného příběhu. „*Dneska jsem si pro vás připravila knížku, která se jmenuje Pohádky o dopravních značkách. Příběh, který jsem vybrala, má název „Pohádka o značce – strážkyni pořádku. Co by to mohlo znamenat, že ta značka byla strážkyně pořádku?“*

„Dávala na všechno pozor.“; „Uklízela!“; „Všechny hlídala.“ „Říkala, co dělat.“

Na dětské odpovědi nereaguji jasnou odpovědí, vybízím je k vyčkání, nastražení uší a připravení se na čtení příběhu.

3.) Aktivita při čtení:

- Vztáhnutí příběhu k vlastním zkušenostem (- pravidla)
- Opakování konkrétních detailů z přečteného textu

V předchozí části lekce jsme se seznamovaly s knihou. Děti dostaly za úkol hádat, co znamenalo „strážkyně pořádku“. V této části lekce se děti význam tohoto spojení dozvídají, a to prostřednictvím pohádkového příběhu.

V této části jsem se zaměřovala na pozornost dětí a jejich paměť, kterou jsme ověřovali doptáváním se na detaily příběhu. Lekce se dále věnovala dětské zkušenosti s pravidly (např. ve třídě, na silnici, ve školce, atp.), kde jsem vycházela ze znalostí dětí. Tato zkušenost je důležitá i pro vytváření nových pravidel, které jsme zpracovávali v následující části lekce.

Od dětí se v části této lekce očekávala aplikace vlastních znalostí a zkušeností, využití paměťových stop, pozornost i k detailům, schopnost logického úsudku.

Průběh 3. části lekce:

Zahajuji příběh (celý text viz 6. příloha), který přerušuji na konci prvního odstavce následujícími větami: „To všechno jsou pravidla, která by lidé měli dodržovat. Rodiče seznamují s těmito pravidly své děti.“

(Stoličný, 2011, s. 73),

„*To už ale asi víte, děti. Pamatujete si vy nějaká pravidla?*“ děti aktivně začnou vykřikovat pravidla, která máme domluvená ve školce: – „*Neběháme!*“ „*Nekřičíme!*“ „*Neboucháme se.*“ „*Chodíme pomalu.*“ „*Kapičkový pravidlo.*“ „*A taky medvídkový.*“ S dětmi si na základě jejich reakcí připomínáme domluvená pravidla, která jsou platná ve třídě. Reaguji pochvalně na znalosti dětí. Pokračujeme ve čtení příběhu. Upozorňuji děti, že se dozví, co se může stát, když se pravidla nedodržují. Děti poslouchají – pohádka je pro ně nová a neznámá. Příběh opět přerušuji na str. 74 u věty „*Značky začaly umísťovat nejen na zemi, ale i ve vzduchu.*“

„*Proč ve vzduchu, děti?*“ – „*Kvůli letadlům.*“ „*Jooo, Gripen!*“

„*Bylo to v pohádkové zemi. Pro koho tedy mohla být značka ve vzduchu?*“ - „*Třeba pro draka.*“ „*Pro Aladina.*“ „*Čarodějnice!*“ „*Nebo pro víly.*“

Dále pokračujeme ve čtení příběhu. Zastavujeme se u úkolů princezny koloběžky. Všechny úkoly, které jí byly zadány, dětem nejprve přečtu. Poté po dětech požaduji jejich zopakování – zaměřuji se na pozornost a paměť při četbě textu. Nejprve napovídám – „ani pěšky, ani na koni“ a po dětech požaduji odpověď na otázku, jakým způsobem princezna úkol vyřešila. Děti odpovídají „koloběžku“. Společně s dětmi zvládneme dát dohromady všechna princeznina řešení zadaných úkolů. Zapojují se všichni, kromě dvou dětí, které jen pozorují. Pokračujeme ve čtení až do konce příběhu.

„*Co to tedy znamenalo, že byla ta značka strážkyně pořádku?*“ - „*No ona hlídala, aby někdo třeba nenaboural.*“ „*A jak se má jezdit.*“ „*Říkala, kdo může jezdit první.*“

„Správně, děti! Někteří z vás to tedy správně uhádly ještě před čtením příběhu. A my už teď všichni víme, jak to s tou značkou bylo doopravdy.“

4.) Aktivita po čtení:

- Shrnutí příběhu
- Zaměření se na důležitost pravidel v životě
- Vysvětlení pojmu symbol
- Prezentace nalezených symbolů z Chvilky pro čtení
- Úkol: Namaluj jedno pravidlo zacházení s knihami

Poslední část lekce vycházela z přečteného příběhu v části předchozí. Celý tento děj shrnujeme, opíráme se o paměť dětí, zaměřujeme se na hlavní dějovou pasáž s princeznou, která pojednávala o důležitosti pravidel v životě. Na toto téma jsem s dětmi navázala a diskutovali jsme, proč jsou pravidla v životě důležitá. K této aktivitě bylo potřeba, aby děti co nejvíce těžily z vlastních životních zkušeností. V lekci jsme dále směřovali k reálnému vytvoření pravidel ke knihám – nejprve se vracíme v diskuzi do minulé lekce (zapojení paměti), poté děti mají samy přemýšlet, jak se má zacházet s knihami (opět využití vlastních zkušeností, paměti). Aby děti pochopily, jak je potřeba ztvárnit pravidlo, prezentujeme si pojem symbol na obrázcích, které děti hledaly ve chvilce pro čtení. Na základě tohoto vysvětlení děti ztvárňují pravidla (zapojení fantazie).

Průběh 4. části lekce:

Po dočtení příběhu přichází třetí fáze lekce. V této fázi si s dětmi opět shrnujeme, o čem byl příběh a co v něm bylo důležité. Děti děj zredukovaly a zaměřily se na dějovou pasáž s princeznou koloběžkou a její pochybení.

Rozvíjím diskuzi o pravidlech. Děti se ptám, k čemu jsou podle nich dobrá pravidla, k čemu nám slouží. S dětmi sedíme v kroužku a posíláme si mušličku. Mluví ten, kdo má mušličku v ruce, ostatní naslouchají: – „*Abysme věděli, co máme*

dělat.“ „Jak se máme chovat.“ „Aby nás nebolely uši, třeba.“ „No pravidla máme k tomu, abysme do sebe třeba nenabourali a věděli, kdy máme zastavit.“ „Abysme si něco neudělali.“

Chválím děti za jejich odpovědi a vztahuji je na význam pravidel zavedených ve školce – aby nám všem bylo dobře a nikomu se nic nestalo. Rozvíjím hlavní téma dnešní lekce – pravidla o knížkách. Děti dostávají otázku, posíláme si mušličku: *„Minule jsme si četli příběh o Martínkovi, pamatujete si to?“* - děti reagují, že ano.

„A pamatuje si někdo z vás, co se v tom příběhu stalo?“ – „Jo. Ten kluk pomaloval knížku a schoval jí.“

„A to se může dělat?“ - „Ne!“ „Ne, nemůže!“

„Tak mi děti připadá, že ten Martínek asi neznal pravidla. Znáte vy nějaká pravidla, která by říkala, jak se máme, nebo nemáme chovat ke knížkám?“

- *„Já vím! Že je nekoušeme!“* „A taky s nima neházíme na zem.“ „Myjeme si ruce.“ „Uklízíme je zpátky do knihovničky.“ „Nečmáráme do nich!“ „Nesmíme je dávat do pusy.“ „Netrháme listy.“

„Velmi dobře. Vidím, že moc dobře víte, jak se s knížkami zachází. Naším úkolem teď bude si tato pravidla nakreslit. Je ale potřeba, abyste to pravidlo namalovali tak, aby ho pochopil každý, kdo se na váš obrázek podívá. To není úplně jednoduché. Zkuste si vzpomenout, jak se třeba v restauraci označují záchody pro holky? – děti volají: „Je tam holčička.“ „A jak je označený záchod pro kluky? – „Je tam panáček.“ „Výborně.

Vybízím děti, aby si vzaly do ruky knížky, kde mají založené vybrané symboly a pokusili se vysvětlit, co označuje jimi vybraný obrázek. Děti se zaměřily na jednoduché obrázky typu sluníčko, mrak, nota. Ale umí je vysvětlit. Společnými silami se dobíráme k výsledku, že sluníčko může označovat hezké počasí, mrak označuje déšť nebo zataženou oblohu, nota značí hudbu, strom třeba les.

Vysvětlujeme si pojem symbol: *„Každý z vás našel nějaký obrázek, který něco označuje – říká se mu taky „symbol“ a když ho vidíte, přesně víte, co znamená, co*

označuje. Když uvidíte v restauraci na dveřích panáčka, víte, že tam najdete záchod pro kluky. Když uvidíte u silnice značku s panáčkem a bílými pruhy (dětem ukazují značku přechodu pro chodce), víte, co znamená? – „To je lehký. Tam je přechod.“ „Ano. A stejným způsobem si vytvoříme pravidla pro zacházení s knihami.“

Úkol:

Děti dostávají podložky a čtvrtky formátu A4, berou si vlastní pastelky, práce probíhá individuálně na koberci. Zadání úkolu zní: *„Namaluj jedno pravidlo pro zacházení s knihami. Nakresli ho tak, aby ho pochopili všichni, kdo ho uvidí.“* Děti se pouští do kreseb, průběžně procházím mezi dětmi a pozoruji, co kdo kreslí. Volbu pravidla nechávám na každém individuálně. Předem se nedomlouváme, již tuším, že každý ztvární to, co jmenoval výše. Děti se samostatně domlouvají s ostatními, co budou kreslit, nebo samy pozorují, co kreslí ostatní. Pouze jedno pravidlo (kreslení do knih) se nám vyskytuje dvakrát.

Kdo má dokončenou práci, vrací se do kroužku a vyčkává na ostatní. Všichni předškoláci prezentují své obrázky. Zkoušíme hádat, co nakreslili ostatní. U všech obrázků, krom jednoho, to správně poznáváme. Jeden z chlapců chtěl nakreslit pravidlo „Nekoušeme knihy“ a ztvárnil pouze velikou pusou se zuby. Ptám se dětí: *„Poznali byste, co je toto za pravidlo?“*, děti odpovídají, že neví, že to nepoznaly. Vybízím chlapce k druhému pokusu, který je již úspěšný a děti vybrané pravidlo poznávají. Každý z dětí své pravidlo pojmenovává a já ho zapisuji k obrázku. Všechna pravidla si poté vystavujeme poblíž knihovničky. (viz 7. příloha)

Zhodnocení lekce:

Na začátku lekce byla zařazena první „Chvilka pro čtení“. S dětmi jsme si domluvili pravidlo, že by tato chvilka měla probíhat o samotě, nerušená ostatními kamarády. Toto pravidlo bylo pro některé děti poměrně obtížné dodržet.

V této lekci si děti vlastními silami vytvořily pravidla chování ke knihám, která jsme vystavili na viditelné místo u knihovničky. Grafickému ztvárnění předcházela diskuze o pravidlech chování ve všeobecné rovině a následně ve vztahu ke knihám.

Děti měly poměrně přehled o probíraném tématu a dohromady se nám podařilo shromáždit ucelenou sbírku pravidel. V této lekci se děti zapojovaly přibližně ve stejném měřítku, jako v lekci předchozí, i tentokrát zůstaly dvě děti stranou a spíše pozorovaly. Při samostatné práci – ztvárnění pravidla – mělo problém se ztvárněním pouze jedno z dětí, ale po upozornění bylo schopné vymyslet variantu, která vyhovovala všem. Vzhledem k faktu, že se jednalo o chlapce, u kterého byla v celé lekci pozornost na poměrně nízké úrovni, předpokládám, že jeho prvotní ztvárnění vycházelo z nedostatečně vyslechnutého úkolu. Chlapci by tedy pomohlo znovu zopakovat úkol ve fázi znovu těsně před kreslením, když nebude zaměstnán ničím a nikým jiným. (Všechny obrázky jsou součástí přílohy č. 6).

Výběr textu:

V druhé lekci byl zařazen poměrně nový příběh od Petera Stoličného, který celou svou knihu zaměřil na téma dopravních značek. Začátek příběhu je věnován tomu, proč jsou pravidla důležitá a příklady toho, kde dobře fungují (zdravení, placení v obchodu, pravidla na silnici atp.), poté se příběh přesouvá do pohádkové říše, kde se dějová linie věnuje princezně Koloběžce a jejímu porušení pravidel na silnici. Příběh končí dobře a připomíná, že je dobré dohodnutá pravidla i značky dodržovat.

Hlavní potenciál tohoto příběhu spatřuji v informacích o důležitosti pravidel v životě, které lze samozřejmě vztáhnout na jakoukoliv oblast, včetně knih. Z těchto důvodů jsem příběh vybrala, neboť splňoval mé požadavky o vytvoření širšího vědomí dětí v oblasti pravidel. O jejich potřebnosti a důležitosti.

PRŮBĚH LEKCE: O rybáři a zlaté rybě

- **Název příběhu:** O RYBÁŘI A ZLATÉ RYBĚ (viz příloha č. 9)
- **Kniha/ autor:** Pohádkový kolotoč / Jiří Žáček
- **Datum:** 9. 4. 2015
- **Cíle lekce – pro uč.:**
 - 1.) seznamuje žáky s pojmem pýcha
 - 2.) vede žáky k souvislému vyjadřování
 - 3.) pomalu a zřetelně předčítá text, aby byli žáci schopni splnit zadaný úkol
- **Cíle lekce – pro žáky:**
 - 1.) žák si osvojuje termín pýcha
 - 2.) zaznamenává dějovou linii pomocí obrázků
 - 3.) s oporou obrázků vypráví vlastními slovy děj příběhu
 - 4.) zapojuje se do diskuze, přispívá do ní vlastními názory a zkušenostmi

1.) Chvilka pro čtení:

V této lekci mají děti prostor pro volné prohlížení knih. Vytvářím klidovou atmosféru, která má děti připravit na náročnější činnosti v následujících částech lekce.

Průběh 1. části lekce:

Dnešní chvílka pro čtení je zaměřena pouze na volné prohlížení nabízených knih. Snažíme se dodržovat dohodnutá pravidla. Děti se učí sdělovat si zážitky a objevy z knihy způsobem, který neruší ostatní. Je potřeba pravidlo připomínat.

2.) Aktivita před čtením:

- Báseň „Knížky máme všichni rádi“
- Diskuze o významu slova „pýcha“
- Nastříhat obrázky k textu

Aktiviny před čtením byly zvoleny v klasickém pořadí (přivítání se, úvodní báseň), navíc je zde zařazena diskuze o pýše. Diskuze má připravit dětem půdu pro nastávající příběh, který o lidské pýše pojednává. V této části lekce si děti připravují obrázky, které využijí v další části lekce pro řazení dějové linie příběhu. Požadavky, které byly na děti kladeny v této části lekce, spočívaly v aktivním přemýšlení, využití řečových dovedností, schopnosti odůvodňovat a vysvětlovat, pro práci s nůžkami jemná motorika.

Průběh 3. části lekce:

S dětmi se setkáváme v kruhu na koberci. Čtvrtou lekci zahajujeme básní „Knížky máme všichni rádi“, hned poté přesunujeme pozornost k diskuzi na téma pýcha. „*Děti, dneska si budeme povídat o pýše. Víte někdo, co je to pýcha?*“ Děti odpovídají, že ne. Zkouším jinou formu otázky: „*Co to znamená, když je někdo pyšný?*“ Děti již reagují:

- „*Když ten druhej není hezkej, ale myslí si, že je hezčí.*“, „*Že je někdo lakomej.*“, „*Že je pyšnej.*“, „*Když je někdo zlobivej.*“ „*Že je na sebe hodnej a na toho druhýho je lakomější.*“

Vysvětlujeme si pojem pýcha jako určitou vlastnost, kdy se člověk povyšuje nad ostatní a myslí si, že je lepší než ostatní. Společně si ještě upřesňujeme, že „lepší“ znamená v tomto případě široké spektrum vlastností; například: „šikovnější, krásnější, chytřejší“. S dětmi se ještě zaobírám otázkou, zda je pýcha dobrou vlastností. Děti jednohlasně reagují, že není a samy od sebe začnou demonstrovat pyšné chování k ostatním. „*Já jsem ale lepší než ty.*“ „*Pchh, na mě nemáš. Jsem*

první.“ Od dětí se ozývají reakce: „*Nechci s Tebou kamarádit, když seš takovej.*“
„*Mě se to takhle nelíbí.*“

Ukončujeme ukázky a dětem ještě zadávám úkol: „*O tom, co dokáže pýcha, se dnes dozvíte v příběhu, který jsem připravila. Než však začneme číst, dostane ode mne každý z vás papír, na kterém je 9 obrázků. Vy si ten papír rozstříhejte tak, aby byl každý obrázek zvlášť. Budeme je potřebovat na další práci.*“ Děti stříhají, hotové obrázky si skládají na hromádku.

3.) Aktivita při čtení:

- Seznámení s knihou a příběhem
- vytváření dějové linie příběhu pomocí obrázků

Předposlední fáze lekce využila zpracovaný pojem pýcha, který figuroval v celém příběhu a nastříhané obrázky pro poskládání dějové linie příběhu. Tato aktivita byla velmi náročná, neboť od dětí požadovala pozorně poslouchat příběh a zároveň vybírat z řady obrázků ten pravý, který odpovídal ději. Činnosti zařazené v následující části lekce byly zpětnou vazbou pro správnost pořadí obrázků a také reflexí pro mne, zda děti zvládaly vnímat čtený příběh.

Průběh 3. části lekce:

Seznamuji děti s dnešním příběhem, jeho názvem a autorem. Zadávám aktivitu, která bude probíhat během čtení příběhu: „*Dnes jsem si pro vás připravila knížku „Pohádkový kolotoč“, kterou napsal pan Jiří Žáček. Budu vám dnes číst příběh „O rybáři a zlaté rybě“, kde se dozvíte, co může vykonat pýcha. Vaším úkolem bude správně seřadit obrázky, které máte před sebou. Zkuste to dělat úplně sami, spoléhejte jen na sebe.*“

Příběh čtu velmi pomalu, aby děti měly vhodné podmínky pro vnímání děje a zároveň sledování obrázků. V příběhu dělám pauzy, aby děti měly možnost plnit úkol na co nejvyšší úrovni. Děti skládají obrázky. Občas se ozve výkřik, že to někdo

nestíhá – v té situaci zpomaluji tempo a opakuji přečtenou pasáž, napovídám, kolik obrázků mají mít již zařazeno.

4.) Aktivita po čtení:

- sestavování hlavního děje příběhu

Závěrečná fáze lekce shrnovala děj příběhu, který jsme si četli v části předchozí a zároveň došlo ke kontrole a opravě poskládaných obrázků. Zde byla důležitá schopnost sebereflexe dětí. V lekci jsme dále společně shrnovali děj, což vyžadovalo od dětí probuzení jejich paměťových stop a schopnost smysluplně se vyjadřovat.

Průběh 4. části lekce:

Po přečtení příběhu kontrolujeme výslednou práci dětí. Zběžně prohlížím, jak se dětem podařilo poskládat obrázek za sebou. Jedno z dětí má vše správně, u ostatních vidím, že mají posloupnost obrázků popletenou. Jeden z chlapců si uvědomuje, že obrázky nemá správně, uráží se a odchází pryč. Na základě pozitivní motivace se poté navrácí zpět a pracuje s námi. Postupně procházíme hlavní body příběhu, začínám vyprávění a děti navazují, doplňují. Děti si podle společného zkráceného vyprávění opravují pořadí obrázků. Aktivizuji žáky otázkami: „*Co bylo dál? Co se stalo potom?*“ Společně vytváříme hlavní dějovou osnovu příběhu:

„Byl jeden rybář a ten žil se svoji ženou ve staré chatrči... a co bylo dál?“

„*Pak chytil zlatou rybu.*“

„Potom přišel domů a tam na něj křičela žena, že je hlupák a že si od ryby nic...“

„*Nepřál.*“

„A co mu ta žena řekla dál?“ „*Přej si, abych měla nový dům.*“

„Ano, žena mu řekla: běž za rybou, chci nový dům. Rybář přišel k moři a volal...“
„Zlatá rybo, z mořských plání, splň mé přání!“

„Ale ta žena byla velmi pyšná a dům jí nestačil. Co chtěla potom?“ „Zámek a sluhy.“

„A bylo jí to dost?“ „Ne! Chtěla království, aby byla královnou a vládla všem palácům.“

„A líbilo se to té rybě?“ „Ne!“ „Co se tam stalo, co na to ryba?“

„Potom byla velká bouřka.“ „Změnila ten dům na starou chatrč.“ „Měla tam ty necky.“

„Správně! Celá obloha se zatáhla, začaly lítat blesky, a ta ryba - protože žena byla pyšná, potrestala tu její pýchu. Na konci bylo, že kdo chce moc, nemá nic.“ „To je jako v Krakonošovi.“ „Ano, takže na konci měli zase tu starou...“ „chatrč“ „a žena prala...“ „až do rána.“

Po dokončení vyprávění mají všichni obrázky správně.

Zhodnocení lekce:

Čtvrtá lekce byla zacílena na práci s dějovou linií příběhu. Tuto linii měly děti samostatně skládat v průběhu čtení. Z těchto důvodů bylo uzpůsobeno tempo čtení ukázky. Skládání dějové linie pomocí obrázků bylo pro děti poměrně složitým úkolem. Přesně podle ukázky splnil úkol pouze jeden z chlapců, některé z dětí měly obrázky přehozené, ale stále odpovídaly dějové linii příběhu. Ostatní měli zaměněné klíčové prvky v obrázcích (např. stará chatrč za krásný dům). Větší časová dotace byla věnována aktivitě po čtení, kde jsme s dětmi postupně procházeli hlavní body příběhu, a děti skládaly obrázky do správného pořadí. Na základě tohoto postupu zvládly všechny děti příběh poskládat správně.

Po aplikaci tohoto postupu jsem došla k závěru, že vhodnější metodou by bylo příběh nejprve přečíst, poté příběh číst znovu a zároveň vyzvat děti ke složení obrázků. Následně by mělo dojít ke kontrole a pomocí obrázků příběh vyprávět znovu. Děti by tak měly čas se soustředit nejprve na děj příběhu a poté na základě paměťových stop skládat příběh do obrázkové linie s průběžnou kontrolou poslouchaného příběhu.

Výběr textu:

Hlavní cíl lekce byl zaměřen na skládání dějové linie příběhu. Z toho důvodu jsem vybírala text, se kterým se děti již setkaly a který měl zároveň vhodně zpracované ilustrace, odpovídající čtenému textu. Příběh z dílny Jiřího Žáčka, o „Rybáři a zlaté rybě“, tyto podmínky splňoval.

Text jsem navíc využila pro hlubší seznámení s pojmem pýcha, jež je v příběhu velmi zdařile reflektován. Na základě těchto prvků jsme s dětmi mohli rozvinout diskuzi o tom, co pýcha je a jak s ní lze naložit.

PRŮBĚH LEKCE: Jak šveholí jarní déšť

- **Název příběhu:** Jak šveholí jarní déšť
(viz příloha č. 10)
- **Knihy/ autor:** Koulej se, sluníčko, kutálej / Zdeněk Kriebl
- **Datum:** 16. 4. 2015
- **Cíle lekce – pro uč.:**
 - 1.) seznamuje žáky s žánrem poezie a jejími charakteristickými rysy
 - 2.) vytváří příležitost ke kooperaci dětí
 - 3.) vede žáky k vysvětlování a odůvodňování
- **Cíle lekce – pro žáky:**
 - 1.) žák si osvojuje charakteristické rysy žánru poezie
 - 2.) pokouší se vysvětlit, jak rozumí textu v metafoře
 - 2.) žáci se podílí na skládání básně

1.) Chvilka pro čtení:

Chvilka pro čtení má v této lekci zadaný úkol - najít v knihách poezie, čím se liší jejich text od knihy „běžné“. Děti využívaly svých zrakových dovedností a schopnosti diferenciaci jednoho textu od druhého a to na základě paměti. Získané poznatky jsme s dětmi rozebrali v další části lekce.

Průběh 1. části lekce:

Druhá dubnová lekce byla zaměřena na práci s literárním druhem poezie. V nabídce knih ve Chvilce čtení byly tentokrát knihy z oblasti říkadel, básní, poezie.

Děti dostaly za úkol pokusit se vypořádat, jakým způsobem je text v těchto knížkách napsaný. Na prohlížení knížek a splnění zadaného úkolu měly přibližně 15 minut.

2.) Aktivita před čtením:

- Uvítací báseň „Knížky máme všichni rádi“
- Určování literárního druhu, hledání specifických rysů básně
- Představení knihy „Koule se sluníčko, kutálej

Po uvítání na lekci byla zařazena reflexe získaných poznatků z předchozí části lekce. Vyžadovala od dětí přesné vyjadřovací schopnosti, které vycházely z pozorování zadaného objektu. V následujících pasážích jsme se seznámili s novým pojmem „poezie“. Pro dokonalé pochopení vlastností žánru jsme si na modelové básni představili charakteristiky žánru, což vyžadovalo od dětí pozornost a naslouchání druhým. Na tyto aktivity jsme navázaly v následující části lekce, kde se děti pokusily vysvětlit význam jednotlivých pasáží básně.

Průběh 2. části lekce:

Po ukončení čtenářské chvílky jsme se s dětmi sešli v kroužku a uvítali se básní „Knížky máme všichni rádi“. Následovala zpětná vazba k úkolu, který měly děti splnit v rámci „chvilky pro čtení“. Pro vizuální oporu dětí mám v rukách rozevřenou knihu od Z. Pospíšilové - Veršovaná encyklopedie. „*Děti, povězte mi, co jste dnes zjistili při prohlížení knížek, které jste si vybraly. Jakým způsobem byl napsán text - slova - v knížce?*“ – „*Moc jich tam nebylo.*“ Poklepávám na rozevřenou knihu. „*Je jich tam málo*“ „*Jsou pod sebou.*“ „*A je tam velký obrázek.*“ „*A věděli byste, jak se říká knížkám, ve kterých je příběh napsaný takhle pod sebou?* – děti nevědí. Předčítám tedy krátkou báseň z připravené knihy:

„TOPOL“

Topol to je strom,

Vysoký jak hrom.

Větve vzhůru vyrůstají

A zelené listy mají.“

(Pospíšilová, 2010, s. 155)

Děti hbitě reagují: „*To je básnička!*“ Snažím se děti nasměřovat k tomu, jaká kniha obsahuje básničky. Děti odpovídají: „*básničková knížka*“ a „*knížka básniček.*“ „Téměř správně děti! Těmto knihám se říká kniha básní nebo taky kniha poezie.“ – všichni si zkouší tento pojem zopakovat. Dále se ptám: „*V čem se liší taková báseň od normální pohádky?*“ Znovu čtu část básně Topol: „*Topol je strom, vysoký jak hrom.*“ „*Rýmuje se!*“ Po správné odpovědi si znovu shrnujeme získané poznatky:

„Co to tedy je ta poezie?“ „*Báseň.*“ „*Jo, to je básnička.*“

„A jak poznáme, že se jedná o báseň?“ „*No... rýmuje se.*“

„A co to znamená, že se rýmuje?“ „*Na konci končí úplně stejně.*“

„A uměl by někdo vymyslet rým?“ „*Třeba jako... les a pes.*“ „*Nebo dům astůl.*“

V závěru si představujeme vybranou knihu, se kterou budeme pracovat v další části lekce.

3.) Aktivita při čtení:

- Pokusit se vysvětlit význam některých pasáží/ slov

Třetí část lekce jsem zaměřila na práci s vybranou básní od Zdeňka Kriebla – Jak šveholí jarní déšť. Mou snahou bylo, aby se děti seznámily s klasickou autorskou poezií a pokusily se přijít na význam jednotlivých pasáží básně. Činnost vyžadovala pozornost dětí, přemýšlení, využívání vlastních znalostí a dovednost chápat text v souvislostech. Děti se nepřímo seznámily s pojmem „metafora“. V další části

lekce byly poznatky z této i předchozí části shrnuty a východiskem bylo vytvořit báseň.

Průběh 3. části lekce:

Text, který byl vybrán pro tuto lekci, je velmi krátký. Velká část času je tentokrát věnována aktivitě po čtení – společné práci dětí. Kniha na dnešní lekci pochází od Zdeňka Kriebla – Koulej se sluníčko, kutálej. S dětmi čtu a následně rozebírám báseň „*Jak šveholí jarní déšť*“. Pokoušíme se přijít na to, co znamenají vybrané pasáže básně. Dětem kladu otázky:

- „*Co znamená, že pokropí pastýřovi hůl?*“

- „*Vítr vezme mrak a z kropičky poleje pěkně zem – o čem jsou asi tahle slova?*“

- „*Co je kropička?*“

Dětem jsem dle potřeby napovídala, radila. První dvě otázky zvládají zcela samostatně. Pojem kropička dětem přibližuji pomocí slovního spojení „kropit zahradu“ – samostatně už poté přišli na konvičku. Následuje motivační řeč:

„Tady děti vidíte, že vymyslet báseň - aby měla hlavu a patu – není vůbec jednoduchá věc. Myslíte, že byste to zvládly? - „Joo, zvládnem!“ „Jasně.“ „Jo.“

„Dobrá... tak si to teď vyzkoušíte – společně se tady pokusíme vymyslet trochu poezie. Složíme báseň.“

4.) Aktivita po čtení:

- Společné skládání básně

Poslední aktivitou, která cílila na shrnování získaných poznatků, bylo vytvoření vlastní básně. Děti se v předchozích pasážích dozvěděly, co je báseň a jak by měla vypadat, a tyto poznatky jsem nyní plánovala využít. Mým cílem bylo vytvořit báseň, která bude mít alespoň trochu děj. Tento cíl apeloval na dětskou znalost

pohádkových příběhů, které dějové linie také obsahují, protože bylo v plánu vytvořit v další lekci obrázkovou knihu ze složené básně. V poslední části lekce jsem od dětí vyžadovala jejich aktivní účast, propojování poznatků z předchozích částí lekce, zapojení fantazie a sluchovou paměť.

Průběh 4. části lekce:

S dětmi začínáme pracovat na vlastní básni. Kladu otázky: „*O čem by mohla být báseň, kterou složíme?*“ – děti odpovídají: „*O sluníčku*“ „*O berušce.*“

„*Dobře. O sluníčku a o berušce.*“ – jeden z chlapců se aktivně ujímá slova „...
Bylo jedno sluníčko, to svítilo maličko.“

Děti se dále zapojují do tvorby a doplňují text básně. Upozorňuji je na důležitost rýmu. Hledají vhodná slova, vzájemně se podporují, pokud se jim nápad líbí. Dvě z dětí se opět nezapojují, jsou pouhými posluchači. Podněcuji spád básně otázkami: „*Co dělala beruška?*“ Neaktivněji pracuje na básni jeden z chlapců, který výrazně vyniká svou bystrostí – jmenuji i jiné děti, aby měly možnost dostat se ke slovu. Po krátké chvíli vzniká báseň:

„*Bylo jedno sluníčko, to svítilo maličko*

Vidělo tam berušku.

Beruška si lítala, u pole si zpívala.“

Oceňuji děti za práci s fantazií a ptám se, zda je báseň hotová. Děti odpovídají, že ano. Snažím se je více podnítit k dalšímu rozvinutí děje: *Děti, ta vaše básnička je moc pěkná. Ale nemá žádný děj. Vůbec nic se tam nestalo. Potřebujeme vymyslet příběh, aby se tam něco dělo. Představte si, že z toho uděláme veršovanou pohádku, jako má třeba pan Hrubín o princezně na bále. Uměly byste vytvořit nějaké pokračování?*“

Pokračujeme v tvoření, opět děti podněcují otázkami. „*Beruška byla u pole, tam si lítala a zpívala. A co bylo dál, co se tam stalo?*“ nebo „*Tady se nám to nerýmuje. Zkuste to vymyslet jinak.*“ Na závěr vzniká finální podoba básně:

Bylo jedno sluníčko,
To svítilo maličko.
Vidělo tam berušku,
Ta seděla na listu.
Beruška si lítala,
u pole si zpívala.
Motýlka tam viděla,
potom k němu letěla.
Tancovala, tancovala,
až se jí tykadla zamotala.
Potom tam motýlek přiletěl,
pomoci jí doletěl.
Rozmotal jí tykadla
a beruška mu děkovala.
Točila se jí hlava,
až na trávu spadla.
Zazvonil zvonec
a pohádky byl konec.

Děti chválím za odvedenou práci a na konci lekce si všichni společně zatleskáme. Děti si vyzkoušely roli autora, neboli spisovatele, která spočívala ve vymyšlení příběhu.

Zhodnocení lekce:

Lekce byla zahájena prohlížením knih, kde děti měli úkol vyzorovat, jakým způsobem je text psaný. Děti byly pozorné a všimly si, že text je v těchto knihách psán jinak. Po přečtení krátkého úseku básně uměly bez problému určit žánr.

Vysvětlování významu slov v autorské poezii v další části lekce dětem nečinilo zvláště velké potíže.

Nejvíce děti zaujala a bavila praktická část lekce. Celou dobu vlastního tvoření (skládání básně) byly děti zaujaté a soustředěné. Vyzkoušely si roli autora (spisovatele) a vytváření rýmů jim šlo poměrně dobře a bavilo je.

Tato lekce potvrzuje fakt, že pro děti jsou básně velmi lákavé a oblíbené (viz podkapitola teoretické části 3.3.1).

Výběr textu:

Lekce byla zaměřená na práci s poezií a seznámení s literárním žánrem poezie, jako takovým. Pro lekci jsem si mohla zvolit současnější sbírku básní, ale vybrala jsem tuto z několika důvodů. Se současnou poezií seznamují děti ve své praxi téměř každý den. Čtenářská lekce, ve které jsou již vyspělejší předškoláci, proto nabízela příležitost zařadit autorskou poezii staršího data. Děti tak měly možnost seznámit se starším jazykem a poměrně neobvyklými jazykovými obraty (např. i metaforou) a pokusit se vysvětlit jejich význam.

PRŮBĚH LEKCE: Jaro, Léto, Podzim , Zima

- **Kniha/ autor:** Jaro; Léto; Podzim; Zima / R. S. Bernerová (příloha č. 12)
 - **Datum:** 23. 4. 2015
 - **Cíle lekce – pro uč.:**
 - 1.) vede žáky k souvislému vyprávění příběhů
 - 2.) rozvíjí u žáků fantazii a kreativitu
 - 3.) lektoruje výrobu společné knihy
 - **Cíle lekce – pro žáky:**
 - 1.) žák vypráví vlastní příběh z obrázkové předlohy
 - 2.) upevňuje si pojem ilustrace a ilustrátor
 - 3.) vytváří ilustraci k vybrané pasáži básně
-
-

1.) Chvilka pro čtení:

Chvilka pro čtení byla tentokrát bez zadaného úkolu. Obsahovala pouze specifický výběr knih, se kterými bylo následně pracováno v celé lekci.

Průběh 1. části lekce:

Dnešní část lekce „Chvilka pro čtení“ byla volného charakteru. Děti dostaly do nabídky pouze obrázkové knížky a leporela různých rozměrů (např. edice ročního období od R. S. Bernerové, edice „Hledej v obrázku a další). Část lekce trvala přibližně 10 minut.

2.) Aktivita před čtením:

- Uvítání básní „Knižky máme všichni rádi“
- Zadání úkolu a rozdělení dětí do dvojic

Na prohlížení knih jsem navázala v druhé části lekce přivítáním a přímým zadáním úkolu pro děti. Úkol přesunoval kompetenci aktivního „čtení“ na děti. Správné splnění zadání úkolu vyžadovalo od dětí pozornost a pochopení sdělovaného úkolu. Aktivita byla rozvinuta v následující části lekce.

Průběh 2. části lekce:

Po zakončení čtenářské chvilky svolávám děti do kruhu, kde se společně vítáme básní „Knížky máme všichni rádi“, kterou děti už umějí. Po básničce přistupuji k zadání dnešního úkolu, který je zároveň obsahem nosné části lekce: *„Děti, dnes bude čtení příběhu na vás. Rozdělte se do dvojice nebo trojice. Do každé skupiny ode mne dostanete jednu obrázkovou knížku. Vaším úkolem bude vymyslet příběh, který budete vyprávět podle obrázků z knížky. Ve vyprávění se můžete střídat a pokračovat v něm společně s kamarádem.“*

3.) Aktivita při čtení:

- Vyprávění (čtení) vlastních příběhů podle obrázků

Třetí část lekce byla tentokrát stěžejní a zahrnovala samostatnou aktivitu dětí, která spočívala ve vymýšlení vlastních příběhů, a to na základě obrazové předlohy v knihách. Bylo zapotřebí, aby děti ve velké míře zapojili svou fantazii a kreativitu a maximálně zaktivizovaly svoje vypravěčské dovednosti. Důležitým prvkem byla bezpochyby i slovní zásoba jednotlivců. Protože jsme pracovali s ilustracemi, rozhodla jsem se navazující část lekce využít pro vytvoření ilustrací vlastních a to přímo do podoby knihy.

Průběh 3. části lekce:

Děti jsou rozmístěné na koberci ve dvojicích, či trojicích do čtyř skupin. Každá skupina má jednu obrázkovou knihu od R. S. Bernerové. Procházím mezi dětmi, opakuji zadání úkolu a pomáhám se začátkem příběhu („Jak by mohl začínat příběh? Jak třeba začínají některé pohádky?“), nebo se správnou formulací. Níže zveřejňuji vybrané ukázky:

- „Bylo, nebylo, byl jeden dům a tam byly obchody. Vedle toho byl skleník a vedle toho skleníku byl velikánskej strom. Letěli tam ptáci a někdo i do teplých krajin. Jezdily tam auta, byl tam cirkus. Jezdil tam pán s paní a ty měli dýně a měli tam taky nějaký potřeby. Jednou se pán vydal na procházku...“

- „Byl jeden popelář, kterej běhal do odpadkového koše. Potom ta liška tam skočila a potom ten pes tam taky skočil. To mimino se rozbrečelo.“

Přerušuji chlapcovo vyprávění a vysvětluji, že je potřeba příběh vyprávět tak, jakoby ti posluchači neviděli obrázky. Jako by ten příběh vyprávěl někomu dalšímu. Aby byl příběh ucelený. Chlapec pochopí a pak začíná znovu:

- „Byl jeden popelář a ten se jmenoval Hanba a potom chtěl odnést odpadky. Hrabali se v odpadkách... V odpadkách se hrabali... hrabali liška a pes. Utekl páníčkovi a štekal na lidi. Potom byli na farmářským trhu, tam se prodávali různý jablka, různý ovoce a zelenina. I paní si koupila jablka a jedno dala oslíkovi.“

Další z chlapců se pokouší vyprávět. Jeho vypravování je ale spíše popisem daného obrázku, fantazie příliš zapojena není. Navíc je zde cíl pobavit ostatní kamarády:

- „Byl jednou jeden kostel se zelenou střechou a chlapeček se kouknul z okna a viděl tam: „uááá, můj balónek“ a pak skočil do ohně. A pak utíkal a zase skočil a skočil do záchoda.“

I na tohoto chlapce apeluji, aby se pokusil příběh vyprávět znovu, ale tak, aby si představil, že nikdo nevidí ty obrázky a byl to příběh, který se bude líbit i dospělým. Chlapec se pokouší znovu:

„Byl jednou jeden kostel se zelenou střechou a ten stál na náměstí. Chlapeček... byl v domě a koukal se z okna. Uviděl tam balónek a křičel: „Uáááá, můj balónek! Uletěl pryč!“...“

4.) Aktivita po čtení:

- Grafické ztvárnění vlastní tvorby

Poslední část lekce byla zaměřena na shrnutí provedené aktivity a krátkou diskuzi, která ústila k vytvoření ilustrované knihy, která by byla jen v režii dětí. Tato aktivita, podobně jako ta předchozí, vyžadovala od dětí pochopení zadaného úkolu, kreativitu, grafomotorickou zručnost a také schopnost věrně přenést text do ilustrace.

Průběh 4. části lekce:

Svoláváme se zpět do kruhu, kde si s dětmi shrnujeme, co bylo průběhem předchozí činnosti.

- „Četli jsme, ale nebylo tam žádný psaní.“

- „Vyprávěli jsme podle obrázků vlastní pohádku.“

Dětem dále vysvětluji, že si takovýmto způsobem mohou kdykoliv vyprávět příběh buď sami pro sebe, nebo pro někoho dalšího. Dětem pokládám otázku:

„Co uděláte, když budete chtít vyprávět příběh a nebudete mít knížku?“

- „Uděláme si jí. „Nebo si to sami napíšeme.“ „Vyrobíme si jí.“

- *Jasně, můžete si jí udělat sami! Zvládli bychom vytvořit nějakou vlastní knížku, kam bychom namalovali obrázky? O čem by ta knížka mohla být?*

- „O té berušce a sluníčku, jak jsme dělali minule.“

- „No to máte pravdu! Tak se do toho můžeme pustit.“

Úkol:

„Každý z vás si teď vyzkouší roli ilustrátora. Pamatujete si ještě, kdo je to ilustrátor?“ děti odpovídají, že je to ten, který maluje obrázky. Zadáвам úkol: „Každý si vyberete kousek básničky a ten se pokusíte namalovat. Společně nám vznikne knížka s básní, kterou jste složili. Sedněte si ke stolečkům a připravte si pastelky.“

Procházím mezi dětmi, předcítám rým, který je potřeba ztvárnit. V případě potřeby přidávám indicie z předchozích rýmů. Děti kreslí samostatně, bez další potřeby pomoci. Všichni dokončují práci; některé z dětí se dožadují dalšího kreslení. Protože nám chybí ztvárnit ještě tři rýmy, tři z dětí kreslí druhý obrázek.

Hotová práce – kniha poezie v současné podobě s názvem „Básnička o berušce“, byla dokončena v následujících dnech. Ke každému obrázku byl dopsán odpovídající verš a poté byly jednotlivé stránky zalaminovány a svázané do podoby leporela. (viz příloha č. 11)

Zhodnocení lekce:

Dnešní lekce dostala trochu jiný ráz než lekce předchozí a následující. V této lekci bylo „čtení“ příběhu na dětech – pomocí obrázku v knize vymýšlely vlastní příběh. Některé děti měly potíže vymyslet příběh, který by nebyl pouhým popisem obrázku, ale čím déle na tom pracovaly, tím lepší jejich příběhy byly. Navíc je tato aktivita velmi bavila, protože mohly naplno projevit vlastní fantazii a tvořivost. Největší radost ale měly děti ze zadaného úkolu, při kterém vytvářely ilustrace k básni, kterou složily v minulé lekci. Tato práce byla zajímavější tím, že byla společnou činností celého předškolního kolektivu.

Lekce zapůsobila silně motivačně na celou skupinu. Motivační pohon vydržel dětem až do konce realizace čtenářských lekcí, ve kterých byly děti pozornější a soustředěnější než dříve, více zaujaté pro činnosti a projevovaly aktivnější účast v zařazovaných aktivitách. Usuzuji, že tato lekce nastartovala vnitřní motivaci dětí,

kteřá byla naplno podpořena vlastní kreativní činností a především jejími úspěšnými výsledky.

Výběr textu:

V této lekci se jednalo o výběr knih jako takových, protože ke čtení příběhu či textu nedocházelo. Vybrala jsem obrázkové knihy z dílny R. S. Bernerové, která vytvořila kolekci čtyř knih: Jaro, Léto, Podzim a Zima. Volba těchto knih byla z několika důvodů - knihy jsou většího formátu a obsahují tak velké a velmi zdařilé ilustrace (ukázka ilustrací viz příloha č. 12) a děti si v těchto knihách velmi rády prohlížejí i při volnočasových aktivitách.

PRŮBĚH LEKCE: Červená Karkulka

- **Název příběhu:** ČERVENÁ KARKULKA (text viz příloha č. 13)
- **Kniha/ autor:** Malý špalíček pohádek/ František Hrubín
- **Datum:** 14. 5. 2015
- **Cíle lekce – pro uč.:**
 - 1.) vytváří s dětmi příležitost k dramatizaci příběhu
 - 2.) vede žáky k hledání příčin chování postav
 - 3.) rozvíjí žákovskou fantazii
- **Cíle lekce – pro žáky:**
 - 1.) dramaticky ztvárňuje známý příběh
 - 2.) tvořivě reaguje na situaci a vytváří vlastní zakončení děje
 - 3.) odůvodňuje chování postav
 - 4.) vztahuje vlastní znalosti k příběhu

1.) Chvilka pro čtení:

Chvilka pro čtení není ani tentokrát zatížena zadáním úkolu. Soustředím ji na klidné prohlížení dětí a mou snahou je vytvořit u dětí návyk, že kniha může být prostředkem k relaxaci.

Průběh 1. části lekce:

Chvilka pro čtení nabízí dětem knihy s klasickými pohádkami (Erben, Němcová, Hrubín, Andersen, Grimmové). Děti si mohou prohlížet zcela volně a sdělovat si své zážitky s kamarádem. Vytváříme tak příležitost pro relaxační chvíli s knihou.

2.) Aktivita před čtením:

- Úvodní báseň „Knížky máme všichni rádi“
- Seznámení se příběhem

Ve druhé části lekce se vítáme s pomocí básně „Knížky máme všichni rádi“, který je už tradičním rituálem, obdobně navazuje činnost, která děti seznamuje s knihou a příběhem, který budu číst. Jedná se o tradičně zařazované aktivity, které cílí na navození atmosféry a připravují děti pro následující aktivní práci s knihou, která je v této lekci zaměřena na dramatizaci příběhu. Tato fáze tedy od dětí vyžaduje využití paměti, řečové schopnosti, záměrnou pozornost.

Průběh 2. části lekce:

S dětmi se scházíme v kruhu, do kterého všechny předškoláky svolávám. Máme připraveny polštářky na sezení a lekci vítáme básní, kterou všichni přítomní perfektně ovládají. Seznamujeme se s knihou, autorem a příběhem dnešní lekce: „Děti, dneska jsem si pro vás připravila příběh, který už všichni jistě znáte – je to pohádka o „Červené Karkulce“ a je z knížky Malý Špalíček pohádek od Františka Hrubína. Pohodlně se usadte a příběh může začít.“

3.) Aktivita při čtení:

- Dramatizace části příběhu

Do třetí části lekce byla zařazena dramatizace příběhu, která měla vycházet z proměny situace Karkulkou a vlkem. Tato dramatizace vyžadovala od dětí pozornost k obsahu příběhu, schopnost zapojit fantazii a zaktivizovat řečové dovednosti. Spontánním produktem se však stala dramatizace celého příběhu, kterou započaly samy děti. Zde se naplno projevila jejich spontánnost, fantazie a kreativita při využití rekvizit a kostýmů a také byly výtečně prokázány dramatické dovednosti dětí.

Průběh 3. části lekce:

Začínám číst příběh o Červené Karkulce. U druhého odstavce vyskakuje z kruhu chlapec a dává si na hlavu červený šátek, který našel v koši s kostýmy. Nejprve si nejsem jistá jak reagovat, ale chlapec prohlásí: „Já jsem Karkulka!“ Jsme právě ve druhém odstavci, který pojednává o babičce. Vyskakuje další z chlapců a prohlašuje: „Já jsem babička!“ Děti se postupně začínají hlásit k jednotlivým rolím. Přerušuji čtení příběhu a využívám nenadálé situace. „*Dobře děti, tak tady máme Karkulku a babičku. V tom případě můžeme začít hrát pohádku.*“

„*Já budu vlk!*“ říká další a chlapec odchází do kouta třídy, kde vyčkává na svou hereckou příležitost.

Pokračuji ve čtení příběhu: „Jednou v létě napekla maminka koláčů... „ – vyskakuje jedno z děvčat a stoupá si k dřevěnému domečku, který máme ve třídě. Naznačuje zadělávání těsta v míse. – „odlila do láhve malinové šťávy a řekla Karkulce.“ – (ptám se dětí: Kde máme Karkulku?) Chlapec v podání Karkulky běží k domečku, kde už na něj čeká maminka. Děvče v postavě maminky po mne opakuje nahlas: „*Babička u nás už měsíc nebyla. Dones jí to a vyříd' jí, ať se k nám brzy přijde podívat!*“

Naše Karkulka dostává do ruky košíček, do kterého děti z kuchyňky přinesly koláč a lahvičku, která má imitovat víno. Začínám číst další odstavec, kde po mě opět maminka opakuje pasáž směřovanou ke Karkulce: „*Karkulko, neboť se cestou za motýly, nekoupej si nožičky v potoce! Jdi rovnou, ať nezabloudíš!*“ Pokračuji ve čtení a Karkulka sama od sebe svědomitě říká: „*Ano, maminko, půjdu!*“

V příběhu se přesunujeme do samotného putování Karkulky. Předčítám nahlas: „*Přeběhla jednu mez, přeběhla druhou mez (Karkulka zdatně běhá po koberci dokola), a už před ní stál vysoký les.*“ (rukou dětem naznačuji, že hledám ten les – *a děti, které nehrají, ihned vyskakují a začínají ztvárňovat stromy*) „Karkulka šla a šla (*Karkulka se opravdu prochází mezi stromy*), travičkou, po mechu a lidem na polích.... Došla k potůčku. (*Jeden ze stromů vybíhá, sahá do kostýmů a vytahuje*

z něj modrou látku. Tu pokládá na zem a vytváří z ní potok. Poté se vrací do své pozice.) Byl parný den, Karkulka neodolala, položila košíček s koláči do trávy a zula se. Bosýma nohama se cachtala ve vodě, voda jí příjemně chladila, sluníčko uspávalo.“ (*Chlapec – Karkulka si zouvá bačkory a naznačuje koupání nohou v potoce. Přidává i vlastní hlasový doprovod: „Jéé, ta je studená!“*)

V příběhu pokračujeme dál, zatímco před mýma očima vzniká velmi zdařilá dramatizace. „V tom se před ní na druhé straně potoka rozhrnulo křoví a z křoví vyšel vlk.“ (*Na scéně se objevuje postava vlka, která hluboce vrčí a tváří se opravdu hrozivě.*) Vlč sám říká nahlas: „Ahoj Karkulko. Kam jdeš?!“ – doplňuji vypravováním: „Chtěl mluvit dobráckým hlasem, aby Karkulku nepolekal, ale neuměl to. V hubě mu skřípalo, jako by se o sebe třely rezavé hřebíky. Karkulka nikdy předtím vlka neviděla. Myslela si, že je to velký pes. Zatřepala na něj ručkama (*Karkulka mává na vlka a opakuje dle mého našeptávání nahlas.*) a řekla:

„Dobrý den pejsku. Nesu babičce koláče, už měsíc u nás nebyla. Chceš ochutnat?“ (*Karkulka dává vlkovi přičichnout ke koláči, co má v košíku.*)

„Maso nemáš?“ - *ptá se hlasitě vlk a Karkulka odpovídá: „Nemám.“*

„Nevadí, koláč si nechám k večeři.“ – *reaguje vlk.* Pokračuji ve čtení příběhu: „Koláč mu nevoněl a nejraději by se pustil do Karkulky. Ale nedaleko odtud praskaly větve a zněly hlasy dřevorubců, i bál se vlk Karkulce ublížit.“ (*vlk se na scéně ošklíbá a poté si mlsně oblizuje pusou.*)

„Kdepak bydlí babička?“ *ptá se vlk Karkulky, která mu odpovídá: „Jak to, že to nevíš? V chaloupce za lesem. Jde se kousek dolů podle potoka, pak cestičkou vlevo a za chvíli jsi tam.“*

V těchto místech příběh i jeho dramatizaci zastavujeme. Svolávám si děti k sobě zpět do kruhu a ptám se jich, jestli ví, jak pohádka pokračuje dál. Děti reagují, že ano a začínají povídat: „*Vlk pak závodí s Karkulkou, předběhne jí a sežere babičku.*“

„Taky sežere Karkulku.“ Ptám se děti: „A jak to nakonec dopadne?“ „Přijde myslivec a vysvobodí je.“ „A vlkovi daj do břicha kameny a ten se utopí.“

„Správně děti, přesně takhle se ten příběh v pohádce stal. Ale my to zkusíme udělat úplně jinak a vymyslet, jak by ten příběh mohl skončit přeci jen o něco lépe.

4.) Aktivita po čtení:

- Diskuze o setkávání s cizími lidmi
- Dramatická scénka – interakce mezi vlkem a Karkulkou
- Vytvoření vlastní dějové linie
- Shrnutí nového příběhu a celé lekce

V poslední části lekce už ve čtení příběhu nepokračujeme. Část je zaměřena na vytvoření nové dějové linie, která se mění v okamžiku interakce vlka a Karkulky u potoka. Do příběhu zařazuji krátkou diskuzi o tom, jak by se děti měly zachovat, když potkají neznámé lidi. Tato diskuze apeluje na znalosti dětí o dané problematice a jejich pudu sebezáchovy. Děti si zkusí tuto zkušenost prožít pomocí dramatické interakce s neznámou osobou (=vlkem) a ubránit se této cizí osobě.

Průběh 4. části lekce:

„Děti, zkuste mi říct, jak se vlk dozvěděl, kde babička bydlí?“ „Řekla mu to Karkulka.“

„A myslíte, že Karkulka udělala správně, když mu to řekla?“ „Ne.“ „Kdyby to nevěděl, tak by nikoho nesežral!“

„To odhaduješ velmi dobře. Co by stalo, kdybyste vy potkaly někoho cizího a ten by jen tak chtěl vědět, kde bydlíte? Řekly byste mu to?“ „Ne!“ „Já jen kdybych se ztratil.“

„Když se ztratíte, tak je samozřejmě potřeba to říci někomu dospělému. Hlavně jak se jmenujete a třeba i kde bydlíte. Ale když ztraceni nebudete... co potom?“
„*Neřekl bych to. Mohl by nás třeba vykrást, nebo někomu ublížit.*“

„Výborně! A my si to teď vyzkoušíme. Co mohla ta naše Karkulka udělat jinak, aby vlkovi neprozradila, kde bydlí babička. Vytvoříme dvojice – jeden bude vlk a druhý bude Karkulka. Poté si role vyměníte. Karkulka má za úkol ubránit se zlému vlkovi a nesmí mu prozradit, kde babička bydlí. Ale pozor, pozor. Vlk je chytrý a umí říkat krásné věci o tom, že chce pomáhat a Karkulku doprovodit jenom kousek. Tak si to teď můžete vyzkoušet.“

Děti vytváří dvojice a začínají pracovat na svých rolích. Na scéně vznikají výtečné improvizace. Procházím mezi dětmi a poslouchám jejich rozhovory:

Všichni vlci jsou opravdu úlisní: „*Karkulko, kde bydlí Tvoje babička?*“ „*Řekni mi to, já tě doprovodím, aby se ti po cestě nic nestalo.*“ „*Půjdu s Tebou jenom kousíček, tak mi to pověz, aby ses neztatila.*“

Karkulky se zdatně brání a vlkovi nic nechtějí říct: „*Ne vlku, nic ti neřeknu.*“ „*Ne, neřeknu.*“ „*Vlku, běž pryč.*“ „*Já ti uteču!*“

„Poté, co si všechny děti vyzkoušely roli vlka i Karkulky se vracíme zpět do kruhu, kde pokračujeme v ději příběhu:

„Tak děti a teď se stalo něco nečekaného – Karkulka se vlkovi ubránila, někde dokonce utekla a vlk se tak nedozvěděl, kde bydlí babička. Co se teď stalo v příběhu dál?“ – děti spletené původní pohádkou začnou dokončovat původní příběh. Poté, co zazní, že se vlk dostal k babičce, jejich vyprávění přerušují: „Ale vlk neví, kde babička bydlí a tak jí nemůže najít a už vůbec ne sežrat. Jak to tedy mohlo pokračovat dál?“

„*Karkulka přišla k babičce, zaklepala na dveře a šla dál.*“ „Výborně! A potom se stalo co?“

„*Dala babičce koláč a víno... teda malinovou šťávu.*“ „*Babička byla trochu nemocná.*“ „*A spolu to jídlo snědly a šťávu vypily.*“

*„A byl tam někde myslivec?“ „Jo, ten šel kolem a přišel k nim na návštěvu.“
„Taky si dal koláč a tu šťávu.“ „A Karkulka pak šla domů.“*

Společně ještě znovu shrnujeme, jaké nové zakončení příběhu děti vymyslely, a poté lekci ukončujeme.

Zhodnocení lekce:

Předposlední lekce projektu čerpala z motivačního pohonu dětí, který si vytvořily v předchozí lekci při vytváření knihy. Děti úžasným způsobem spontánně reagovaly a samy vytvářely dramatickou linii příběhu. Pro děti jsem se stala vypravěčem a jejich průvodcem na dramatické ose příběhu.

Originálním způsobem děti zapracovaly na vytvoření nového zakončení příběhu, kterému předcházela dramatická scénka mezi vlkem a Karkulkou a společná diskuze s dětmi, která odhalovala chyby Karkulky. Zpočátku bylo pro děti těžké vymýšlet vlastní linii, ale potom, co pochopily, jakým směrem se mají ubírat, byly schopny zapojit do příběhu původní postavy a vyvíjet jejich osudy mnohem šťastnější cestou, než v původní verzi.

Výběr textu:

Červená karkulka je klasickou pohádkou, která obsahuje napětí, drama a také dobrý konec. Text děti velmi dobře znají, a proto jsem jej vybrala na tuto lekci, kdy měly děti za úkol vytvořit nový konec příběhu, který již znají. Děti se mohly zamyslet nad tím, co vedlo Karkulku k tak závažné chybě, že sdělila vlkovi, kde babička bydlí a tuto její chybu napravit. Změnit „skutečnost“ nebylo zcela lehkým úkolem, ale tyto známé texty k tomu vytváří příležitost.

4. PŘÍLOHA: text ukázky: E. Petiška - Počmáraný den

POČMÁRANÝ DEN

Martínkovi se už nechce malovat do náčrtníku. Vzal si obrázkovou knížku a udělal do obrázku čáru. Podívejme – ani to není k poznání, že jsem čáru udělal já, myslí si Martínek – vypadá to, jako by ji namaloval do obrázku už malíř. Zkusí ještě jednu čáru a ještě. Nu, tyhle už opravdu vypadají jako od Martínka. A Martínek čmárá do knížky tužkou dál. Krávkě škrtl rohy a pejskovi je přidělal a za chvíli by nikdo pejska nepoznal. Samá čára a hezká knížka je samá čmáranice.

„To jsem to provedl,“ polekal se Martínek a vzdychl, „mám knížku, ale co v ní je, už nevidím.“

„Dobrý den!“ pozdraví ve dveřích Helenka.

„Nikdo tu není,“ bručí Martínek, „maminka je na zahradě.“

„Jé, jakpak že tu nikdo není, ty jsi tady přece,“ směje se Helenka a jde k Martínkovi, „no počkej, tys to provedl, počmárat takovou hezkou knížku!“

„Ať!“ řekne Martínek. A za chvíli prosí: „Helenko, přečti mi z té knížky pohádku o pejskovi a kočičce. Já pak knížku schovám, aby jí nikdo neviděl.“

Helenka se nadnese: „V takové čmáranici nejde nic přečíst.“

Martínek vzdychne a zastrčí knížku pod skříň.

„No, počkej, ty dostaneš!“ řekne Helenka.

A Martínek se otočí k Helence zády. Helenka nic neřekne, ale běží domů.

„Tak,“ strčí Martínek ruce do kapes u kalhot, „teď jsem to teprve provedl. Zkazil jsem knížku a rozzlobil Helenku.“

A jak tak má ruce v kalhotách, nahmatá kousek křídý. Dostal jej od Karlíka za jablko. To by se to křídou malovalo – myslí si Martínek a zapomene na počmáranou knížku i na Helenku. Ale kde jen křídou malovat? Křída je bílá a na bílém papíře není čáru bílou křídou vidět. Martínek vyjde před vrátka a vzpomene si: „Panečku, dneska se vrátí tatínek z dlouhé cesty, to mi jistě něco přiveze.“

A Martínek čeká na tatínka a rozhlíží se, kam by křídou maloval. Vrátky jsou černá, na vrátkách by to mohl zkusit. Nejdřív udělá jen čáru. Jde to. Začne malovat. Pejsek se mu nepovedl, prasátko se mu povedlo jen na půl, ale ze všeho se Martínkovi nejlépe povedl kouř. Namaluje ještě jeden kouř a ještě jeden. Vrátky jsou počmáraná až hanba. Za Martínkem se ozvou kroky. Tatínek! Martínek se k němu rozběhne, ale co to? Tatínek nejde domů, jde dál.

„Tatínku, kam jdeš?“ volá Martínek a vidí, že tatínek nese balíček, to bude jistě něco pro Martínka.

„Jdu domů,“ říká tatínek.

„Tady jsme doma,“ povídá Martínek a ukazuje na vrátka.

„Kdepak,“ říká tatínek, „my nemáme taková počmáraná vrátka. Tady bydlí někdo, kdo čmárá všude křídou. Naše vrátka jsou přece pěkně černá a čistá.“

A tatínek jde opravdu pryč.

„Počkej, počkej!“ volá Martínek za tatínkem. Tatínek se zastaví a Martínek běží do kuchyně a zase k vrátkům. Nese mokrý hadr a rychle utírá z vrátek křídou. Přitom se po očku dívá, zda snad tatínek opravdu nejde pryč.

„A to se na to podívejme,“ usmívá se tatínek, „opravdu, jsou to naše vrátka, ani bych to byl neřekl.“

Martínek setře hadrem ještě poslední čáru s vrátek a chytí tatínka za ruku a vede ho domů. V kuchyni odloží tatínek balíček na stůl. Martínek by rád věděl, co v balíčku je, a čeká jen, už aby tatínek řekl: tak si balíček rozbal. Ale tatínek se jde nejdřív umýt. Martínek pohladí balíček rukou. Co by to jen mohlo být? Už to má! V balíčku je jistě knížka. Ale jaká? O zvířátkách nebo o strojích? Kdyby tak byla o lokomotivách, to by bylo něco! V tom vběhne do chodby Hafík a táhne za sebou knížku. Tu knížku, kterou Martínek počmáral a zastrčil pod skříň. Tatínek se podívá na Hafíka a vidí počmáranou knížku. Sáhne po balíčku a dá ho vysoko na skříň, tam, kam Martínek nemůže dosáhnout. Martínek vezme Hafíkovi počmáranou knížku. Ta vypadá! Kousek si Hafík ukousl a snědl. A novou knížku Martínek tak brzy nedostane. Kdepak!

(PETIŠKA, 2008, s.88 – 91)

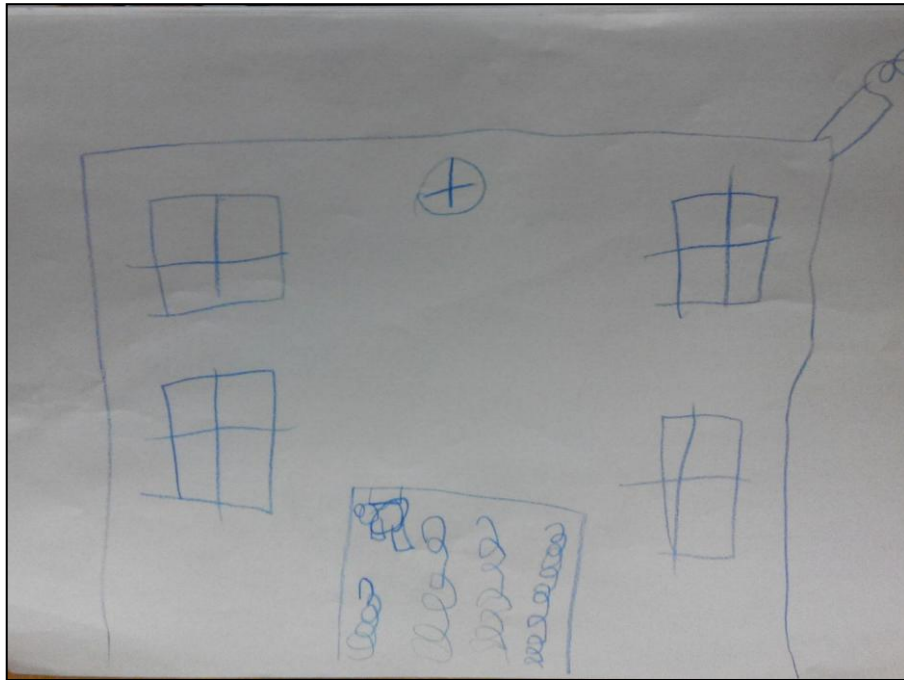
5. PŘÍLOHA: Práce dětí (zážitek z knihy) - Počmáraný den

„To je Martínek.“

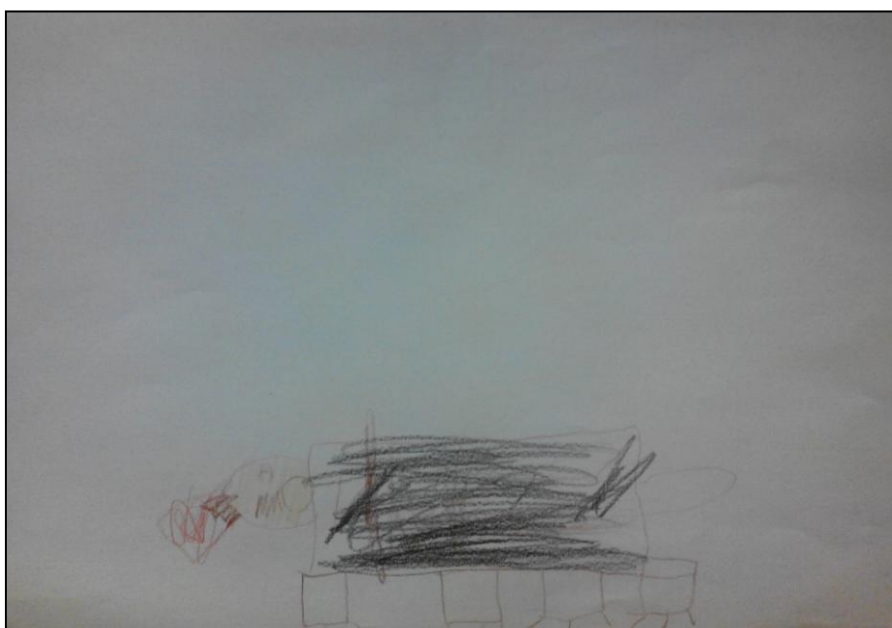
„Tatínek se zlobí na Martínka kvůli počmáraným vrátkům. Martínek brečí.“

„To jsou ty počmáraný vrátka u Martínkova domu.“

„Já jsem namalovala Martíňka, jak čmárá do té knížky.“

„To je ten pes... Hafík... s počmáranou knížkou.“

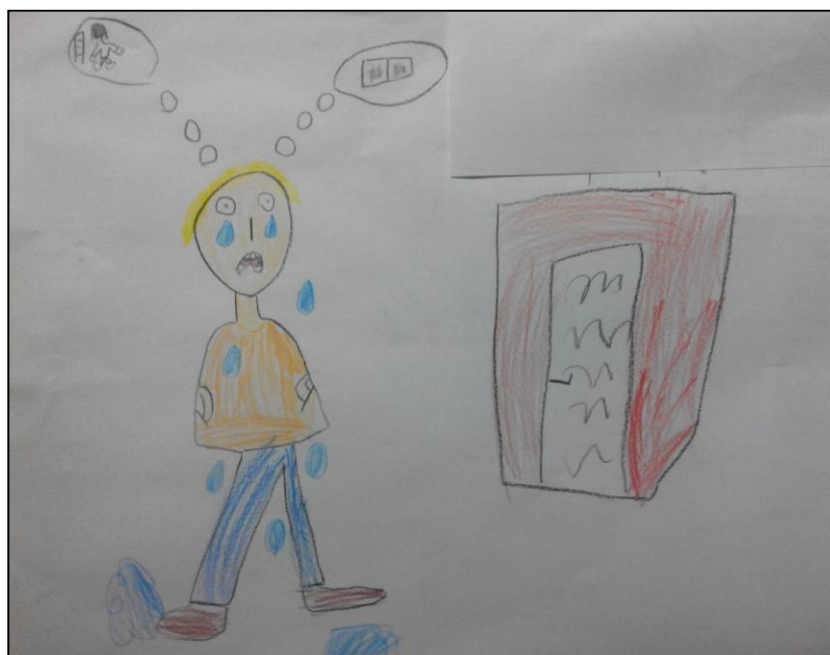
„Tatínek, jak se zlobí, mračí. Na Martina“

„Martínek“

„Tatínek jde pryč od vrátek u jejich domu, protože jsou počmáraná.“

„Martínek brečí, protože nedostal tu novou knížku. A ještě brečí kvůli té počmárané knížce a vrátkům.“

6. PŘÍLOHA: text ukázky: P. Stoličný - Pohádka o značce –
strážkyni pořádku

Pohádka o značce – strážkyni pořádku

Celý lidský život se řídí pravidly, která si vymysleli sami lidé. To proto, aby mohli žít bez hádek a nedorozumění. Například to, že se známí pozdraví, když se potkají. Když kamarádům řekneme „dobré ráno“, „dobrý den“ nebo „ahoj“, hned mají příjemnější den. Víme, že si ráno a večer musíme vyčistit zuby, aby nás nebolely a byly zdravé. Víme, že když jdeme do obchodu, dáváme přednost tomu, kdo z něj vychází, a až pak vejdemě my. Jinak bychom se

s ním ve dveřích srazili. Víme také, že si v obchodě nemůžeme jen tak něco vzít, když se nám zachce. Všecko se musí u pokladny zaplatit. A peníze na to vydělají rodiče prací. To všechno jsou pravidla, která by lidé měli dodržovat. Rodiče seznamují s těmito pravidly své děti. Když je děti nedodržují nebo porušují, potrestají je. Domlouvají jim, a když to nepomůže, zakážou jim něco, co mají rády. Počítačovou hru, dívání na televizi nebo čokoládu, na kterou se těšily.

Když pravidla nedodržují dospělí, mohou dostat pokutu. V nejhorším případě, pokud poruší ta nejdůležitější z pravidel, jimž se říká zákony, mohou dospělí i odsoudit a zavřít do vězení.

A jak je to v pohádkovém světě? Tam se také dodržují taková pravidla jako ve světě lidí? No jistě. V pohádkách je to podobné jako v lidském světě.

V pohádkové zemi je také běžné, že když někdo provede něco zlého, je potrestaný. A když koná dobro, je odměněný. Je příjemné číst pohádky, právě proto lidé vymýšlejí takové pohádky, v nichž dobro vítězí nad zlem.

Jednou se v pohádkovém světě domluvili, že i tam budou dodržovat pokyny dopravních značek, podobně jako ve světě lidí. Značky začali umísťovat nejen na zemi, ale i ve vzduchu. Proč? No přece kvůli ježibabám a drakům. Kolikrát poletovali sem a tam a nevěděli, kdo má komu na vzdušné křižovatce dát přednost. Kolikrát někdo v sedmímílových botách pádil pohádkovým světem, nevyšiml si zatačky a bum, srazil se třeba s Bajajou na koni. A tak se daly vyrobit a po pohádkových silnicích rozmístit dopravní značky a zároveň s nimi vyšlo nařízení, jaké tresty hrozí, když se jimi nebudou pohádkové bytosti řídit.

Ve světě lidí dávají za nedodržení pokynů dopravního značení řidičům pokuty policisté. V pohádkách je to daleko jednodušší. Tam

trestají rovnou dopravní značky. První to na vlastní kůži okusila rovnou princezna. Princezna Koloběžka.

Uháněla si to jednou za svým princem tak, jak jí to nařizuje pohádka. Možná tu pohádku znáte a možná i víte, jak nelehké úkoly musela splnit, aby se za ním mohla vydat. Musela vymyslet, jak přijít za princem ani pěšky, ani na koni, ani oblečená, ani nahá a přinést mu dar nedar. Princezna ale byla velmi chytrá a bez problémů ty úkoly splnila. Vydala se za princem na koloběžce – nešla tedy ani pěšky, ani nejela na koni, který byl v té době v pohádkách velmi častým dopravním prostředkem.

Oblékla se do nádherné ručně tkané rybářské sítě, kterou speciálně pro ni vyrobily ženy všech královských rybářů. Vymyšlené to měla perfektně. Nahá přece nebyla, o tom nebylo pochyb. A oblečená? Vždyť kdo by považoval rybářskou síť s velkými oky, která sotva zakryla princeznino tělo, za oblečení? Splnění posledního úkolu – přinést princovi dar nedar – bylo promyšlené do posledního detailu. Princezna nesla na říditkách koloběžky krásnou krabičku převázanou stužkou, v níž byl ukryt malý křehký ptáček.

Když princ krabičku otevře, ptáček vyletí, krásně zazpívá a odletí. Tak perfektně to měla princezna Koloběžka vymyšlené. Jak ale spěchala a pořád dokola si opakovala splnění všech tří úkolů, před křižovatkou si vůbec nevšimla dopravní značky **Křižovatka**. Nedávala pozor. Nerozhledla se, a tak si nemohla všimnout, že zprava na tříkolce uhání za Sněhurkou trpaslík a zleva mluvící oslík. Klidně pádila dál. Jen tak tak se stihli všichni tři na poslední chvíli vyhnout srážce...

Dopravní značka **Křižovatka** nelenila, vyskočila a zakřičela: „K čertu, sto ran do čepice, hergot námol!“ A hned šla pokutovat princeznu.

To tedy bylo setkání! Princezna Koloběžka si hned uvědomila, že je to její vina, protože nedala přednost v jízdě, a tak se omluvila a slíbila, že odteď si dá na dopravní značky dobrý pozor. Dopravní

značka jí tentokrát pokutu odpustila, důrazně jí ale připomněla, co všechno se mohlo stát, kdyby na své koloběžce vrazila do trpaslíka a ten by nestihl přijet ke svým šesti kamarádům. Nebo, a to by bylo horší, kdyby dorazil nevhod. Právě ve chvíli, kdy by podávala zlá macecha převlečená za babičku Sněhurce otrávené jablko. Trpaslík by to viděl, macechu by prokoukl a Sněhurce by nedovolil jablko sníst. Co by pak bylo se spánkem ve skleněné rakvi a princem, který ji měl polibkem probudit?

A opravdu. Princezně Koloběžce se už nikdy nestalo, že by neposlechla pokyn dopravní značky. A to pospíchala na koloběžce za princem pokaždé, když někdo tu veselou pohádku četl.

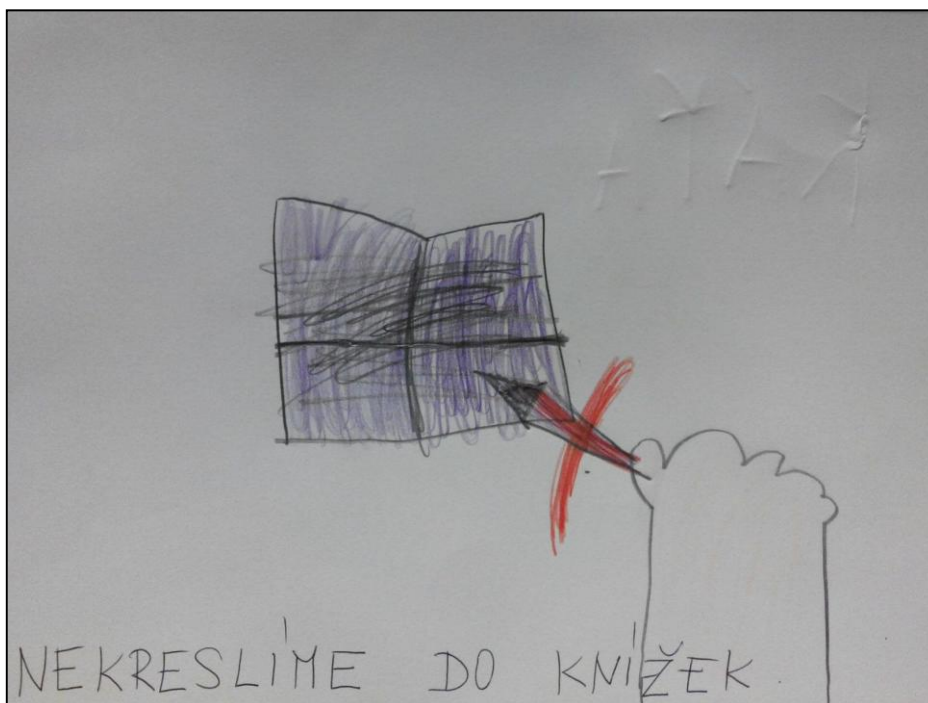
Škoda že ve světě lidí neumějí dávat pokuty dopravní značky. To by na dopravu vůbec nemusela dohlížet policie. No jen si to představte. Nějaké dítě na přechodu přeběhne silnici na červenou a plác! Semafor mu za to napláčá na zadek. Už by to určitě nikdy neudělalo. Ale něco takového se může přihodit opravdu jen v pohádce.

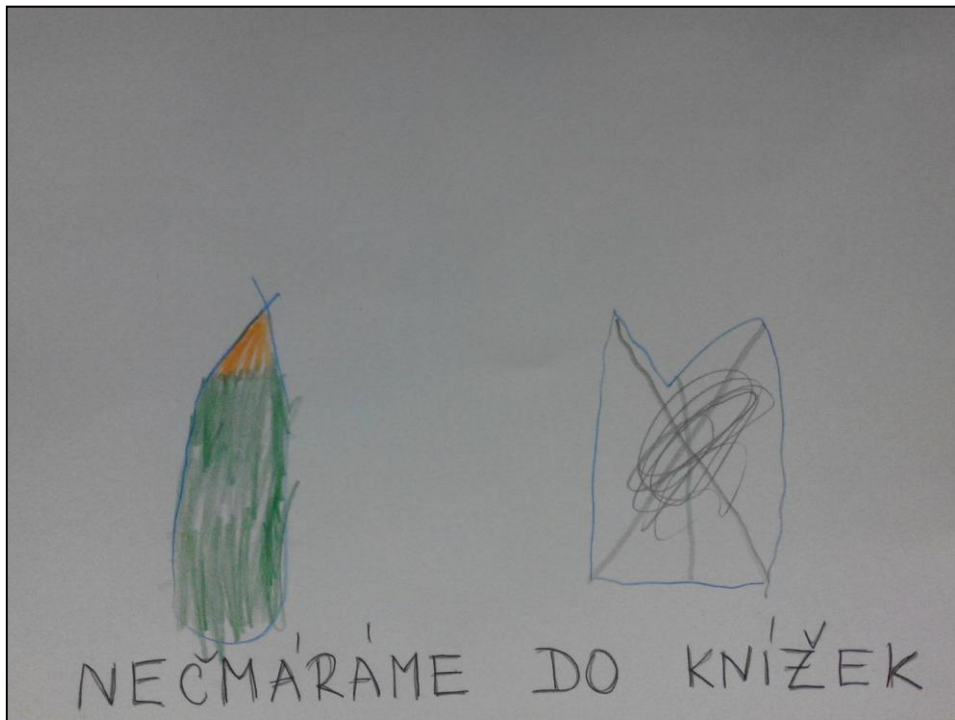
Nejlepší je dohodnutá pravidla i dopravní značky respektovat a dodržovat. Ať už je to v pohádce nebo ve světě lidí. Potom už nás nikdo nebude muset pokutovat.

Křižovatka

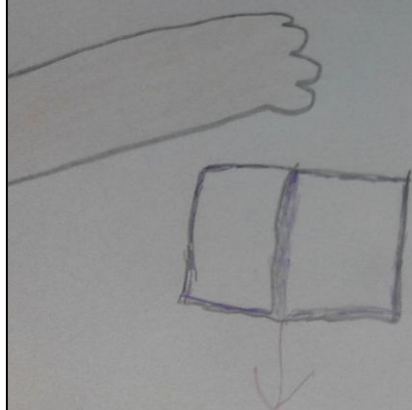

7. PŘÍLOHA: Práce dětí – Pravidla zacházení s knihami

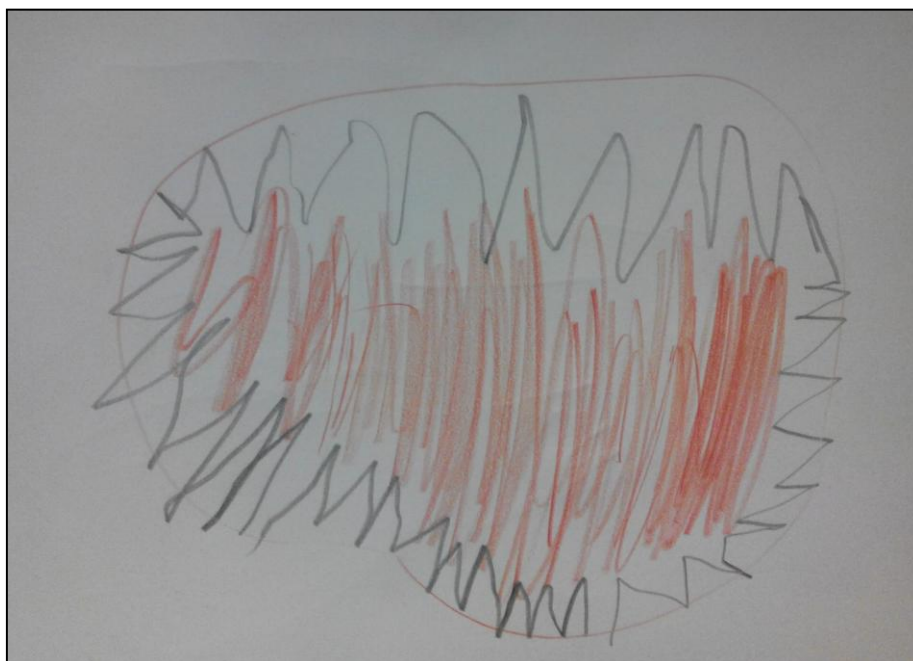

KNÍŽKAMI NE HÁZÍME

KNÍŽKY
UKLÍZÍME

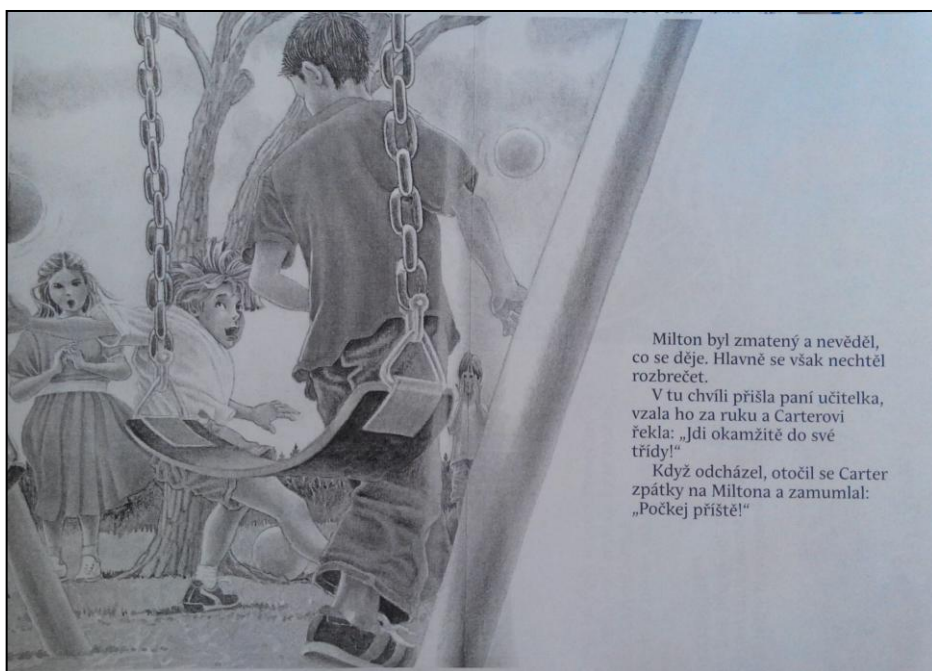

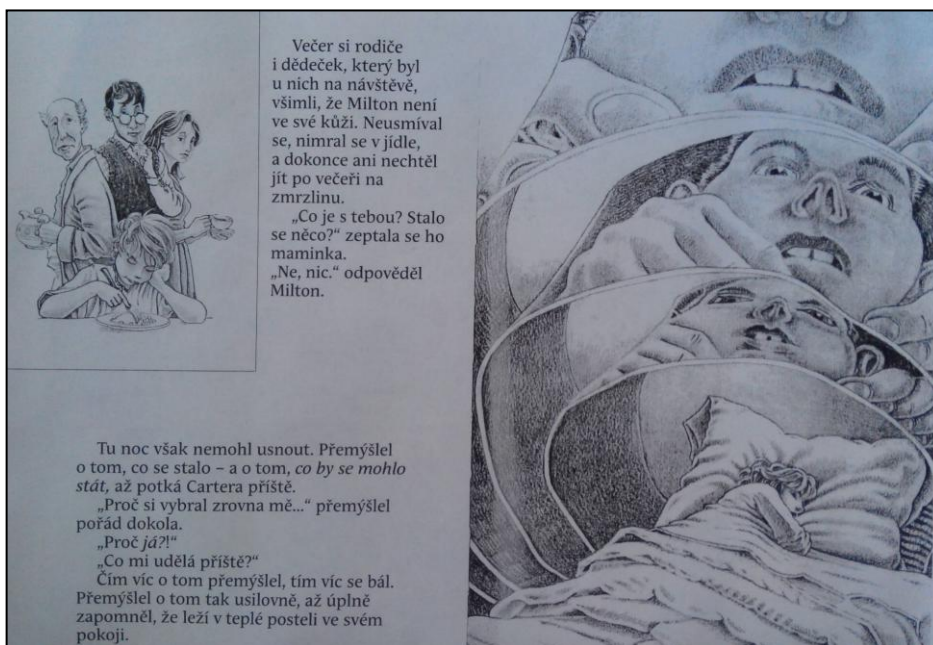
Nejasně zakreslené pravidlo (nahore) a oprava pravidla (dole)

8. PŘÍLOHA: text ukázky: E. Tolle - Miltonovo tajemství

Náhled obálky knihy

Ukázky z knihy

MILTONOVO TAJEMSTVÍ – čtené ukázky z knihy

Ukázka č. 1.

Milton byl šťastný a veselý chlapec, který se radoval ze života. Miloval svoji maminku, tatínka a jejich krásný dům. Měl rád také svého kocoura, který se jmenoval Teo. Miltonovi se líbilo chodit do školy, kde se těšil na svou učitelku Patricii. Moc rád hrál ve škole vybíjenou nebo na honěnou. Ze všeho nejraději však chodil po večeři s tatínkem do cukrárny na oblíbený zmrzlinový pohár.

Jednou ve škole, když si hrál na honěnou se svým kamarádem Timem, k němu přiběhl mnohem větší kluk, který se jmenoval Carter. Zamračil se na něj a řekl:

„Milton?! Co je tohle za jméno? Seš divnej!“

A strčil do Milтона tak prudce, že ten se zapotácel a spadl na zem. Odřel si kvůli tomu obě kolena. Milton byl zmatený a nevěděl co se děje. Hlavně se však nechtěl rozbrečet. V tu chvíli přišla paní učitelka, vzala ho za ruku a Carterovi řekla:

„Jdi okamžitě do své třídy!“

Když odcházel, otočil se Carter zpátky na Milтона a zamumlal:

„Počkej příště!“

Večer si rodiče i dědeček, který byl u nich na návštěvě, všimli, že Milton není ve své kůži. Neusmíval se, nimral se v jídle a dokonce ani nechtěl jít po večeři na zmrzlinu.

„Co je s Tebou? Stalo se něco?“ zeptala se ho maminka.

„Ne, nic.“ odpověděl Milton.

Tu noc však nemohl usnout. Přemýšlel o tom, co se stalo – a o tom, *co by se mohlo stát*, až potká Cartera příště.

(Tolle; 2011, s. 1- 13)

Ukázka č. 2:

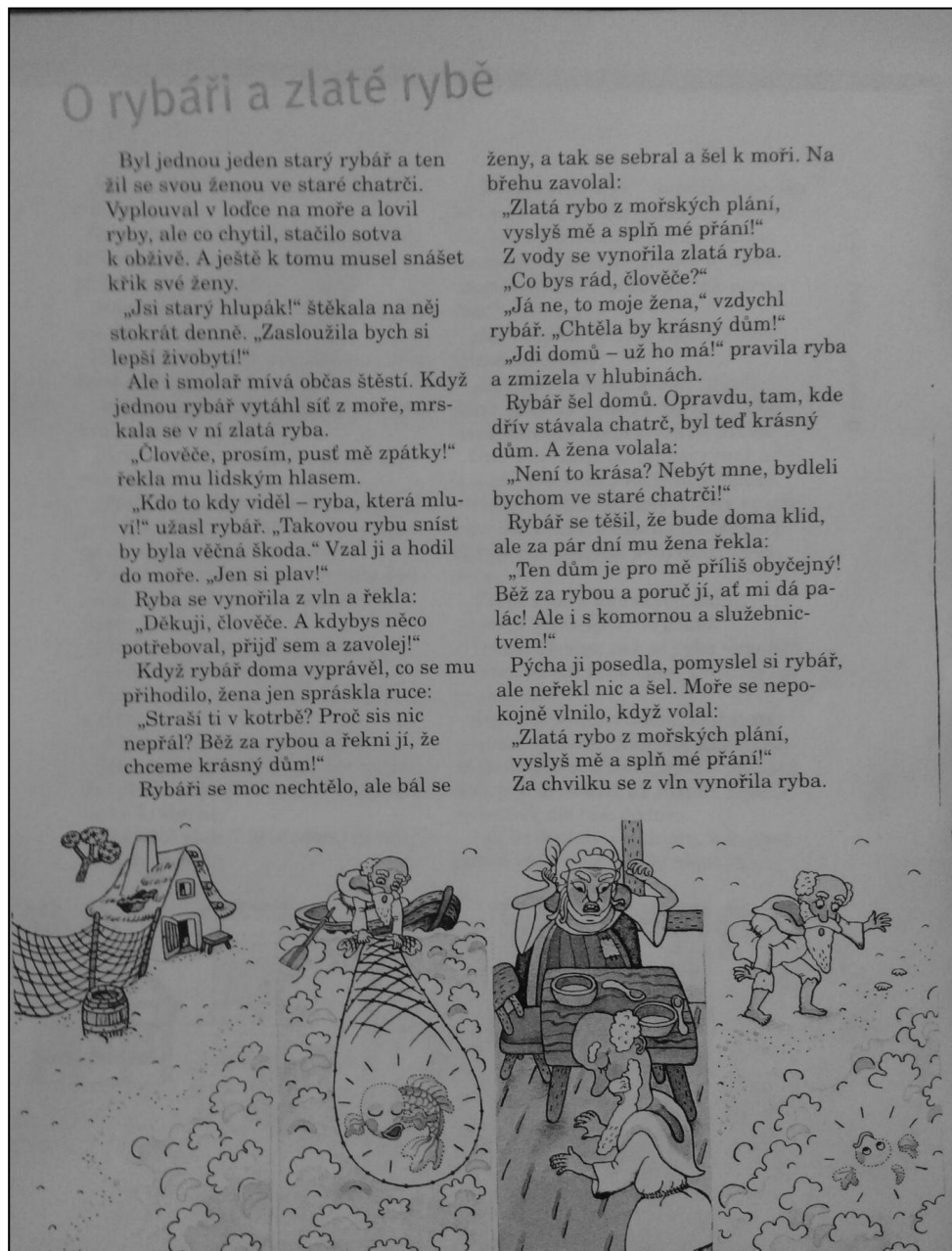
Ten den odpoledne zvedl Milton při vyučování ruku a zeptal se paní učitelky, jestli může jít na toalety. Paní učitelka se usmála a přikývla. Milton si myl ruce a užíval si dotek studené vody, když vtom se za jeho zády otevřely dveře a někdo vstoupil. Milton se podíval do zrcadla a uviděl za sebou postavu velkého kluka. Na chvíli se ten kluk zadíval na sebe do zrcadla, ale Miliona si v ten okamžik ani nevšiml.

Vypadá tak nešťastně, pomyslel si Milton. Pak najednou... Ale ne! Uvědomil si, že je to Carter. Carter si prohrábl vlasy, nasadil drsný obličej a vyšel z toalet.

Je nešťastný, a proto chce, aby i ostatní byli nešťastní, pomyslel si Milton. Ale já už se ho nebojím. Milton cítil světlo ve svém těle. Už se ho nikdy nebudu bát!

(Tolle; 2011, s. 35 - 37)

9. PŘÍLOHA: text ukázky: J. Žáček - O rybáři a zlaté rybě

Text příběhu s použitými obrázky

„Vím, co tvá žena chce. Jdi domů, už má palác!“

Rybář šel domů. Opravdu, tam, kde dřív stával dům, byl teď skvostný palác. A žena křičela:

„Kde bychom byli, nebýt mne! Ty by ses, hlupáku, dal ošidit!“

Pár dní měl rybář klid, ale pak si ho žena zavolala:

„Běž za rybou a řekni jí, že chci být královnou!“

„Královnou?“ podivil se rybář. „Copak to jde?“

„Proč by to nešlo?“ odsekla žena. „Já poručím tobě, ty poručíš rybě – a je to! Upaluj, nebo se rozzlobím!“

Rybář se vydal k moři. Obloha zčernala, moře se bouřilo a víchr vyl.

Rybář zvolal:

„Zlatá rybo z mořských plání, vyslyš mě a splň mé přání!“

Ryba se vynořila z rozbouřených vln a řekla:

„Jdi domů – máš tam královnu!“

Ženě se kralování líbilo, ale za pár dní přišla pro rybáře stráž a odvedla ho ke královně.

„Co ještě chceš? Máš přece všechno,“ vzdychl rybář.

„Jsi starý hlupák!“ osopila se na něj žena. „Mám jenom jedno království! Ale já chci vládnout zemi i mořím, bleskům a bouřím! Slunce a měsíc musí vycházet i zapadat, jak poručím!“

„Ale to může jenom vládce světa!“ zděsil se rybář.

„Já chci vládnout světu!“ ječela žena. „Běž za rybou a poruč jí! Když neposlechněš, dám ti srazit hlavu!“

Ona se zbláznila, řekl si rybář a šel k moři. Z černého nebe byly blesky, vichřice lámala stromy a vlny vysoké jako dům zuřivě útočily na pobřeží. Rybář ani neslyšel svůj hlas, když volal:

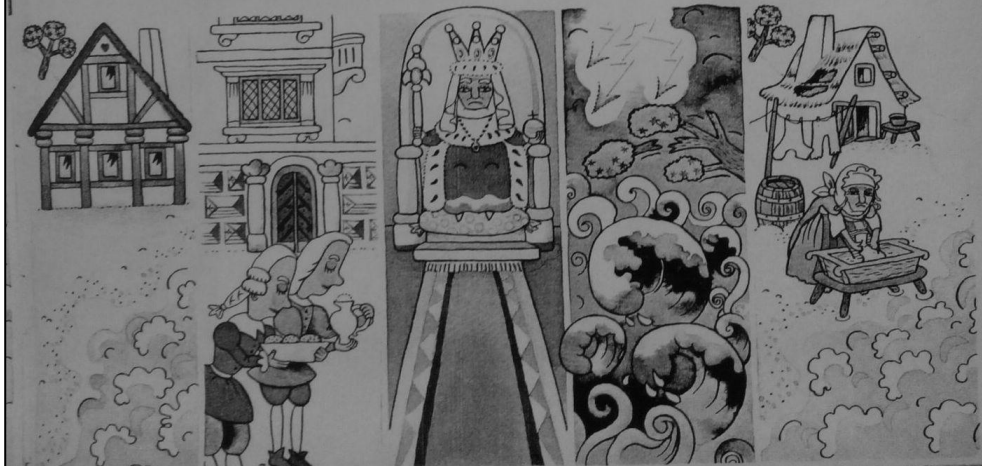
„Zlatá rybo z mořských plání, vyslyš mě a splň mé přání!“

Trvalo dlouho, než se ryba vynořila.

„Vím, co tvá žena chce. Dostane, co si zaslouží!“

Když rybář došel domů, zůstal stát s pusou dokořán. Namísto zámku stála stará chatrč a žena prala v neckách hadry. V té chatrči už zůstali, a jestli neumřeli, žijí tam dodnes.

Tak to dopadá s každým, kdo chce pořád víc a víc a nikdy nemá dost.

10.PŘÍLOHA: text ukázky: Z. Kriebl – Jak šveholí jarní déšť

JAK ŠVEHOLÍ JARNÍ DÉŠŤ

Vždycky když přijde dubna půl
a jaro vtančí do polí,
pokropí pastýřovi hůl.
Slyšíš? Vlažička šveholí.

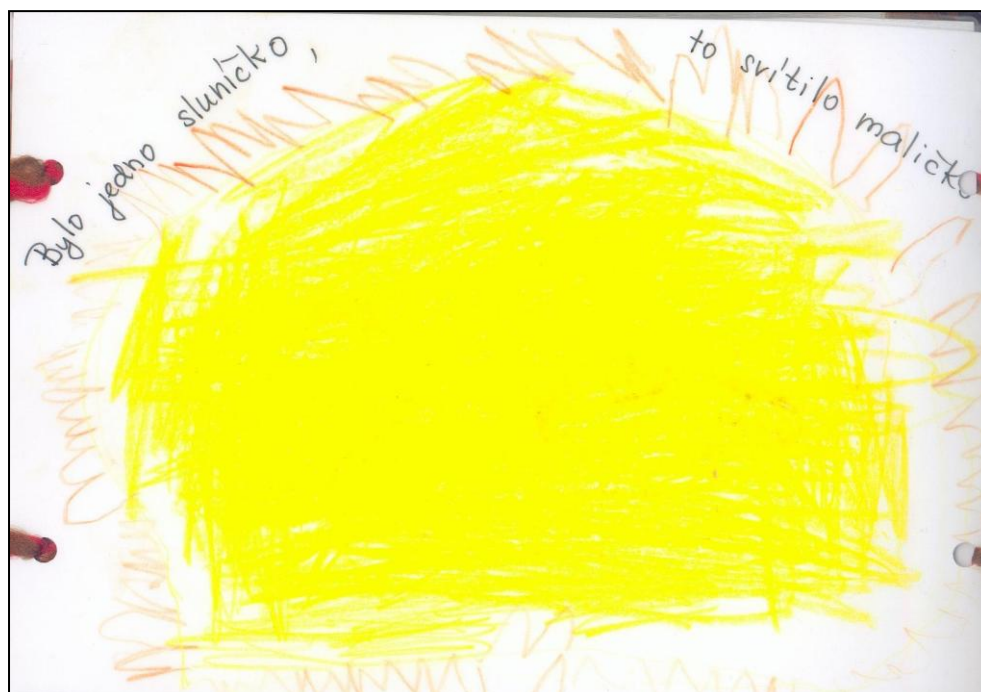
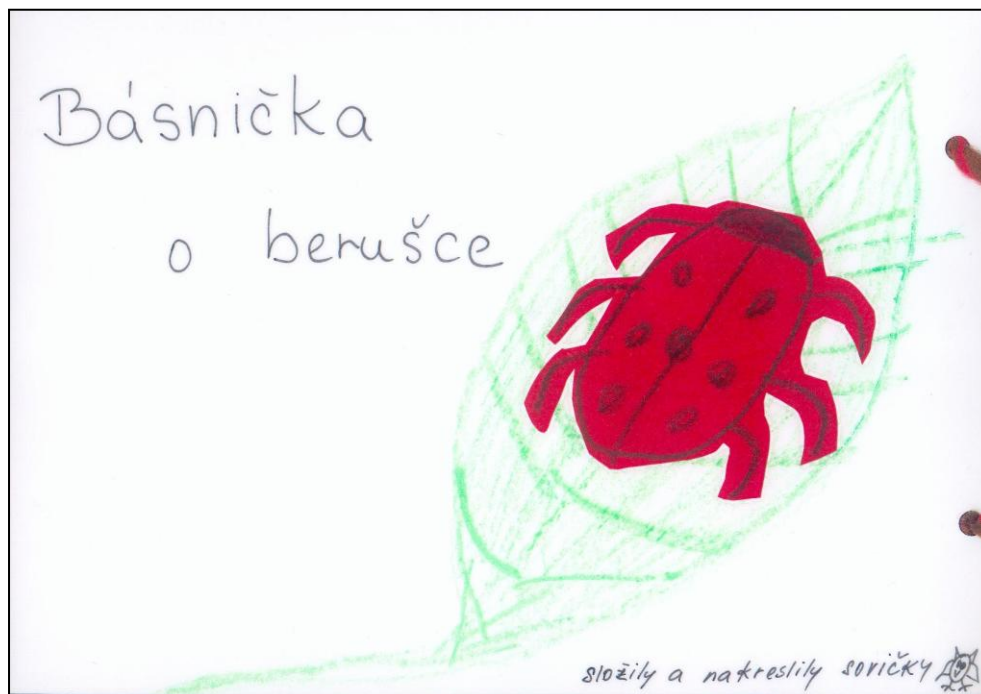
Věťýrek šeptá: „Hlino, spíš?
Lenochu! Otevř oči fialek!“
Kdepak! A přec . . ., když ouško položíš,
jak by zněl v hlíně cimbálek.

Tu vítr vezme mrak a z kropičky
Poleje pěkně za krk zem:
„Vstávat!“ – A kapky jako paličky
Zatancují i s cimbálem.

Tu hlína honem obracívá,
Naruby hnědý kožich trávy.
Travičko! Trávo, jsi ty živá?
Přejem ti zeleného zdraví!

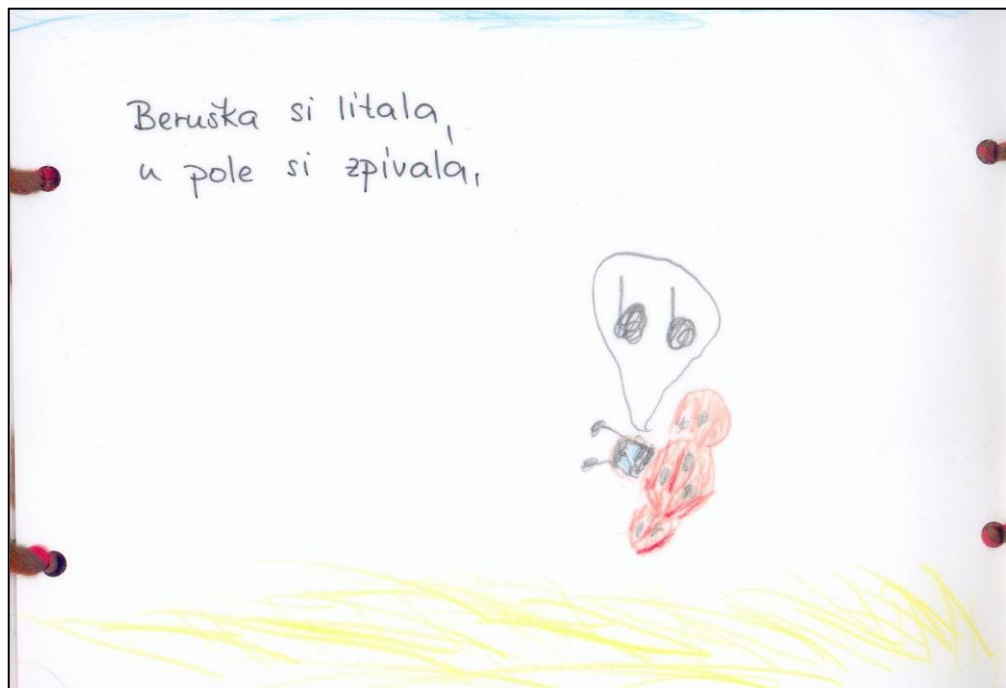
(Kriebl; 1981, s. 44 – 45)

11.PŘÍLOHA: Práce dětí (kniha) – Básnička o berušce

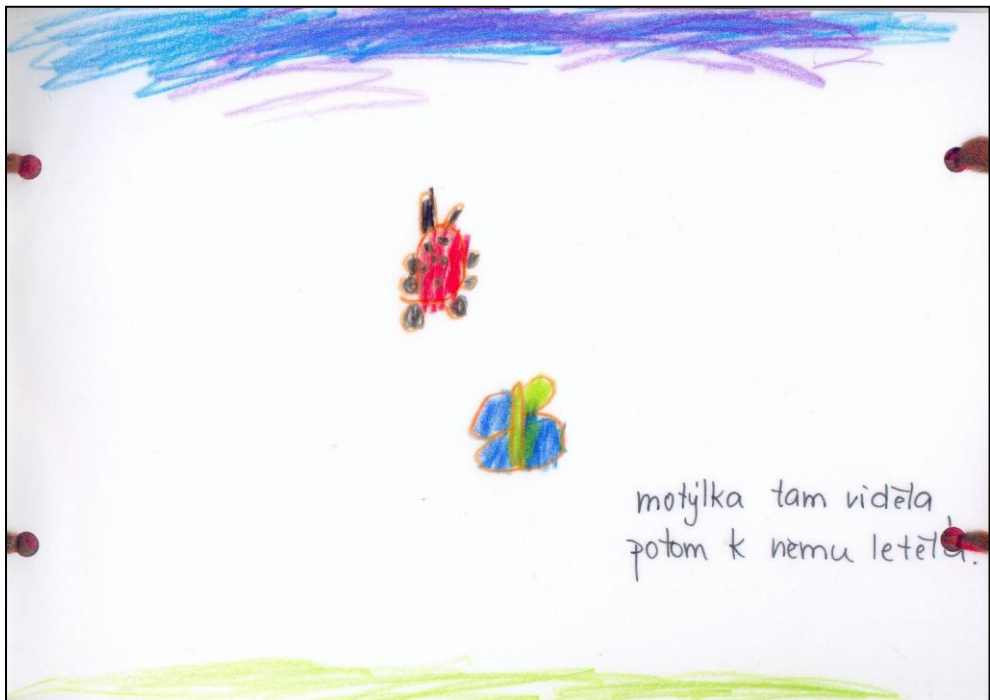

Videlo tam berušku,
ta sedela na listu.

Beruška si litala,
u pole si zpivala.

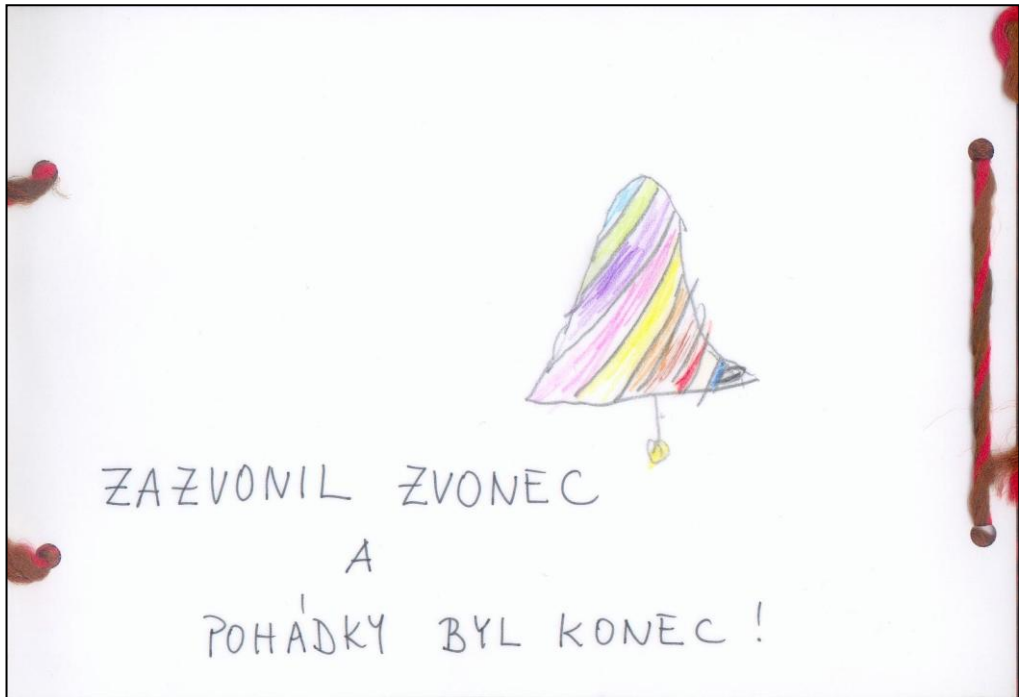

motýlka tam viděla
potom k nemu letěla.

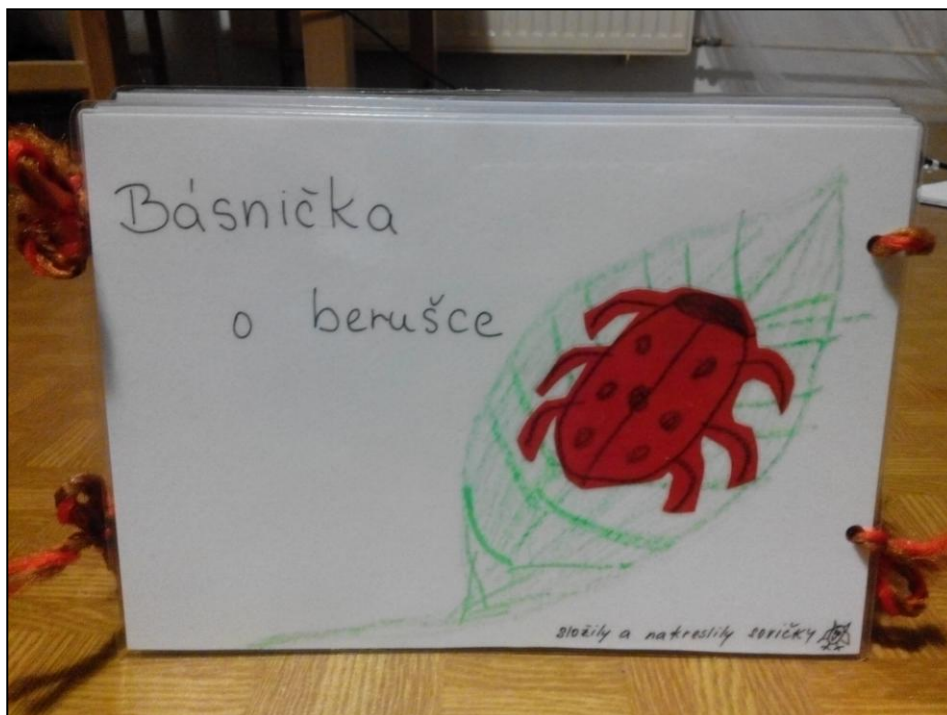

Tancovala, tancovala, až se jí tykadla zamotala.

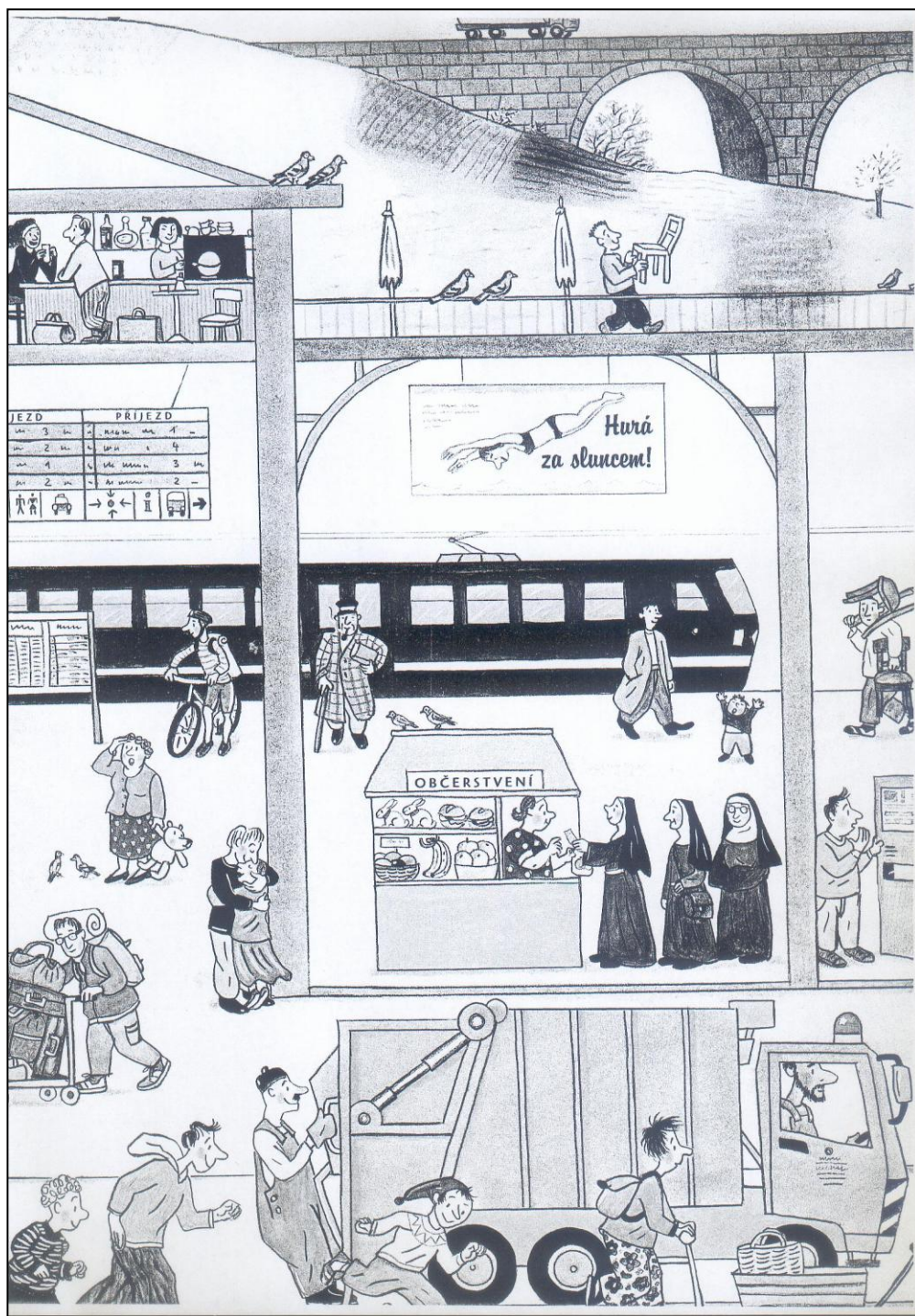

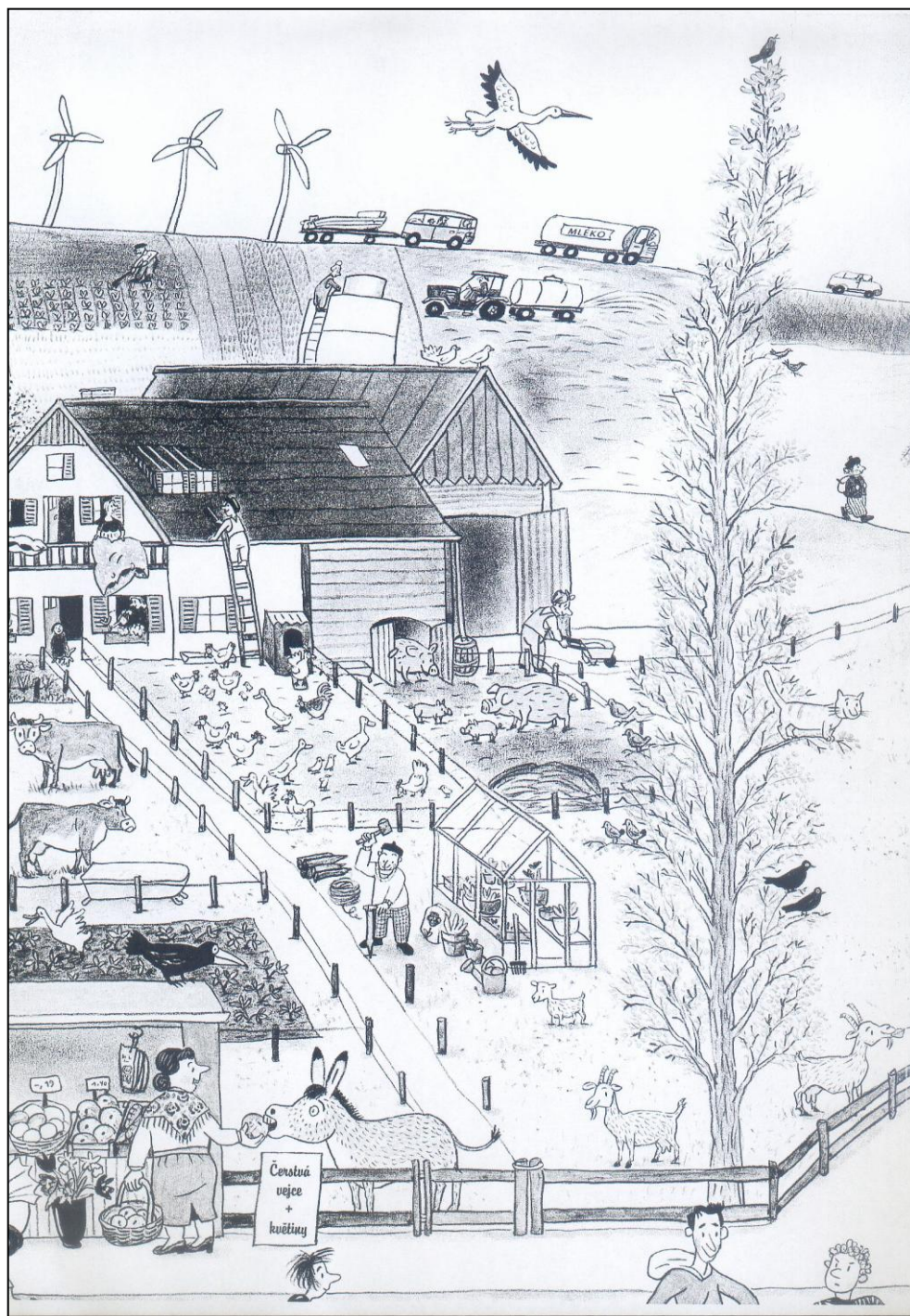

Celá kniha:

12. PŘÍLOHA: ukázka knihy: S. Bernesovská – Jaro

ukázka z knihy

(Berner; 2012)

13.PŘÍLOHA: text ukázky: F. Hrubín – Červená Karkulka

Byla jednou jedna hodná a roztomilá dívenka. Kde-
kdo ji měl rád, ale maminka a babička ji měly nej-
radši. Babička jí upletla červený čepeček, karkulku,
a podle toho čepečku jí říkali Červená karkulka.

Babička bydlila na samotě, v chaloupce za lesem.
Nechtěla se stěhovat do vsi, v chaloupce za lesem si
zvykla — a co by si bez ní byli v zimě počali zajíci,
srnky a ptáčkové! Vždycky pro ně měla něco dob-
rého na zub nebo do zobáčku.

Jednou v létě maminka napekla koláčů, odlila do
láhve malinové šťávy a řekla Karkulce: „Babička
u nás už měsíc nebyla. Dones jí to a vyříd' jí, ať se
k nám brzo přijde podívat!“

Karkulka vzala košíček s koláči a malinovou šťá-
vou a šla. Maminka za ní ještě volala: „Karkulko,
nehoň se cestou za motýly, nekoupej si nožičky
v potoce! Jdi rovnou, ať nezabloudíš!“

Karkulka kývala hlavou, že slyší, až se jí copánky
házely na zádech. Dostala se za ves, přeběhla jednu
mez, přeběhla druhou mez, a už před ní stál vysoký
les. Karkulka šla a šla, travičkou, po mechu, a lidem
na polích a skřivánkům nad polem už byla z dosle-
chu.

Došla k potůčku. Byl parný den, Karkulka neodo-
lala, položila košíček s koláči do trávy a zula se.
Bosýma nohama se cachtala ve vodě, voda ji pří-
jemně chladila, sluníčko uspávalo.

Vtom se před ní na druhé straně potoka rozhrnu-

lo křoví a z křoví vyšel vlk. „Dobrý den, Karkulko. Kampak, kam?“ zeptal se. Chtěl mluvit dobráckým hlasem, aby Karkulku nepolekal, ale neuměl to, v hubě mu to skřípalo, jako by se o sebe třely rezaté hřebíky.

Karkulka nikdy předtím vlka neviděla. Myslíla si, že je to velký pes. Zatřepala na něj ručkama a řekla: „Dobrý den, pejsku. Nesu babičce koláče, už měsíc u nás nebyla. Chceš ochutnat?“ Sáhla do košíku a hodila vlkovi koláč. Vlč přičichl ke koláči a ošklíbl se.

„Maso nemáš?“ ptal se.

„Nemám,“ odvětila Karkulka.

„Nevadí,“ řekl vlk, „koláč si nechám k večeři.“

Koláč mu nevoněl, nejraději by se byl pustil do Karkulky. Ale nedaleko odtud praskaly větve a zněly hlasy dřevorubců, i bál se vlk Karkulce ublížit.

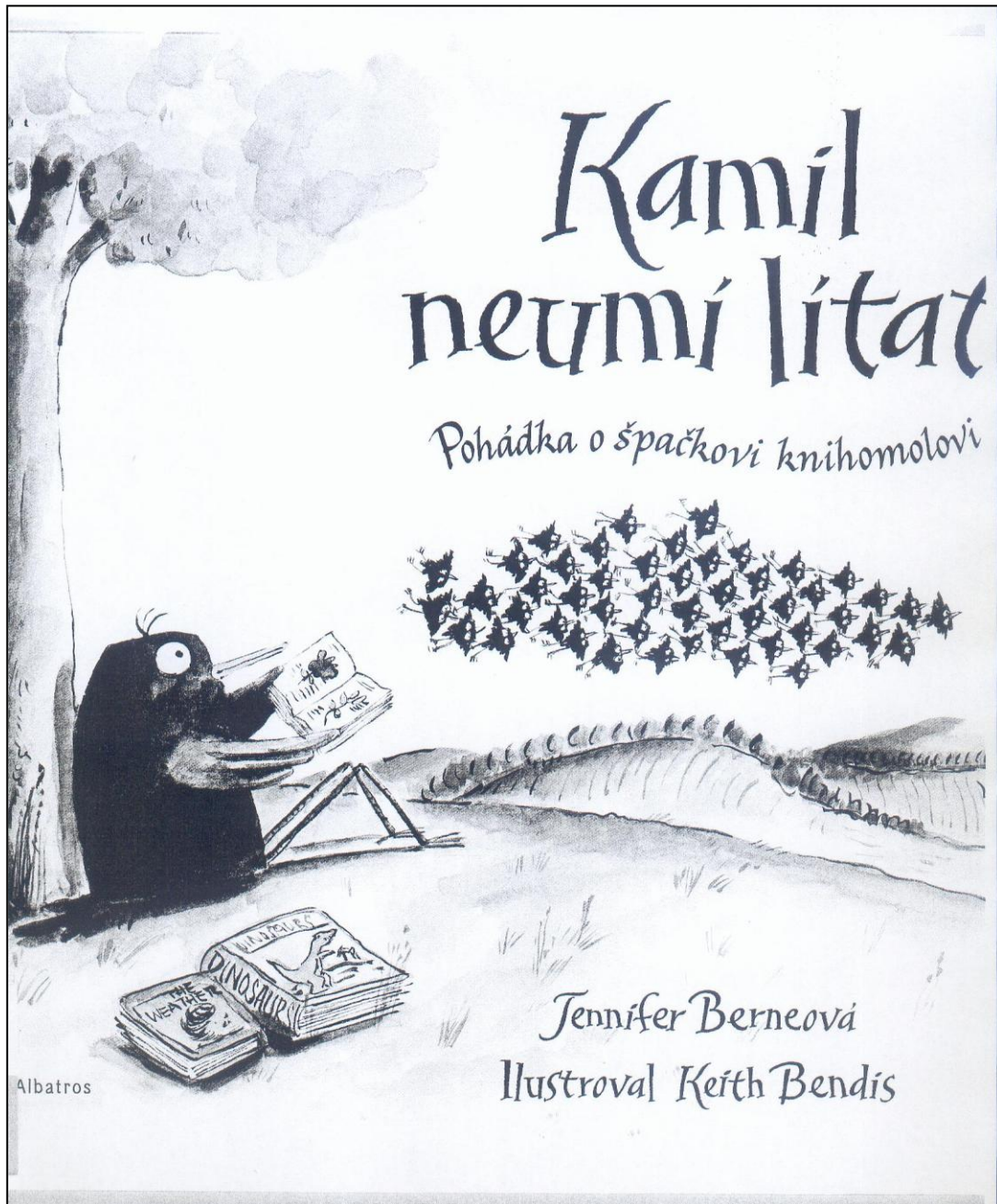
„Kdepak bydlí babička?“ ptal se.

„Jak to, že to nevíš?“ divila se Karkulka. „V chaloupce za lesem. Jde se kousek dolů podle potoka, pak cestičkou vlevo a za chvíli jsi tam.“

„Víš co, Karkulko,“ pravil vlk, „budeme závodit. Ty jdi dolů podle potůčku a já půjdu proti vodě. Schválně, kdo tam bude dřív.“

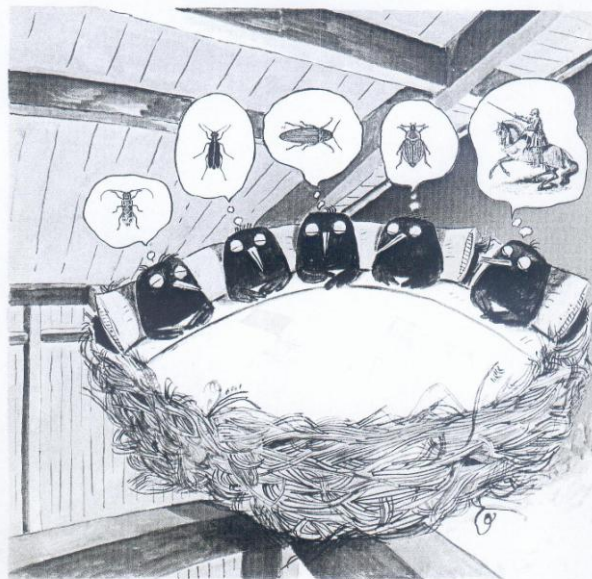
„To víš, že já, pejsku,“ smála se Karkulka, „půjdeš-li proti vodě, nikdy se k babičce nedostaneš.“ Hned vstala, obula se, vzala z trávy košíček a běžela dolů s potůčkem.

14.PŘÍLOHA: text ukázky: S. Berne – Kamil neumí létat

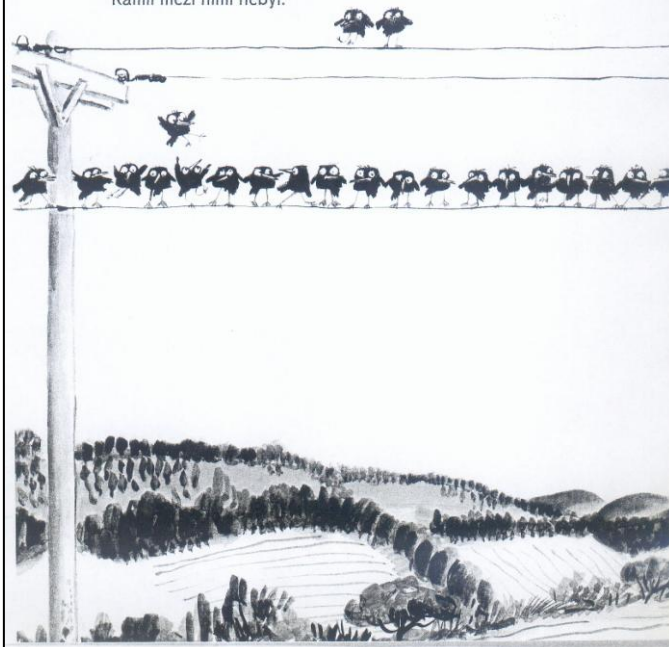
Náhled obálky knihy

oci, když bratřenci snili o tom, jak zobají brouky a přebírají voňavé odpadky,

Kamilovi se zdálo o dobrodružných výpravách a hrdinských činech.
Dokonce snil o tom, že on sám je slavný spisovatel a píše legendy i poezii.

Prvního června se všichni malí špačkové seřadili k první hodině létání
pod vedením učitele Peroutky.
Kamil mezi nimi nebyl.

Ukázky z knihy

Text příběhu: „Kamil neumí létat“

Kamil je špaček. Narodil se pod okapem, ve staré stodole se třemi bratry, čtyřmi sestřičkami a šedesáti sedmi tisíci čtyřmi sty třiceti dvěma bratranci a sestřenicemi. Byla to VELKÁ rodina. Od prvního dne byl Kamil jiný. Zvláštní. Hned jak špačící vypadli z hnízda, začali objevovat svět. Kája si oblíbil žížaly. Adélka zase trávu. Pepíka bavilo bláto. Franta našel vodu.

A Kamil...ehm...A Kamil...ehm, Kamil objevil KNIHU.

Zatímco Kamilovi bratranci se honili za brouky, mouchami a mravenci, Kamil se naučil číst. Nejdřív písmena, pak slova a nakonec i celé věty. V noci, když bratranci snili o tom, jak zobají brouky a přebírají voňavé odpadky, Kamilovi se zdálo o dobrodružných výpravách a hrdinských činech. Dokonce snil o tom, že on sám je slavný spisovatel a píše legendy a poezii.

Prvního června se všichni malí špačkové seřadili k první hodině létání pod vedením učitele Peroutky. Kamil mezi nimi nebyl. „Kde je ten ulejšák?“ zlobil se učitel Peroutka. Ulejšák byl v knihovně.

A tak když ostatní špačící nacvičovali střemhlavý let, LOPINGY, VÝKRUTY a LÉTÁNÍ ve formách, Kamil měl zobák plný pohroužený v knihách. V duchu byl v oblacích a nechal se unášet fantazií. Bojoval s piráty, v jeskyni žil s pralidmi... Četl o sopkách, a jak vzniká duha... Prohlížel si velryby, dinosaury... Zvláště dinosaury se Kamilovi líbili. Chtěl vědět, proč planety obíhají kolem Slunce, proč fouká vítr a jak je možné, že se z housenky stane motýl. Knihy ho přenesly na místa, kam by nikdo nemohl doletět. A srdíčko mu tlouklo vzrušením. Bratranci mu začali říkat Kamil - knihy svačil, zoban křupan a knihomol.

Z toho by vám rozhodně veselo nebylo. Kamil si rovnal rozčepýřená peříčka a tiše se trápil. „Kdyby jen věděli, jak výsměch bolí.“ Potom smutně odhopkal do

knihovny...jedině tam se cítil šťastný. A Tak celé léto strávil v knihovně, četl si a snažil se zapamatovat si všechno, co se do jeho špaččí hlavičky vešlo...

...až se jednoho dne první list zbarvil dočervena a snesl se na zem. Podzimní fujavice se prohnala starou stodolou a shodila hnízda postavená přes léto. Byl čas vydat se na jih. Občas některý bratránek utrousil: „Kamile, měl by ses naučit létat. Za pár dní vyrážíme, a tys to ani nezkusil!“ „Ach ano, migrace, četl jsem o tom,“ zachmuřil se Kamil. „Kamile, že ty neumíš létat?“ zeptala se ho sestřička. A Kamil přiznal, že neumí.

A potom přišel ten den. Špačkové se seřadili a vyletěli vysoko. Zakroužili Kamilovi nad hlavou a chystali se odletět. Díval se za nimi a bylo mu smutno. Slza jako hrách se mu skutálela z oka. Zůstal sám. Kamil ťápkal zpátky do stodoly a skrz slzy neviděl. Proto si nevšiml, že bratři a sestřičky se pro něj vrátili. Omotali Kamila stuhami a provázky, které našli a posbírali po smetišti. Když byl Kamil pod křídýlky bezpečně uvázaný, chytil konce stuh do zobáku, vznesli se... a Kamil s nimi! Byl dojatý a šťastný, i když se trošku styděl. A tak letěli a letěli mnoho dní.

Kamil si konečně mohl prohlédnout řeky, lesy a města, o kterých četl celé léto. Nadšeně vykřikoval a bratrům, sestrám, bratrancům a sestřenicím co chvíli něco ukazoval. Ale špačící neměli ani pomyšlení, aby obdivovali krajinu. Vytrvale mávali křídly a letěli stále dál na jih.

Jednoho dne však od rána foukal zvlášť silný vítr. Oholil stromy, které se ohýbaly až k zemi. Udržet se ve vzduchu bylo pro špačky každým okamžikem těžší. Vzduch měl zvláštní vůni a Kamil poznal, co znamená...NEBEZPEČÍ! Kamilovi se vybavilo, co četl o klimatu, a zavolal na svou špaččí rodinu: Blíží se HURIKÁN! Slyšíte hurikán! Bratři a sestry, bratřenci a sestřenice se ptali: „Co je to hurikán?“ Kamil vysvětloval, jak svým zobáčkem svedl nejrychleji. „Musíme uhnout z cesty ničivé tropické bouři, co se obrovskou rychlostí žene k pobřeží a nezeslábne, dokud nenarazí na široký pruh pevniny! Pospěšme! Zachráníme se v jeskyni!“

Nikdo neměl tušení, před čím je Kamil tak rozčileně varuje. Ale uznali, že to zní přesvědčivě. Na přemýšlení nebyl čas. Hejno provedlo výkrut vpravo a ladným obloukem zamířilo do jeskyně. Udělali přesně, co jim Kamil poradil. Stihli to tak tak. Přihnala se větrná smršť a za ohlušujícího burácení ničila vše, co jí stálo v cestě. Copak to Kamil neříkal? Špačci se k sobě přitiskli a pozorovali tu spoušť v němém úžasu.

Bouře se konečně přehnala. Ráno bylo zase dobře. Objevilo se sluníčko a špačci se vyhrnuli ven. Jediné peříčko se jim nepocuchalo. A to všechno díky Kamilovi. Všichni měli takovou radost, že na Kamilovu počest uspořádali velkolepou rodinnou oslavu. Podávaly se nadívané žížaly a křupavé hmyzí kuličky. Když se tak najedli, že už ani nemohli, zatancovali si a zazpívali píseň o tom, jak bylo hejno zachráněno. S Kamilem si připili pramenitou vodou, kterou mu přinesli v čepičce žaludu. Kamil byl tak šťastný a měl takovou radost, že začal hopsat a skákat a tančit a mával křídly...

A ještě mával křídly.

A ještě mával křídly.

A všichni ho povzbuzovali a volali: „Kamile, vždyť ty lítáš!“ A Kamil se vznášel a poletoval a zpíval: „Já lítám! Podívejte se, já lítám!“ A rázem byl nejšťastnějším špačkem na celém světě. A celé hejno se vzneslo s ním a letěli na jih. Všichni měli dobrou náladu a po cestě vtipkovali... A ze všech nejvíce zářil KAMIL.

(Berne; 2011)

15.PŘÍLOHA: Noc s Andersenem – pozvánka

NOC S ANDERSENEM 2015
s knížkou **Na hradě Bradě**

15. ročník mezinárodní akce k podpoře čtení dětí probíhá současně na mnoha místech Čech, Moravy, Slovenska, Polska, Slovinska, Ruska a Českých škol bez hranic.
Patronem 15. ročníku je celá rodinka Bradových z hradu Brada.

Klub dětských knihoven SKIP ČR
a PŘEDŠKOLÁCI ZE SOVIČEK ...

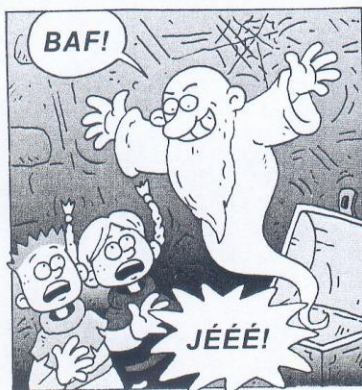
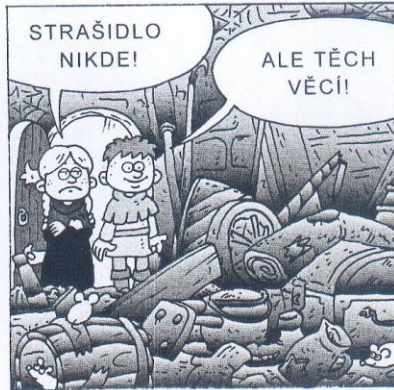
pořádají 27. března 2015
NOC S ANDERSENEM

Účast dětí je započítána doživotní domovské organizací.

www.nocandersenem.cz

16. PŘÍLOHA: text ukázky: Hradní strašidlo (Na hradě Bradě)

17.PŘÍLOHA: Fotografie: Noc s Andersenem

Úkol
hradní paní

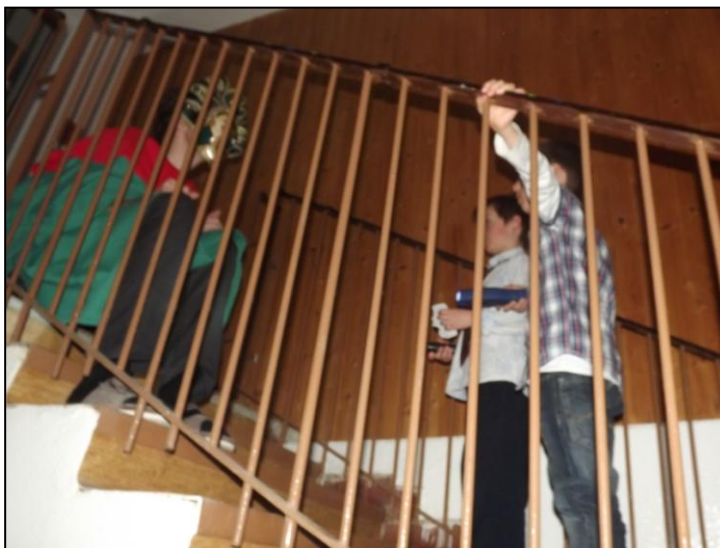
Alchymistovy pomíchané
přísady

Hvězdář

Šašek se svými
pomocníky

Hvězdářův úkol

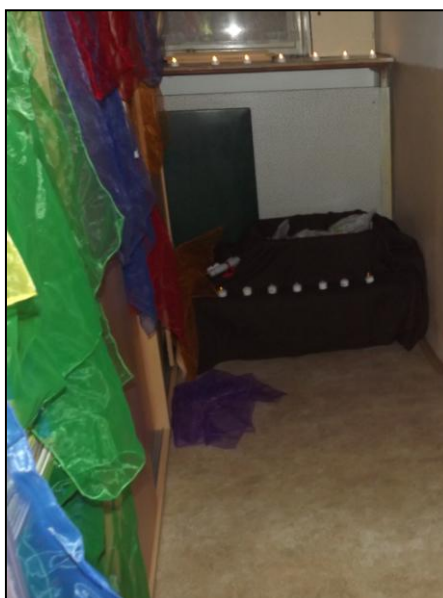
Skládání dílků
mapy

Mapa k pokladu

Truhla s pokladem

Všechny pohádkové
bytosti

